

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ
«РОЛЬ ЗОВНІШНЬОГО ЧИННИКА У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ
КРИЗІ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ»**

Маріуполь – 2017

ББК 66.3(4Укр),133.1
УДК 323.22/23(477)"312"

Роль зовнішнього чинника у суспільно-політичній кризі на Південному Сході України: збірник матеріалів круглого столу / За ред. К. В. Балабанова. — Маріуполь : МДУ, 2017. — 88 с.

Редакційна колегія: д.політ.н., професор К. В. Балабанов, д.і.н., професор І. М. Грідіна, к.політ.н., доцент О. Л. Гільченко, к.політ.н., доцент М. В. Булик, к.і.н., доцент С. П. Пахоменко

Рекомендовано до друку засіданням кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики історичного факультету Маріупольського державного університету (протокол №12 від 12 травня 2017 р.)

Редакція не несе відповідальності за авторський стиль тез, опублікованих у збірнику.

© Кафедра міжнародних відносин та зовнішньої політики, 2017
© Маріупольський державний університет, 2017

СЕКЦІЯ
«РОЛЬ ЗОВНІШНЬОГО ЧИННИКА У ФОРМУВАННІ ПЕРЕДУМОВ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ
УКРАЇНИ»

УДК 323.1:34(477)(043)

Трофименко А.

ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНА ОСОБА» В
УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

Анексія Криму та проведення антитерористичної операції на сході України поставили перед державою нові виклики, призвівши до появи великої кількості людей, що через загрозу життю були змушені покинути місця свого проживання та шукати безпечного притулку в інших містах країни. Кількість таких осіб за даними Міністерства соціальної політики станом на 18 серпня 2016 року вже нараховувала 1,7 млн. осіб, і ця цифра продовжує зростати [7]. Поява такої нової для країни групи осіб, що склала приблизно 3 відсотки населення, змусила державні органи влади надати їм особливий політико-правовий статус як «внутрішньо переміщеним особам», розробити механізми забезпечення їх прав та надання як державної, так і недержавної допомоги. З огляду на означене, значний науковий інтерес представляє дослідження українського законодавства в сфері забезпечення цим особам прав і свобод, створення належних умов для соціальної адаптації, захисту від дискримінації та примусового повернення, допомогу у добровільному поверненні.

Основним нормативно-правовим актом, що призначений забезпечити права та встановити допомогу внутрішньо переміщеним особам, є закони України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 20 жовтня 2014 року з низкою доповнень. Саме цим документом до правового поля було введено поняття «внутрішньо переміщена особа» (ВПО), згідно статті 1 внутрішньо переміщена особа – це «громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру» [2].

Цей же закон встановлює права та пільги, якими користуються внутрішньо переміщені особи, серед яких, права на:

- захист від примусового внутрішнього переміщення або примусового повернення на покинуте місце проживання (ст.3);
- забезпечення технічними та іншими засобами реабілітації, на одержання реабілітаційних послуг відповідно до законодавства за місцем проживання;

- продовження здобуття певного освітнього рівня на території інших регіонів України за рахунок коштів державного бюджету або інших джерел фінансування;

- отримання матеріального забезпечення, страхових виплат та соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності і від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності (ст. 7);

- єдність родини;

- інформацію про долю та місцезнаходження зниклих членів сім'ї та близьких родичів;

- достовірну інформацію про наявність загрози для життя та здоров'я на території її покинутого місця проживання, а також місця її тимчасового поселення, стану інфраструктури, довкілля, забезпечення її прав і свобод;

- створення належних умов для її постійного чи тимчасового проживання;

- оплату вартості комунальних послуг в місцях компактного поселення внутрішньо переміщених осіб;

- забезпечення органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами приватного права можливості безоплатного тимчасового проживання (за умови оплати особою вартості комунальних послуг) протягом шести місяців з моменту взяття на облік внутрішньо переміщеної особи; для багатодітних сімей, інвалідів, осіб похилого віку цей термін може бути продовжено;

- сприяння у переміщенні її рухомого майна;

- сприяння у поверненні на попереднє місце проживання;

- забезпечення лікарськими засобами у випадках та порядку, визначених законодавством;

- надання необхідної медичної допомоги в державних та комунальних закладах охорони здоров'я;

- влаштування дітей у дошкільні та загальноосвітні навчальні заклади;

- отримання соціальних та адміністративних послуг за місцем перебування;

- проведення державної реєстрації актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання за місцем перебування;

- безкоштовний проїзд для добровільного повернення до свого покинутого постійного місця проживання у всіх видах громадського транспорту у разі зникнення обставин, що спричинили таке переміщення;

- отримання гуманітарної та благодійної допомоги (ст. 9) [2].

Крім того, згідно статті 8 вищезазначеного закону внутрішньо переміщена особа реалізує своє право голосу на виборах Президента України, народних депутатів України, місцевих виборах та референдумах шляхом зміни місця голосування без зміни виборчої адреси.

На додаток до зазначених прав Кабінетом Міністрів України видано низку постанов, що регулюють виплату грошової допомоги внутрішньо переміщеним особам. Так, Постанова КМУ «Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг» від 1 жовтня 2014 р. встановлює розмір щомісячних виплат. Для непрацездатних осіб (пенсіонери, діти) розмір щомісячної виплати складає 884 гривні на одну особу (члена сім'ї), для інвалідів – прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність, а для працездатних осіб – 442 гривні на одну особу (члена сім'ї). Загальна сума допомоги на сім'ю розраховується як сума розмірів допомоги на кожного члена сім'ї та не може перевищувати 2 400 гривень [5].

На додаток згідно «Порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам», затвердженому Кабінетом Міністрів України Постановою від 1 жовтня 2014 року, внутрішньо переміщенні особи можуть подати заяву для отримання одноразової грошової допомоги до органів соціального захисту населення за місцем реєстрації проживання або фактичним місцем перебування. Відповідна заява має зазначати причини необхідності надання грошової допомоги та реквізити рахунка, відкритого у банківській установі. Зазначена одноразова грошова допомога підлягає виплаті шляхом використання коштів, що надійшли в Мінсоцполітики від фізичних та юридичних осіб, резидентів і нерезидентів як благодійна пожертва, гуманітарна допомога, гранти та дарунки [4].

Для користування зазначеними правами особа має оформити довідку про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи. Механізм видачі такої довідки встановлено «Порядком оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи», затвердженого Постановою КМУ від 1 жовтня 2014 року [6].

Для отримання довідки особа звертається із заявою до структурного підрозділу з питань соціального захисту населення районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад за місцем проживання. Разом із заявою заявник подає документ, що посвідчує особу та підтверджує громадянство України, або документ, що посвідчує особу та підтверджує її спеціальний статус, або свідоцтво про народження дитини. У разі подання заяви законним представником особи додатково подаються документ, що посвідчує особу законного представника, документ, що підтверджує повноваження особи як законного представника, крім випадків, коли законними представниками є батьки (усиновлювачі), а також у разі необхідності - свідоцтво про народження дитини [2].

У разі відсутності відмітки про реєстрацію місця проживання на території збройного конфлікту заявник має підтвердити факт проживання на такій території. Для цього слід надати докази, якими можуть бути військовий квиток з відомостями про проходження військової служби, трудова книжка із записами про здійснення трудової діяльності, документ, що підтверджує право власності на рухоме або нерухоме майно, свідоцтво про базову загальну середню освіту,

атестат про повну загальну середню освіту, документи про професійно-технічну освіту, документ про вищу освіту (науковий ступінь), медичні документи, фотографії, відеозаписи тощо [8].

Строк дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи було змінено, раніше він становив шість місяців, а з набуттям чинності змін до законодавства довідка видається безстроково, проте її дія може бути зупинена. Підставою для скасування дії довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи та внесення відомостей про це в Єдину інформаційну базу даних про внутрішньо переміщених осіб є обставини, за яких внутрішньо переміщена особа подала заяву про відмову від довідки; скоїла злочин; повернулася до покинутого місця постійного проживання; виїхала на постійне місце проживання за кордон; подала завідомо недостовірні відомості (ст. 12) [2].

Координацію та контроль за діяльністю органів виконавчої влади щодо вжиття ними необхідних заходів із забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб покладено на Кабінет Міністрів України. Крім того, ним було утворено Міжвідомчий координаційний штаб з питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням громадян України, які переміщуються з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції. Також, у кожній області на базі територіальних підрозділів Державної служби України з надзвичайних ситуацій утворені регіональні штаби, до яких громадяни можуть звернутися за допомогою у переміщенні з районів проведення антитерористичної операції, поселенні та соціальному забезпеченні [7].

Для обліку осіб із зазначеним статусом законом передбачено створення Єдиної інформаційної бази даних про внутрішньо переміщених осіб (ст. 4) [2]. Єдиний реєстр ВПО було запущено Міністерство соціальної політики з 1 серпня 2016 року, проте ще в тестовому режимі. До цього він обмежувався регіональними форматами: кожен окремий орган соціального захисту адміністративно-територіальної одиниці мав свій реєстр. Цей реєстр призначений для забезпечення електронної інформаційної взаємодії Міністерства соціальної політики України з громадянами, волонтерами, організаціями з питань, пов'язаних з вирішенням проблем внутрішньо переміщених осіб в Україні [1].

З метою розв'язання основних проблем внутрішньо переміщених осіб, зниження рівня соціальної напруженості серед них і в суспільстві, сприяння їх інтеграції та соціальній адаптації за новим місцем проживання Кабінет Міністрів України затвердив «Комплексну державну програму щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року», затверджену 16 грудня 2015 року [3]. Ця програма містить план заходів з реалізації 20 основних завдань та чітко прописує термін виконання кожного заходу, відповідальні установи та очікуванні результати. Щоквартально Міністерство соціальної політики на своєму сайті оприлюднює звіт про виконання зазначеної програми.

Проте, наявна нормативно-правова база потребує подальшого доповнення та вдосконалення. Надаючи значну кількість прав та пільг ВПО, законодавство не встановлює чіткі механізми реалізації цих прав. Прикладом чого може слугувати зазначене право на безоплатне тимчасове проживання протягом шести місяців, надаючи яке, законодавство не містить порядку надання у користування такого житла. Не передбачено й механізму та порядку компенсації вартості зруйнованого житла, право на яку також передбачено законами України. Проблеми існують і під час реалізації на місцях документів, виданих центральними органами державної влади, через велику кількість нормативно-правових актів, що мають певні юридичні колізії.

Більш того, наявність законодавчої бази із встановлення політико-правового статусу переселених громадян ще не гарантує належне виконання законодавства, крім того, не передбачає остаточне вирішення проблем цієї категорії осіб, хоча певні зміни продовжують вноситися до діючих актів. Досі невирішеними залишаються питання браку грошових коштів для життєдіяльності, забезпечення переселених осіб робочими місцями, відсутність програми надання медичної, у тому числі психологічної, допомоги, відсутність критеріїв відбору для надання соціальної підтримки переселеним громадянам залежно від їх матеріального становища та соціального статусу тощо.

Таким чином, з ухваленням 20 жовтня 2014 року Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» держава зробила довгоочікуваний крок з соціального захисту нової для країни категорії осіб, що через трагічні події з анексії Криму та військових дій на сході України були вимушені покинути місця свого проживання. Наразі українське законодавство чітко встановлює, яка особа є «внутрішньо переміщеною особою», прописує права та пільги, включаючи грошові виплати, що їй надаються та гарантуються державою, визначає механізм оформлення довідки про зазначений статус. Крім того, нормативно-правові акти з регулювання зазначеної сфери постійно оновлюються відповідно до нових умов та потреб осіб зі статусом ВПО, а також до проблем, що постають в процесі реалізації законів. Проте, слід зазначити, що закони та підзаконні акти в сфері ВПО потребують подальшого доопрацювання через відсутність конкретних механізмів реалізації їх положень на практиці.

Список використаної літератури

1. Єдиний реєстр внутрішньо переміщених осіб запрацював у тестовому режимі // Урядовий портал [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=249225479.
2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20 жовтня 2014 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1706-18/page_
3. Про затвердження Комплексної державної програми щодо підтримки, соціальної адаптації та реінтеграції громадян України, які переселилися з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції в інші регіони України, на період до 2017 року

- : Постанова Кабінету Міністрів України № 1094 від 16 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1094-2015-%D0%BF>.
4. Про затвердження Порядку використання коштів, що надійшли від фізичних та юридичних осіб для надання одноразової грошової допомоги постраждалим особам та внутрішньо переміщеним особам: Постанова Кабінету Міністрів України № 535 від 1 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/535-2014-%D0%BF/paran8#n8>.
  5. Про надання щомісячної адресної допомоги внутрішньо переміщеним особам для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг : Постанова Кабінету Міністрів України № 505 від 1 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>.
  6. Про облік внутрішньо переміщених осіб : Постанова Кабінету Міністрів України № 509 від 1 жовтня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/505-2014-%D0%BF>.
  7. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Стан дотримання прав внутрішньо переміщених осіб та громадян України, які проживають на тимчасово окупованій території України та на тимчасово неконтрольованій території в зоні проведення антитерористичної операції» : Постанова Верховної Ради України № 1074-VIII 31 березня 2016 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1074-19/page>.
  8. Титаренко Н. Спрощення в оформленні статусу переселенців / Наталя Титаренко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/rada/show/n0001697-16>.

УДК 327.7:323.283(477)(043)

Medalinskas A.

EXTERNAL FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF DONBAS REGION

Donbas is a quite unique region of Ukraine and Europe. When, following Russia's war with Turkey, it became part of the Russian Empire in the 18th century, it was developed by various European nations, first of all, Ukrainians and Russians, but also by many others.

The first wave of settlers came to Donbas from Ukrainian and Russian lands. Later, apart of Russian Empire, people moved there from Austro-Hungarian Empire and Ottoman Empire. All of them left their traces in the identity of Donbas, which legally became the territory of Ukraine after the fall of the Russian Empire. Since then it belongs to Ukraine.

When vast resources of coal and iron ore were discovered in this area, Donbas experienced in 19th century the new wave of influx by various European nations. Professionals from Britain, Germany, Belgium, France, America and other Western

countries came to this region in order to build factories, to develop coal mining industry and infrastructure. They literally set up many Donbas cities and towns, such, as Donetsk, Luhansk and others, although most of them already had a beginning as a Cossacks settlements or fortresses.

Immigration of people from the whole Soviet Union, when Ukraine became part of the Soviet Union, added many new nationalities in the demographic picture of Donbas.

Because of these external factors, Donbas became a region of Ukraine, where people from many nationalities live. It brings to the identity of Donbas influence of different national cultures with closer connections to the countries, from which their ancestors came there. Greek influence in Mariupol and strong connections to Greece illustrates this very well.

All of the authors agree that Donbas have been developed in the process of colonization. When we use word «colonization», this means that external factors played the major role.

The colonization of Donbas took place almost simultaneously by Ukrainians and Russians. The first settlers, who came to live in this land were Cossacs, who became guardians of the border line with Tatars and peasants, who were trying to escape suppression from tyrants at home. The only way to avoid that was run to Donbas [1].

Therefore, it is wrong to claim from Russian side that this territory historically belongs to Russia. The same it is very difficult to prove that Ukrainians were the first to come there.

Universal issued by the King of Polish-Lithuanian Commonwealth Stephan Bathorius in 1576, gave to Cossacks of Zaporizhia the right to control the territory of Donbas up to river Don (such right later on, in 1655, was confirmed in the Universal by Bogdan Chmelnycki). The decision by Empress Elisabeth in 1746 divided the territory of current Donbas between Zaporizhia Cossacks and Don Cossacks along the river Kalmius, leaving the eastern side of current Donbas, the territory between rivers Don and Kalmius to Don Cossacks [2].

When history gives a mixed answer, regarding the historical rights to the region or the country by one or another nation, the final answer provides an international law.

In 1918 Donbas has been again divided along the river Kalmius. This time between Don Cossacks and Ukrainian People Republic. Kyiv decided to make territorial concessions to Don Cossacks in order to have them, as partners, in a struggle against Bolsheviks [3].

In 1920 the whole Donbas became part of Ukraine, as a Soviet Ukrainian Republic and it was recognised formally in the Agreement between Soviet Russia and Soviet Ukraine. But in 1925 the territory of eastern Donbas around the town Shakty has been taken away from Ukraine together with port Taganrog, where Ukrainians were in majority. In exchange Ukraine received some territories from Kursk and Voronezh Oblasts in Russia [4].

When Ukraine became independent, following the fall of the Soviet Union, such eastern line between two Soviet republics, has been recognised by the

international law, as a border between two countries: Ukraine and Russia. As such, it was also recognised by Russia.

External factors have been playing a major role in defining the size of territory in Donbas, which from international point is regarded now, as a part of Ukraine. The influx of people from various other countries at the second part of 19th century did not have such impact.

It is also questionable, could we call this process, as another wave of colonization or it was only the process, when Russia decided to use Western technologies, money and people in order to develop the Donbas region, when it did not have enough resources to do [5].

However, some of countries, for example Belgium in the beginning of 20 th century called Donbas a industrial province of their state. (6). It was very important to Belgium economy.

Americans were very active in Mariupol, British - in Donetsk and Luhansk, where also Germans were playing an important role. French were very active in Makiivka. In Mariupol the very important role in trade were playing Italians and particularly, Greeks.

Unfortunately, not so many people in Ukraine, including in Donbas, know this part of the history. People in Russia only know that in the Empire time Donbas was a Novorossya.

The names of the people, who came from various European countries and the names of settlements, they have established, became part of Donbas identity in 18-19th century. But most of them were rooted out during the Soviet time. Original names of settlements were changed by the sovietisation process, people from European nationalities were persecuted.

Many Ukrainians faced similar fate. The majority were living in the rural areas, therefore perished during Holodomor, which according to some of the authors, was artificially made. By analyzing the recently declassified OGPU reports, they point out that in 1932-1933 Soviet authorities became very much afraid of peasants revolts, which came up with slogans: «for independent Ukraine» and «Free Ukraine from Moscow». Stalin had no illusions that he would exterminate all of the 30 mln. eastern Ukrainians, but murdering a significant number by famine, he sought to stamp out Ukrainian nationalism [7].

Immigration afterwards of the people from Russia and other Soviet Union republics before the Second World War and following that also changed demographical picture of Donbas.

In 1920 Ukrainians constituted 64 % of people in Donbas, but in 1936 their number decreased to 53% [8]. Among repressed people of Donbas in 1930-1932 Ukrainians were also in total majority (almost 70%). In 1934-1936 their number in the list of repressed, deported people decreased, but number of other nationalities, who came under repressions became much higher. Particularly tragic was the fate of Germans. For example, in 1934 their number among repressed people in Donbas were up to 36% [9].

In 1936-1938 the Soviet authorities initiated the sequence of trial cases also against national minorities, who lived in Donbas. During the «Greek case» in Donbas

were arrested 3658 Greeks and 3470 executed. During the «Polish case» 3777 were arrested and 3029 executed. During the «German case» 4265 Germans were arrested only in Donetsk Oblastj and 3608 of them executed. In Luhansk Oblastj were executed 3500 Germans [10].

Following these repressions, German national minority almost ceased to exist in Donbas. People from other Western countries, who came to develop Donbas, for example Belgians, returned to the homeland, when the war and violence started there in 1917-1918 [11]. In 1926-1928 Germans were also trying to emigrate, but only some managed to escape [12]. All nationalities, who decided to stay, suffered a very strong blow and were sovietised.

All this created a favourable situation for the spread of ideas of so called «Russian world» during the President Vladimir Putin time. This included both glorification of Russian Empire and the Soviet Union, including geopolitical vision to the region from that time.

Republic of Ukraine, which was declared in 1991, did not pay enough attention to make an attractive identity of Ukraine, as a political nation, to the people in Donbas and decided to leave responsibility for the region to one party, Party of Regions, which had the strongest influence in Donbas. Following the dissolution of this party, the vacuum appeared, which became favourable for the spreading up of so called «Russian world» ideas. They were also strongly supported by Russian propaganda and military involvement in Donbas.

«Russian world» could have several meanings. One of them is cultural and another one is political and even geopolitical. Until the idea of «Russian world» meant sympathy for Russian culture, literature, art etc., it was not able to create a violence in Donbas. Unfortunately, in 2014 the idea of «Russian world» became a political and geopolitical one.

This has brought territorial pretensions to Ukraine. Not only regarding the Crimea, but Donbas, as well. It is very clearly illustrated by V. Putin's words: Bolsheviks were guided by mad ideas to give Donbas to Ukraine. V. Putin thinks that this step was a mistake [13].

His view and statement is totally wrong from the historical point of view, because it was quite the opposite: Russia did not give to Ukraine all lands, where Ukrainians were in majority, although such an agreement between Soviet Ukraine and Soviet Russia was made.

Questioning territorial sovereignty of Ukraine today undermines international law. No country, which colonized another country, has any rights to that country, when it became independent. Britain does not have such a right to US, Canada, Australia or India. France does not have rights to the Indo-China or Algeria, although it was very difficult in the minds of the people of France to relinquish such pretensions, for example to Algeria.

The concept of «Russian world» and its implementation in Transnistria, Crimea and Donbas only indicates that Russia still did not overcome a syndrome of post-imperial state.

External influence from European countries could counterbalance these Russian actions in Donbas. Following the annexation of Crimea and the hybrid warfare

in Donbas, Western countries initiated against Russia economical sanctions, but they also might have much stronger involvement in Donbas, by helping to Ukraine and people in Donbas, under control of Ukraine to rebuilt this region, to invest there, as it was done before.

In 19th century Donbas has been developed by various European nations, when it was part of the Russian Empire. Today it could be done similar way, when Donbas is part of Ukraine. The history of this region indicates very clearly that it has deep European roots.

Literature

- 1) V.A. Pirko. Zaselenije v XVI-XVIII a. in Novyje Stranicy v Istoriji Donbasa. Kniga 1, Donetsk, Doneckij Donbas, 1992, pp 27-35; Podov. V. I. , Kurilo V.S. Istorija Donbasu, Luhansk, 2009, pp 14-16
- 2) P.Lavriv. Istorija Pivdennoi-Schidnoi Ukrainy, Kyiv, 1996, p. 56, 97,
- 3) Narodzennia Krainy: Vid Kraju do Derzhavy, Charkiv, Klub Simeinovo Dozvilia, 2016, p.226
- 4) Ibid, pp 247-250,
- 5) Theodor. T. Fridgut. Inostrannyje Kapitalovlozhenija v Industrializaciju Rossiji: John Hughes i „Novorosijskoje Obchestvo“ in Novyje Stranicy v Istoriji Donbasa. Kniga 1, Donetsk, Doneckij Donbas, 1992, p. 65,
- 6) Vim Peters. Stal u Stepu, Kyiv, 2010, p. 32,
- 7) Kateryna Bondar. Legal Definition of Genocide: Examining the 1932-1933 Holodomor in Ukraine under the Genocide Convention in The Holodomor of 1932-1933 in Ukraine as a Crime of Genocide under International Law, Kyiv, 2016, pp 114-115,
- 8) Maliarchuk N. G. Rossijani v Donbasi. Donetsk, 2011, pp 143-145,
- 9) Stanisal Kulchiskij, Larisa Jakubova. Trista Rokiv Samotnosti: Ukrainskij Donbas u Poshukach Smysliv i Batkivchiny, Kyiv, Klio, 2016, p. 444
- 10) Ibid, 466
- 11) Vim Peters. Stal u Stepu, Kyiv, 2010, p. 67,
- 12) Nacionalnyje Problemy 20-ch Godov i Ich Reshenije in Novyje stranicy v Istoriji Donbasa. Kniga 2, Donetsk, Donbas, 1992, pp 65-66
- 13) <http://gordonua.com/news/worldnews/putin-bolsheviki-otdali-ukraine-donbass-pod-bredovym-predlogom-117080.html>

УДК 323.019.51(470+571)(043)

Сазонов В.

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОПАГАНДИСТСКИХ НАРРАТИВОВ И ГИБРИДНЫХ СИСТЕМ ПУТИНСКОГО РЕЖИМА И ИГИЛ

В последнее время очень много говорят о гибридной войне (Nemeth 2002). К гибридным методам после окончания Второй мировой войны не раз прибегали сверхдержавы эпохи холодной войны – Советский Союз и США, но

также и другие государства да и целый ряд террористических организаций (Аль-Каида, Хизболла, ИГИЛ). Н. Попеску отмечает что гибридную тактику использовали и США в противостоянии с советским блоком, в частности в 1980-тых годах в Афганистане против советской военной агрессии (Popescu 2015).

Цель данного обзора – рассмотреть несколько примеров схожести идеологических систем ИГИЛ и путинского режима. Главная их схожесть именно в гибридности, но, имеются и значительные расхождения с идеологической и особенно культурно-религиозных точек зрения.

Гибридная составляющая в идеологии путинской России

Многие эксперты обратили внимание, что ряд стран имеют гибридную систему. Так об этом пишет американский полковник В. Ненет, отмечая, что *Россия – это гибридное государство* (Neneth 2015).

Стоит отметить то, что В. В. Путин избрал в своей стране путь гибридации, т. е. построения гибридной идеологии и госсистемы. В каком-то смысле у Путина нет чёткой идеологической базы, ведь его идеология и политика постоянно подстраиваются под ситуацию. Поэтому в современной России могут сосуществовать возрожденный культ Сталина, национализм, но также элементы капитализма, демократии, православной религии и коммунистическое наследие. Новая реваншистская идеология Путина т. н. «русского мира» пытается объединить *«не только россиян и соотечественников в странах ближнего и дальнего зарубежья, но и эмигрантов, выходцев из России, их потомков, иностранных граждан, говорящих на русском языке, изучающих или преподающих его, а также всех тех, кто искренне интересуется Россией, кого волнует её будущее»* (Информационный портал фонда «Русский мир»).

Сегодня идеология России представляет собой современный авторитарный путинизм – своего рода гибридную систему, которая впитала в себя элементы чуть ли не всех предшествующих эпох, но также элементы демократии, тоталитаризма и т. п.

Гибридность идеологии путинской России и её пропаганды проявляется в частности в использовании гибридных методов ведения войны – сначала в Чечне, затем в Грузии, в Украине и, наконец, в Сирии. Перед вторжением в Украину в России были учтены чеченский опыт, опыт войны в Грузии, и сирийской гражданской войны. В своей статье «Ценность науки в предвидении» вышедшей в 8-ом номере *Военно-промышленного курьера* в 2013 г. начальник Генерального штаба ВС РФ генерал Герасимов, говоря о гибридной войне, отмечал, что в гибридной войне *«стираются различия между стратегическим, оперативным и тактическим уровнем, наступательными и оборонительными действиями»* (Герасимов 2013.).

Гибридная идеология ИГИЛ

Надо помнить, что гибридная война на Ближнем и Среднем Востоке явления тоже не новое и ее методы нашли применение уже в афганско-советской войне (1979-1989), в войне против с Талибаном с 2001-ого года. Методы гибридной войны были использованы Аль-Каидой (Сох 201).

Шиитская террористическая организация Хезболла тоже прибегает к тактикам гибридной войны, к примеру в конфликте с Израилем в 2006 году (Popescu 2015, 1).

Ещё один пример гибридности – это квазигосударственное, террористическое образование ИГИЛ. И как верно отмечает В. Ненет «ИГИЛ использует характерные ему формы гибридного ведения войны...» (Nemeth 2015). Чтобы понять природу идеологии, а также пропаганды и информационных кампаний т.н. Исламского государства для начала следует разобраться, из чего состоит идеологический костяк террористической исламистской организации ИГИЛ, а также понять их стратегию.

База идеологии ИГИЛ состоит из довольно простых, но универсальных элементов, схожих в некоторых аспектах и по структуре с путинской идеологией. К примеру, если чертами путинской идеологии являются «духовные скрепы» и критика аморальности атеистического Запада, а также уваровский принцип – «самодержавие-православие-народность», то в ИГИЛ были взяты за основу нарративы об уникальности и духовном возрождении ислама, его очищении от тлетворных влияний других религий, о борьбе со всемирным злом – тем же аморальным Западом, который хочет унижить и уничтожить ислам и его культуру. Можно сказать, что ИГИЛ в какой-то мере использует некий аналог уваровского принципа – а именно: «панарабское единство» (чему, грубо говоря, могут соответствовать «народность, национализм» или т.н. «арабский мир») – это первый столп, второй столп – «ислам», третий столб это, конечно же «халифат» или «царство Бога на земле, безграничное самодержавие халифа – наместника Бога» (соответствуют «самодержавию»). В обеих идеологиях – в ИГИЛ и в путинской России главным антагонистом является США и страны Европы. К тому же ИГИЛ перенял идеи из ранних исламских традиций, современного политического экстремизма, в частности из радикального исламизма, а также современных инновационных технологий. В ИГИЛ мирно сочетаются и сосуществуют религиозный фанатизм ультраконсервативных салафитов, арабский национализм, поощряющий разного рода ксенофобии (курдофобия и т.д.) и многие элементы идеологии Ирака Саддама Хусейна, иракского лидера и главы партии БААС в Ираке.

Вместе с этим, что в своих посланиях ИГИЛ использует знания психологии для манипуляции сознанием, а также различные субкультуры и поп-культуру (Parkin 2016). Именно элементы поп-культуры делают ИГИЛ более привлекательным особенно для подростков и молодёжи. Стоит отметить что элементы современных молодежных течений и субкультур также являются важным инструментом пропагандистов Кремля (опять-таки ток-шоу для молодёжи, поп-арт, компьютерные игры, фильмы). Следует отметить, что состав ядра идеологов ИГИЛ весьма неоднороден. Кроме исламистов, боевиков из разных стран Азии, Африки, Европы, идеологов, политтехнологов, ИГИЛ во много опирается на бывших чиновников госбезопасности С. Хусейна, его разведки и также бывших военных чиновников Хусейна, представителей партии БААС, арабских националистов и т.д. Многие бывшие офицеры армии С.

Хусейна, чиновники и агенты спецслужб из стран Ближнего Востока обучались и проходили стажировку в Советском Союзе.

Для того чтобы осмыслить фундамент исламского религиозного фанатизма и как ИГИЛ используют эти идеи с пропагандистской точки зрения, надо прояснить ряд базовых вещей. А именно: что же является основой для исламистов? Одной из фундаментальных основ, конечно же, есть Коран и шариат (исламское право) (Магомерзоев 2010, 53-59). Т.н. халифат («исламский строй») был объявлен лидерами ИГИЛ почти два года назад летом 2014-ого года и титул халифа был узурпирован лидером исламистов Абу Бакром Аль-Багдади. Идеология халифата восходит к 7-му веку, и как догма весьма успешно используется в ныне современном мире рядом исламистских идеологов таких организаций, как ИГИЛ в Сирии и Ираке.

Халифат в понимании исламистских идеологов ИГИЛ – это, бесспорно, бренд, который столь популярен, что даже не нуждается в рекламе. Он одновременно прост, логичен, легко понятен и доступен для всех. Вот поэтому он был взят на вооружение лидерами ИГИЛ. Т.е. халифат или «царство Аллаха на земле» как идея для идеологов ИГИЛ прежде всего политическое и идеологическое средство для достижения своих целей нежели царство бога на земле. Они используют ислам как средство политической борьбы, в прочем они в этом далеко не первые.

О джихаде, о священной войне и об отношениях с неверными в Коране упоминается ведь не раз. Об этом ведется речь и в сурах 90, 92, 102, 104, 105, 107, 108 и т.д. Примечателен в этом отношении и следующий пассаж в Коране (71:27), где приведена просьба к Богу уничтожить всех неверующих т.е. немусульман. ИГИЛ ведёт джихад против всех, кто не поддерживают их взгляды. Джихад – понятие весьма широкое – это «усердие на пути Аллаха», но часто ассоциируется с вооружённой борьбой мусульман против немусульман (Магомерзоев 2010, 60-61.).

И, несмотря на то, что ислам в целом мирная религия и не призывает к террору и к ксенофобии, исламистские радикалы специально выискивают в Коране именно такие строки, которые помогли бы им оправдать их политические и идеологические цели, экстремизм, более того, их используют в пропагандистских целях. Они сервируют целевой аудитории якобы как воля бога все то, что делается лидерами ИГИЛ и их боевиками, даже если это массовые убийства шиитов, христиан, или теракты в Европе.

Информационные войны как фундамент

«Промывание мозгов» и внедрение исламистских, ксенофобских и террористических идей проводится исламистскими пропагандистами весьма умело. Для этого ИГИЛ как это было сделано в России привлекли все имеющиеся в их наличии ресурсы – в том числе кроме ТВ, видео, радио, листовок, агитационных лекций в школах, общественных местах, но также и в мечетях в Европе, Африке, в Азии. Также ими активно используется всемирная сеть – Интернет и его бескрайные возможности.

Так как в Западной Европе всё больше и большей людей не знают, на какие им теперь ценности опираться, да и роль христианской церкви заметно

ослабла в последние десятилетия, то многие люди прибывают в неком ценностном вакууме. У многих из них кризис идентичности. А это своего рода подарок разным экстремистским идеологиям и, в том числе для идеологов ИГИЛ. Ну и, конечно, для пропаганды Кремля это тоже благодатная почва.

Сама же идеология ультракрайних исламистов предлагает людям, находящимся в поиске ценностей и в кризисе внутреннего мировоззрения весьма конкретные, но при этом простые и очень понятные ценности и нарративы, в том числе веру в бога (в Аллаха), а значит, и надежду на лучшую жизнь и спасение души, в особенности веру в загробную счастливую жизнь в раю, а также вполне конкретный путь как этого всего достичь. Для это стоит лишь принять ислам и вступить в ряды ИГИЛ. По понятным причинам, это привлекло многих и ещё привлечёт многих.

Кроме того в ИГИЛ был создан успешный пропагандистский нарратив о бойце ИГИЛ, как о своего роде идеализированном романтическом чуть ли не супергерое, мятежнике и революционере, мученике Бога, этаким «воине Аллаха», деяния которого якобы угодны Богу и который направляем самим Богом и которой борется с высшим злом – моральным разложением, упадком, безбожием, т.е. со всем тем, что так явно присутствует в западном обществе. Подобный пропагандистский нарратив раскручивает и российская пропаганда – благодаря наглой лжи и массово производимым фейкам пророссийский сепаратист (часто просто преступник или террорист) из т. н. ЛНР и т. н. ДНР превращается в российских СМИ в положительного «супергероя», спасителя местных жителей от жестоких карателей из Украины (Sazonov, Корѳтин 2016: 66-87).

Пропаганда РФ и пропаганда ИГИЛ старается показать что боевик из т. н. ДНР-ЛНР или боевик-террорист из ИГИЛ не знает страха и борется он якобы за некие возвышенные идеалы. ИГИЛ показывает что этот боевик не просто боевик а он якобы «карающий меч Аллаха» и беспощаден к своим врагам, ведь его враги – враги самого Аллаха. Ну, а в путинской России должен ждать такого «героя» т.н. Новороссии или т.н. героя сирийской кампании почёт и слава и уважение.¹ Таким образом банальный убийца и агрессор, вторгшийся в Украину из России, превращается в положительного героя и все это дело рук пропаганды Кремля и пророссийских сепаратистов. И как видно, идеологии ИГИЛ и путинского режима гибридные, хотя базируются во многом на разных фундаментах, ведь всё-таки культурная база у них во многом различная, но притом и на очень схожих идеях и нарративах – национализм, религиозные нарративы, религиозный фанатизм, ксенофобия и т.д.

Оба режима (Кремль и ИГИЛ) весьма прагматичны и циничны, и в пропаганде используют схожие тактические элементы и приёмы и оба режима ведут войны гибридного типа. В информационных же операциях как Кремля, так и ИГИЛ прослеживается порой схожая риторика, даже схожие идеи и нарративы, но конечно, ставить между ними знак равенства было бы неверно. Однако стоит отметить то, что технологии по созданию образов героя и врага у

¹ см к примеру пропагандистский материал в блоге Н. Старикова – Стариков 2014.

Кремля и у ИГИЛ весьма схожие.

Список использованной литературы

1. Cox D. G. What if the Hybrid Warfare/Threat Concept Was Simply Meant to Make Us Think? - Global Policy, 5th March 2013, <<http://www.globalpolicyjournal.com/blog/05/03/2013/what-if-hybrid-warfarethreat-concept-was-simply-meant-make-us-think>> (последнее посещение 29.04.2017).
2. Герасимов В. Ценность науки в предвидении. – Военно-промышленный курьер. – 2013 – 8 (476), Стр. 1-3, <www.vpk-news.ru> (последнее посещение 29.04.2017).
3. Информационный портал фонда «Русский мир». – <<http://ruskiymir.ru/fund/>> (последнее посещение последнее посещение 05.05.2017).
4. Магомерзоев М. Ислам. Иллюстрированная энциклопедия, ЭКСМО, Москва, 2010.
5. Nemeth W. J. Future War and Chechnya: A Case for Hybrid Warfare, Thesis, Naval Postgraduate School, Monterey, California, June 2002, последнее посещение 26.04.2017. – <http://calhoun.nps.edu/bitstream/handle/10945/5865/02Jun_Nemeth.pdf?sequence=1>. – (последнее посещение последнее посещение 05.05.2017).
6. Nemeth W. J. Russia's State-centric Hybrid Warfare. – Diplomaatia, No 140, April 2015, <<https://www.diplomaatia.ee/en/article/russias-state-centric-hybrid-warfare>>. – (последнее посещение 29.04.2017).
7. Parkin S. How ISIS hijacked pop culture, from Hollywood to video games. – The Guardian, 29.1.2016. – <<https://www.theguardian.com/world/2016/jan/29/how-isis-hijacked-pop-culture-from-hollywood-to-video-games>> (последнее посещение 29.04.2017).
8. Popescu N. Hybrid tactics: neither new nor only Russian - European Union Institute for Security Studies, January 2015, 1-2 <http://www.iss.europa.eu/uploads/media/Alert_4_hybrid_warfare.pdf>. – (последнее посещение 11.2.2017).
9. Sazonov V.; Корõтин I. Some Remarks on Russian Information War against Ukrainian Armed Forces in 2014-2015. – Sõjateadlane (Estonian Journal of Military Studies) – 2015 - № 2. – P. 66-87.
10. Стариков Н. Герои Новороссии – командир народного ополчения Игорь Безлер, 27.05.2014. – <<https://nstarikov.ru/blog/40340>> (последнее посещение 7.05.2017).

УДК 341.211.3

Тодоров І.

РОСІЙСЬКА ІНВАЗІЯ – ПРОВІДНИЙ ЧИННИК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

Події початку березня 2014 р., коли на вулиці південних та східних областей стали виходити тисячі людей, які виступали за єдність з Росією, виглядали нелогічними і, здавалося, не мали під собою реального ґрунту. І раптом все несподівано змінилося, з'явилася небачена досі масовість. Були всі підстави стверджувати, що в Україні розпочалася ретельно спланована і підготовлена, заздалегідь спецоперація, що базувалася на якісному врахуванні на місцевих реалій. Тепер стало відомо, що ці сценарії розроблялися протягом останніх років і, можливо, планувалося реалізувати їх після президентських виборів 2015 року. Проте лютневі події на Майдані прискорили терміни проведення спецоперації [2]. Події маскувався під стихійні масові дії обурених громадян, тобто зовні вони повинні були виглядати як законний для демократичного суспільства громадянський протест проти нової влади. Українське суспільство зіткнулося з гострою формою війни, коли захоплення територій – це справа рук кримінального натовпу, сепаратистського руху, що направлявся з-за кордону. Як відмічають фахівці, такі сценарії використання «м'якої сили» були заготовлені в надрах спецслужб РФ для захоплення влади, ліквідації української державності в дев'яти регіонах Сходу і Півдня – АР Крим, Донецькій, Луганській, Харківській, Одеській, Миколаївській, Херсонській, Дніпропетровській та Запорізькій областях [11].

Підривна робота, яка велася серед жителів регіонів, була чітко спрямована на міфологізацію як російських реалій (високі зарплати і пенсії), так і традиційних для східної України «страхів» - бандерівців, фашистів... У лютому до них додалися ще й міфи про «Правий сектор», який нібито їде в Донбас, щоб відплатити його жителям за Януковича. Знову сплило мовне питання, хоча жителі Донецька в більшості усвідомлювали, що російській ж мові тут ніколи нічого не загрожувало.

Громадська організація «Донецький інститут соціальних досліджень і політичного аналізу» (керівник В.Кіпень) в березні 2014 р. провела опитування громадської думки міста Донецька. Сумарно прихильників єдності України було 66 %. Прихильників входження Донецької області до складу РФ з тими, хто висловився за фактичне входження України до складу союзу, аналогічного СРСР – 27 %. І лише 5 % бачили область як окреме державне утворення. [3].

Варто згадати, що проросійський рух розпочався кілька років. В 2005 році почала діяти незареєстрована організація "Донецька Республіка". Її активісти влаштовували проросійські мітинги, на них приходили кілька десятків людей. Докорінно ситуація змінилася на початку квітня 2014 р., коли разом з російськими триколорами в великій кількості з'явилися триколори "Донецької Республіки". 7 квітня радикально налаштовані сепаратисти, що діяли за московським сценарієм і координовані російськими спецслужбами, проголосили в захопленому будинку Донецької обласної державної

адміністрації т.з. «Народну раду Донбасу», провели бутафорську «позачергову сесію», на якій прийняли незаконне і антиконституційне рішення про створення так званої «Донецької народної республіки» та її входження до складу Росії.

Водночас, мале місце фактичне зрадливість правоохоронних органів, які не чинили опору захопленням адміністративних будівель, знущалися з учасників проукраїнських мітингів. Значна частина вищих офіцерів обласного управління СБУ було завербовано Росією. Фактично ця структура в Донецькій області по суті працювала на іншу державу [8].

Міста Донеччини і Луганщини фактично з квітня 2014 р. знаходилися в стані окупації. Держаних прапорів навіть над незахопленими адміністративними будівлями не було. Всі виїзди з міст контролювалися блок-пастами ДНР на яких переважали російські триколори. Діям мітингувальників проросійських сепаратистів була дана формальна оцінка з боку правоохоронних органів: вони кваліфікували їх як злочин проти основ національної безпеки України (за інформацією прокуратури Донецької області). Радикальні дії проросійських екстремістів засудила також наукова еліта Донбасу. В ефірі програми «Питання влади» на телеканалі «Донбас» було відзначено, що головною метою Росії, що підштовхує донецьких сепаратистів до радикалізму, є ліквідація української державності. Всі дії місцевих сепаратистів по оголошенню незалежної держави «Донецька республіка», проведення референдуму та звернення до Російської Федерації про введення на територію Донецької області військ - нелегітимні і підпадають під відповідні статті Кримінального Кодексу України [4].

В Донецьку у квітні існували дві паралельні реальності. Проте, наприкінці квітня ситуація кардинально змінилася. Багато чого зробила російська пропаганда. Із захопленого ефіру обласної телерадіокомпанії лунали російські канали. Вже тоді було зрозуміло, що президентські вибори в області не відбудуться. Хоча тодішній голова облдержадміністрації С.Тарута до останнього казав, що все нормально. На вулицях почали відкрито ходити люди в камуфляжі, зі зброєю. І значна частина донеччан готові були сприймати будь-яку путінську брехню. 11 травня відбувся фейковий референдум про «незалежність» Донецької народної республіки, якому ніяк не змогли (або не захотіли) завадити конституційні органи державної влади та місцевого самоврядування. А деякі посадовці навіть таємно підтримували сепаратистів. Досить багато людей прийшло на виборчі дільниці (по цінкам, десь – до третини виборців). Певний інтерес можна пояснити цілим рядом факторів. Це ностальгія за Радянським Союзом, за тією суспільною моделлю, яка там панувала. На цьому виховувалися покоління людей. І такі ідеї в Донеччині активно відтворювалися. Адже в «референдумі» взяли участь не лише літні люди, хоча саме вони склали основу електорату ДНР.

Вірогідно, що до кінця квітня у Путіна (а рішення в РФ приймає саме він) остаточного підходу не було. Багато в чому, його рішення (виходячи з глобальної політичної мети) носили і носять імпульсивний характер. Йшли коливання: або окупація і анексія за зразком Криму або самопроголошена республіка, що де факто знаходиться під контролем Росії. Подальший розвиток

подій засвідчив, що друга точка зору перемогла. Вирішувалася тактична мета збереження стабільної нестабільності в Україні [14].

У Росії, на наш погляд, такі основні мотиви агресії в Україну. Глобальний мотив - сприйняття себе як своєрідного месії, який відновлює колишню імперію, в тому числі, територіально. Глобальне розуміння своєї місії полягає також у тому, щоб показати своєму противнику, Заходу, що Росія може з ним не рахуватися. Мета третього терміну В.Путіну - це реінтеграція імперії. На це накладаються особисті комплекси і образи Путіна. Протягом пострадянського періоду Росія намагалася визначитися, чим їй слід бути: імперіалістичної силою, яку всі бояться, або країною, яка передусім займається добробутом громадян. Протягом усіх 25 років незалежності українська державність сприймалася як непорозуміння, анекдот - саме це слово в Росії зазвичай вимовляється з іронічним підтекстом. Захід намагався інтегрувати Росію в свої інститути, пропонуючи їй привілейовані умови партнерства як з НАТО, так і з ЄС. Але Росія не скористалася відкритим вікном можливостей, продовжуючи твердити мантру про образу і приниження. З підліткових комплексів російської влади, дитячого розчарування еліти в Заході і соціального інфантилізму населення народився міф про «український фашизм». Україна була оголошена зрадником, і це зрада здавалося тим більше образливим, що українці вважалися своїми по крові, найближчими в слов'янській родині. Характерно використання російською пропагандою образу фашизму як синоніма абсолютного, фінального зла. Війна Росії в Україну - приклад антиполітики, чистого негативізму, заснованого на почутті власної ущербності, компенсація комплексу неповноцінності еліти по відношенню до Заходу і населення - стосовно обставин власного життя. Російська влада не може змінити роль своєї країни на міжнародній арені за допомогою «м'якої сили», якісного економічного зростання, домогтися поваги і визнання партнерів. Переважна більшість населення, замкнене в рамках відновленої Путіним станової системи, також не в силах вийти за межі державного патерналізму (по суті, станового рабства) і соціального паразитизму, синдрому безпорадності. Символічною компенсацією стало створення вигаданого ворога в особі України і вигаданих перемог - анексії Криму та створення піратських республік Донецька і Луганська.

Таким чином, сучасна політика Росії спрямована на руйнування системи міжнародного права, на «відродження» імперської Росії як загрози для всього світу. Консолідований Захід (ЄС, НАТО, США, Японія, Австралія, Південна Корея та інші країни ліберальної демократії.) досі остаточно не усвідомили, що Україна потребує їхнього реального захисту, бо захищаючи Україну вони захищають себе! Фактично Україна є ареною боротьби цивілізованого світу з сучасною Імперією Зла. Необхідні рішучі і несподівані заходи. Традиційні санкції не спрацьовують. Росія у своєму імперському угарі готова терпіти економічні витрати, бо розуміє лише мову сили!

Три роки минуло з початку російського вторгнення в Україну. Росія реалізує неоімперську політику у формі так званої «гібридної війни». Її особливостями є ведення агресивних військових дій під прикриттям квазі-державних збройних формувань та з одночасним використанням

інформаційних, пропагандистських, політичних, економічних та інших заходів. Російська стратегія такої війни спрямована проти України і Заходу (США/НАТО, ЄС). Напад на Україну є однією з ланок агресивної політики керівництва РФ, яке прагне взяти реванш за поразку в «холодній війні» та відновити імперію на пострадянському просторі. Метою України є відсіч збройної агресії Російської Федерації та відновлення власної територіальної цілісності.

Феномен так званої «гібридної» війни як соціальний проект проявляється в тому, сьогодні людство вперше зустрічається з технологіями, покликаними зруйнувати соціальний порядок, не використовуючи традиційних методів. Основною зброєю в цьому контексті стає інформація, яка масово вражає колективу свідомість. Зокрема, у випадку російсько-української гібридної війни простежується чітко спланований технологічний аспект, який Росія відпрацьовувала впродовж багатьох років. Основним соціальним матеріалом для реалізації технологій такого типу, за словами І.П. Руценка, стають «хиткі соціальні сегменти», що легко піддаються маніпуляціям. Ще одним елементом є підпільно сформована «п'ята колона», яка в театрі воєнних дій закладає осередки для проведення спецоперацій. Зловісний сенс подій на початку 2014 року мало хто розумів в Україні і світі, українське суспільство було не готово до такого повороту подій.

Аналіз подій 2014-2017 рр. підтверджує, що російсько-українська війна є кримінально-терористичною з точки зору і соціальної бази, і принципів ведення, і тактики, яка використана агресором. Зловісну роль в розв'язуванні війни зіграла кримінальна еліта Донбасу. Впродовж 20 років, аби утриматися при владі та безперешкодно панувати в регіоні, вона вела відповідну пропаганду, яка зводилася до таких тез: «Донбас усіх годує, він фактично один створює матеріальні блага в країні, а Київ не хоче чути про нагальні проблеми шахтарів і донеччан» (в той час, як у реальному житті сумарні дотації з центрального бюджету на підтримку двох областей складали близько 35 млрд. гривень щорічно [13], «Донбас є оплотом кращих радянських традицій, «порожняк не гонить», а інша Україна продалася США та Європі»; «Західна Україна, крім того, що нічого не виробляє і живе за рахунок Донбасу, є вкрай небезпечним регіоном, бо «бандерівці» захопили владу у Києві та тільки чекають моменту, аби зламати гордий Донбас, нав'язати «мову», уніатство, одностатеві шлюби та інші огидні речі»; «усе позитивне уособлює Росія, її президент і народ, там і багатство, і велич, і традиції, і справжня гордість та презирство до «америкосів» [11]. Маніпуляція масовою свідомістю будувалась на цінностях, які спрощено малювали реальність, розвивали протистояння «ми-вони», укорінювали в сприйнятті певні змістові «якорі», які мали програмувати певну соціальну реакцію/поведінку.

В сучасній російській війні проти України, образно кажучи, «можна все», обмеження знімаються, мирне населення використовується як зброя, «живий щит». РФ не оголошувала війну Україні, не висувала офіційно вимог і ультиматумів, заперечувала свою участь (очевидну для всіх) з однією метою – не брати на себе відповідальність за дії «армії вторгнення», режим окупації,

долю полонених, терористичні акції тощо. Для цього була потрібна певна соціальна база. В Україні деякі групи населення рекрутували своїх представників в оперативно-тактичний резерв агресора. В. Горбулін вважає: «Ми повинні чітко розуміти, що для України воєнна загроза з боку Росії не зникне ніколи» [5].

Це породжує й ірраціональний (у розумінні європейських держав, але зрозумілий у логіці антилюдської та антисоціальної російської держави) феномен: супутній збиток від економічних санкцій викликає в російських чиновників, швидше, кураж, ніж жаль [12].

Виклики цінностям, які лежать в основі сприйняття та поведінки, є потужним фактором, який підриває психологічну стабільність, вириває населення з зони психологічного комфорту. Російська інвазія в Україні стала таким викликом, який підриває європейську і світову систему безпеки. Саме війна створила ситуацію, за якої розходження в цінностях між сторонами війни не можна більше ігнорувати. Більше того, саме у відмінності цінностей – причини протистояння. Війна, яка зараз відбувається на Сході України, це не війна між етносами чи політичними системами. Це війна між двома векторами майбутнього розвитку людської цивілізації, війна цінностей. Тому не варто сподіватися, що вона невдовзі закінчиться.

Саме тому, принципово важливо давати адекватні визначення тому, що відбувається. Дані про співвідношення сил свідчать, що на сході України не АТО, а реальна війна. На осінь 2016 року в складі угруповання російсько-колаборантських військ на Донбасі – майже 38,5 тисячі осіб, понад 600 танків і до 1500 бойових бронемашин, 750 одиниць артилерійських систем, більше, ніж 300 реактивних систем залпового вогню. Українська армія сформувала угруповання чисельністю в 73 тис. чоловік. У її розпорядженні знаходилися 360 танків, 1400 бойових броньованих машин, а також понад 1000 одиниць ствольної та реактивної артилерії [2]. І це нещодавно підтвердила Парламентська асамблея Ради Європи. В жовтні 2016 р. вона схвалила резолюцію, якою визнала юридичну відповідальність російської влади за дії маріонеткових «ДНР» та «ЛНР». Документ офіційно визнає, що Росія здійснює контроль за Донбасом і де-факто керує режимами «ДНР» та «ЛНР». «ДНР» та «ЛНР» створені, підтримувані та ефективно контрольовані Російською Федерацією. Відповідальність Москви за дотримання прав мешканців окупованої частини Донбасу, таким чином, прирівнюється до відповідальності Росії за події в Криму. «Відповідно до міжнародного права, Російська Федерація, яка де-факто здійснює контроль над цими територіями, несе відповідальність за захист їхнього населення. Росія, таким чином, повинна гарантувати дотримання прав людини всім мешканцями Криму та «ДНР» і «ЛНР». В цій резолюції ПАРЕ погодилася з тим, що наразі неможливо проводити вибори на Донбасі через безпекову ситуацію [7].

Через відсутність чітких юридичних оцінок влади можна констатувати, що в Україні через 3 роки після початку неоголошеної війни все ніяк не заборонять проросійські партії, деякі депутати все так же закликають «почути Донбас». Останнім часом досить часто йдеться про те, що заради миру Україні

можна було спробувати «почути Донбас», подумати про статус російської мови, подумати про визнання статусу Криму, відмінного від окупованого. Впроваджуються думки про те, що потрібно уживатися і пробувати приймати факт того, що наш сусід – агресивна диктатура, а значить, потрібно намагатися вести з ним переговори, робити реальні поступки і пробувати врахувати його інтереси. Також, про відсутність внутрішньої мобілізації українського суспільства задля перемоги у війні з Росією свідчать результати соціологічних досліджень на третьому році війни. Лише трошки більше половини українців за вступ України до ЄС (51%), і водночас - 19% - за вступ до Митного союзу на чолі з агресором – Росією, 29% українців виступають проти вступу в НАТО [9]. Під час війни варто чітко визначити хто ворог! Отже, Росія - ворог! Кожний росіянин – ворог, поки не довів зворотнього! «Хто не зі Мною, той проти Мене; і хто не збирає зі Мною, той розкидає» (Мф.12: 30).

Причини російської агресії не лежать в області раціо: захисту мови, культури, економіки або реальних інтересів держави. Сьогодні російсько-українська війна піднята на глобальний рівень в тому сенсі, що світова спільнота поступово починає розглядати путінську Росію як головну загрозу миру і людству. Проте, українці приречені на мужній опір агресії поки що на самоті. Випробування вже гуртує українську політичну націю. У Мінських угод в російському тлумаченні – ніколи не було жодного шансу на виконання [1]. З самого початку російська сторона трактує на свій лад Мінські домовленості та розроблені кроки по їх імплементації, цинічно відмовляється їх виконувати та постійно порушує. По суті Україні пропонується погодитись на капітуляційний план перед Росією. Стосовно всіх цих пропозицій українська сторона не має наміру прислухатися і до деяких західних партнерів, які фактично транслиують російській сценарій вирішення конфлікту на сході України.

Таким чином, три роки російської військової інтервенції проти України оголили вразливі місця як у секторах безпеки і оборони України, об'єднаної Європи (ЄС) та США/НАТО, так і у системі міжнародної безпеки загалом. Послідовно доводиться думка проте що наша протидія російській інвазії є боротьбою на нашу та їхню свободу.

Список використаної літератури

1. Берг М. Мінські домовленості як Пісня пісень. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua/uk/blog/polityka/minski-domovlenosti-yak-risnya-pisen>
2. Війна на Донбасі: чому Україні доведеться знищити ДНР і ЛНР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://icps.com.ua/viyna-na-donbasi-chomu-ukrayini-dovedetsya-znyschyty-dnr-i-lnr/>
3. Возняк Т. Паралельні сценарії подій в Україні взимку 2013-2014 рр. Путін частково все-таки здійснив свій план демонтажу України. Портал Zahid.NET. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zaxid.net/news/showNews.do?paralelni_stsenariyi_podiy_v_ukrayini_vzimku_20132014_rr&objectId=1332169

4. Вопрос власти. Сайт телеканала «Донбасс». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voprosvlasti.donbass.tv/vvlasti/view/2014/04/07/17266/>
5. Горбулін В. 2017-й: далі буде... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/internal/2017-y-dali-bude-cinnisni-resursi-viyni-i-miru-ukrayinskiy-format-.htm>
6. Вопрос власти. Сайт телеканала «Донбасс». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://voprosvlasti.donbass.tv/vvlasti/view/2014/04/07/17266/>
7. ПАРЄ прийняла дві резолюції щодо України із запропонованими поправками. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/polityka/honcharenko-parye-proholosuvala-za-vnesennia-pravok-do-dopovidy-shchodo-ukrainy-345451.html> Понад 1300 працівників Служби безпеки України перейшли на бік ворога. <http://tyzhden.ua/News/179082>
8. Переживет ли Донбасс пресинг Росии // Панорама. - 2014. - 24 апреля.
9. Почти 66 % жителей Донецка хотят жить в единой Украине – соцопрос [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ostro.org/general/politics/news/442124/>.
10. 19 51% українців за вступ України до ЄС, а 19% - за Митний союз. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/51_ukraintsiv_za_vstup_ukrainy_do_ues_a_19__za_mytn_yu_soyuz__orytuvannya_186305.html
11. Рущенко І.П. Російсько-українська гібридна війна: погляд соціолога: Монографія. Харків: ФОП Павленко О.Г., 2015. – с. 22, 150
12. Точка біфуркації // Дзеркало Тижня. – 2016. – 12 листопада.
13. Хто годує Україну: міф і реальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forum.pravda.com.ua/index.php?topic=>
14. Workers fear for the future in Ukraine's industrial east. Сайт газети «Гардіан» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theguardian.com/world/2014/mar/26/ukraine-workers-fear-future-heavily-industrialised-east>.

УДК 327 (470+571):323 (477) (045)

Рябінін Є.

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОГО ЕКЗОГЕННОГО ЧИННИКА НА ПОЛІТИКО-ВІЙСЬКОВУ КРИЗУ НА ДОНБАСІ

В Статуті ООН була закріплена позиція держав-засновників цієї організації про територіальну цілісність або територіальну недоторканність держави, яка є принципом міжнародного публічного права, згідно з яким територія держави є недоторканною від посягань з боку інших держав шляхом застосування військової сили або загрози силою. Принцип територіальної цілісності держав був вперше встановлений в п. 4 ст. 2 Статуту ООН і пізніше отримав розвиток в Декларації про зміцнення міжнародної безпеки. У декларації відзначалася неприпустимість військової окупації в результаті

застосування сили, а також неприпустимість силових дій, спрямованих на придбання території іншої держави.

Але існує протиріччя між принципом територіальної цілісності та правом на самовизначення. При цьому представники центральної державної влади зазвичай наводять як аргумент на захист своєї позиції твердження про пріоритет принципу територіальної цілісності по відношенню до права на національне самовизначення. Регіон, який воліє відокремитися від держави, відстоює своє право, приводячи як аргумент принцип самовизначення.

В деякій мірі цей принцип використовується державами, які з геополітичних міркувань підтримують ті чи інші регіони, які воліють відокремитися від держави, до складу якої вони входять. Тобто, можемо говорити про те, що сепаратистські процеси – це не лише проблема відносин по лінії центр-регіон, а також по лінії держава А – регіон – держава Б, де держава А – це країна, в якій існує проблема сепаратизму, а держава Б – країна, яка підтримує сепаратистський регіон.

Відношення до сепаратистських процесів в такому випадку має виключно геополітичну вигоду. Зовнішній чинник може проявлятися різними способами – жорсткими, м'якими, змішаними (гібридними).

Жорсткий має одне вираження – військове втручання та може проявлятися наступним чином:

- регіону надається військова допомога;
- введення миротворців або контингенту військ для подальшого врегулювання конфлікту, але з урахуванням інтересів регіону, що претендує на відділення або для підтримки центральної влади;
- проведення гуманітарної інтервенції, яка припускає участь у військових діях на стороні і/або для допомоги бунтівного регіону;
- пряма участь у війні на стороні регіону.

М'яка підтримка поділяється на м'яку активну та м'яку пасивну. М'яка пасивна підтримка виявляється в існуванні поруч з державою з населенням спорідненого етносу сусідньої держави і бажаного об'єднатися в єдину державу, а також в наявності діаспори, яка фінансово і політично може підтримати державу. М'яка активна підтримка може проявлятися наступним чином: економічна (фінансування боротьби; фінансування НДО), технічна (постачання озброєнь), гуманітарна (налагодження зв'язків з етнічно спорідненим народом в галузі культури, науки і освіти, фінансування освітніх програм, наукових проектів, стажувань; будівництво об'єктів єдиного віросповідання (православних/католицьких храмів, мусульманських мечетей), дипломатична (засудження центральної влади у міжнародних організаціях, ООН, ОБСЄ); інформаційна (демонізація центральної влади). Подібна підтримка може здійснюватися як під час латентної так і активної фази конфлікту [5, с.264].

Змішаний тип означає здійснення як військової підтримки, так і здійснення м'якого впливу. Така ситуація склалась в контексті конфлікту на Донбасі, коли Росія використовує змішаний тип підтримки бунтівних регіонів.

Отже, метою статті є аналіз тих складових підтримки, в контексті яких здійснюється надання допомоги бунтівним регіонам Донбасу з боку Росії.

На думку автора, слід класифікувати ті напрямки допомоги, які можуть здійснюватися державою Б регіону в державі А, а саме: економічна, фінансова, освітня, гуманітарна, дипломатична, військова, інформаційна.

Отже, проаналізуємо детально кожен з цих складових.

Економічна складова. Під час військових дій на будь-якій території, виникають проблеми із постачанням продуктів першої необхідності, до яких входять продовольчі та медичні товари. Існує два методи вирішення цього питання: 1) надання гуманітарної допомоги населенню регіону, але в цьому випадку це буде означати «політику проїдання». Якщо держава Б бажає, щоб в регіоні також працювала економіка, вона повинна створити сприятливі умови для цього і це є другий принцип 2) економічна та торгівельна підтримка регіону.

Російські підприємці беруть участь в операціях з експорту вугілля, видобутого на шахтах «ЛНР» і «ДНР». Спостерігачі місії ОБСЄ, що знаходяться на пропускних пунктах «Гуково» і «Донецьк» (Ростовська область), в своїх звітах фіксували вивезення вугілля на територію Росії починаючи з жовтня 2014 року. В середині травня голова митної служби «ЛНР» Андрій Карпак заявив, що обсяги вивезення вугілля з «ЛНР» в Росію знаходяться в межах 3 тис. т на день [2].

У лютому 2015 року «Нафтогаз України» перекрили засувки на газопроводі в Донбасі. Щоб не допустити газової блокади, «Газпром» почав поставки палива на території, підконтрольні «ДНР» і «ЛНР», через газовимірвальні станції «Прохорівка» (кордон Ростовської області і «ЛНР») і «Платове» (кордон Ростовської області і «ДНР»). Прес-секретар Дмитра Медведєва Наталія Тімакова пояснювала: «Поставка газу на південному сході в якості гуманітарної допомоги буде здійснюватися «Газпром» на комерційній основі». «Нафтогаз України» в своїй черзі відмовилися оплачувати той газ, що йде через «Прохорівку» і «Платове».

Поставки електроенергії на Україну йде за договором між російським «ІНТЕР РАО» і «Укрінтеренерго» від грудня 2014 року. Також цей договір передбачає постачання української електроенергії до Криму.

Після початку вугільної блокади в січні 2017 року «ДНР» і «ЛНР», яка була оголошена з обох сторін, продовжують переорієнтуватися на торгівлю з Росією. За заявою ради міністрів «ДНР», «поставка високоенергетичного вугілля на Україну припинена і більш не проводиться». Ту ж саму інформацію підтвердили і в «ЛНР», додавши, що поставки вугілля замість України тепер йдуть на територію Росії. Також обговорюються можливості його транспортування на територію Кримського півострова [3].

Крім того, на території республік здійснює торгівельну діяльність торгівельна компанія «Магніт». За словами голови «ДНР» А.Захарченко, «за 2016 рік експорт товарів з «ДНР» до Росії зростає на 34 млн. дол. Імпорт в «ДНР» виріс в 2,5 рази. При цьому частка російської продукції становила 84%». Тобто, ми бачимо, як території, непідконтрольні Україні, налагоджують

торгівельні стосунки із Росією, переходячи в її економічно торговельний простір [2].

Фінансова. В 2014 – 2015 роках на території республік фінансові операції здійснювалися національною валютою України гривнею. Це було пов'язано з тим, що у населення цих територій були якісь накопичення та отримували пенсію та зарплатню в гривнях. Потім, приймаючи до уваги той акт, що гривнева маса почала закінчуватися, керівництвом «ДНР» та «ЛНР» було прийнято рішення, що можна здійснювати фінансові розрахунки в рублях, євро та доларах, тобто була проголошена мультивалютна зона. Але, останні два види валюти не є доволі поширеними, а отже, рубль став розрахунковою валютою. Крім того, якщо в 2014-2015 роках обмін гривні на рубль був не вигідний (в ДНР 1 гривня дорівнювала 2 рублям, тоді, як на території України курс був 1 до 4) вже в 2016-2017 роках цей рівень вирівнявся і мешканцям «ДНР» та «ЛНР» не має потреби та вигоди їхати на територію України для здійснення обміну валют.

Луганськ також свого часу ввів рубль в якості основної валюти ЛНР. Рада міністрів «ЛНР» заявила, що такий крок необхідний для стабілізації фінансової системи в регіоні, а також у зв'язку з тим, що більшість грошових операцій там і так виробляється в російських рублях. Крім того, слід зазначити, що «ДНР» та «ЛНР» вже увійшли у банківську зону Росії.

Приймаючи до уваги той факт, що переважна більшість представників військових угруповань «ДНР» та «ЛНР» є контрактниками, їм необхідно платити зарплатню. Дані про вартість утримання одного бійця різняться. Обсяг і регулярність виплат залежали від підрозділу і фази бойових дій: при загостренні боїв добові росли, в період перемир'я, навпаки, знижувалися. Вилка виплат: від 10 тис. руб. в місяць для рядового складу, до 120-150 тис. для старшого офіцерського складу. Якщо виходити з офіційних цифр про грошове утримання військовослужбовців (від 10,5 тис. рубл. для пересічних до 14 тис. рубл. і вище для офіцерів), то щомісяця тільки на зарплати військовим «ДНР» і «ЛНР» витрачається не менше 631 млн руб. Експертні оцінки зазвичай вище: розрахунки экс-депутата Верховної Ради Андрія Сенченка на січень говорили про 2.25 млрд руб на місяць.

Гуманітарна. Ця складова пов'язана із наданням безкоштовної гуманітарної допомоги мешканцям цих територій. Протягом усього періоду ведення військових дій, Росія надавала гуманітарну допомогу «ДНР» і «ЛНР».

З початком бойових дій на Донбасі Росія відправила туди більше 60 гуманітарних конвоїв з продуктами харчування і будматеріали. Крім того, в межах гуманітарної допомоги надсилаються паливно-мастильні матеріали, посівні матеріали та добрива, електрообладнання, медикаменти, шкільні підручники, газетний папір. Товари підбираються згідно із заявками з «ДНР» і «ЛНР».

Дипломатична. Ця складова здійснюється, коли держава Б визнає сепаратистський регіон як незалежну державу, або лобіює її інтереси на міжнародній арені. Росія не визнала «ДНР» та «ЛНР», але 18 лютого 2017 року президент Росії В. Путін підписав указ про визнання документів, які видані

громадянам України та особам, що мешкають на територіях окремих регіонів Донецької та Луганської областей.

Документ ратифікований «з метою захисту прав і свобод людини і громадянина, керуючись загально визнаними принципами і нормами міжнародного гуманітарного права». Згідно з указом, в РФ тимчасово (до політичного врегулювання ситуації в «ДНР» і «ЛНР») і на підставі мінських угод визнаються дійсними «документи, що засвідчують особу, документи про освіту та (або) про кваліфікацію, свідоцтва про народження, укладення (розірвання) шлюбу, зміну ім'я, про смерть, свідоцтво про реєстрацію транспортних засобів, реєстраційні знаки транспортних засобів, видані відповідні органи (організації), фактично діюча на територіях зазначених районів, громадяни України та і цам без громадянства, які постійно проживають на цих територіях».

Указ також дозволяє в'їзд в Росію і виїзд з неї мешканцям «ДНР» і «ЛНР» і особам без громадянства без оформлення віз на підставі паспортів, виданих органами влади в цих територіях [6].

Також дипломатична складова здійснювалася, коли Росія представляли інтереси «ДНР» і «ЛНР» на переговорах в нормандському форматі, а також під час підписання мінських угод в 2014 та 2015 роках.

Крім того, з дипломатичної точки зору слід відзначити подію, яка відбулася 17 березня в Лівадійському палаці, в якому пройшло установче засідання Інтеграційного комітету «Росія-Донбас», в якому взяли участь сенатори і депутати Державної думи РФ, глави «ДНР» і «ЛНР», політологи та керівники гуманітарних організацій.

Робота форуму була спрямована на зближення законодавства «ЛДНР» і РФ, розвиток прямих економічних, культурних, освітніх та гуманітарних зв'язків, налагодження прямого діалогу Донбасу з регіонами РФ. Про те, що робота по інтеграції перейшла в практичну площину, каже, наприклад, установа компанії «Центр економічного взаємодії республік», метою якої є встановлення взаємозв'язків між суб'єктами господарської діяльності Криму і Донбасу.

Тобто, ми можемо спостерігати, як по всім напрямкам Донбас переорієнтовує свою різнопланову діяльність на співробітництво з Росією і зменшує ту ж саму діяльність із Україною.

Освітня. Всі учбові заклади перейшли на російські освітні програми. Крім того, протягом останніх трьох років Росія в межах гуманітарної допомоги постачала в освітні заклади «ДНР» і «ЛНР» російські підручники.

Російські ВНЗ почали пільговий прийом випускників Донецьких та Луганських шкіл (всі навчальні бюджетні місця для прибулих з Південного Сходу України були залишені на весь термін навчання, як і забезпечення постійної стипендією, незалежно від успішності) ще в серпні 2014 року. В першу чергу, мова йшла про молодих людей, чиї батьки залишалися в республіках, або про тих, хто втратив житло в результаті військових дій. Основні витрати ВНЗ (це були переважно навчальні заклади Ростовської та Білгородської областей) лягали на плечі місцевих бюджетів. Крім абітурієнтів,

яких в 2014 році Білгород прийняв понад тисячу, тут вирішили прийняти додатково понад 300 студентів, які переводилися з Донбасу.

Міністерство освіти та науки Росії створило на території Ростовської області навчально-методичний центр, який надаватиме допомогу школам «ДНР» і «ЛНР», які впроваджують російські освітні програми. Студенти ВНЗ зможуть отримати дипломи російського зразка. На даній привілеї зможе розраховувати студенти всіх ВНЗ «ДНР», і навіть приватних. З цього питання вже пройшло узгодження з Південним федеральним університетом в Росії [1].

Військова. Ця складова може здійснюватися в двох напрямках – постачання військового обладнання або/та військової сили. Сьогодні точиться спор щодо того чи присутні регулярні війська Росії в зоні конфлікту. В січня 2017 року міністр оборони України заявив, що на Донбасі перебуває до 5 тисяч солдат регулярної армії, В.Гройсман в квітні 2017 року заявив, що 4 тисячі. В травні поточного року в ЗМІ з'явилась інформація, що на сьогоднішній день Україна не змогла довести в судовому порядку присутності російських військ на своїй території. Про це заявив заступник міністра з питань тимчасовоокупованих територій і внутрішньо переміщених осіб України Г.Тука. Він зазначив, що міжнародні суди в своїх рішеннях не використовують побутові терміни, до яких всі звикли: «тобто, фрази «це все знають» або «це і так всім відомо» там не береться до уваги [6].

Свого часу президент В.Путін заявив в грудні 2015 року, що регулярних військ не має, але там є експерти, спеціалісти, які є консультантами з військового обладнання. І таких спеціалістів перебуває до 3 тисяч чоловік.

Отже, маємо зробити висновок про те, що без вищеперелічених видів допомоги з боку Росії, верогідність того, що «ДНР» та «ЛНР» й доси існували, є мінімальною. Як свідчить практика, екзогенний чинник є вирішальним в контексті здатності сепаратистського регіону здійснювати опір центральній владі та вести активні військові дії задля отримання незалежності.

Список використаної літератури

1. В школах ДНР и ЛНР внедряют российские программы [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zavtra.ru/events/v-shkolah-dnr-i-lnr-vnedryat-rossijskie-programmyi>.
2. Голунов И., Артемьев А. Расследование РБК: на чьи деньги живет Донбасс / И. Голунов, Артемьев А. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ru/investigation/politics/15/06/2015/5579b4b99a7947b063440210>.
3. Захаров И., Кириллов Д. ЛНР и ДНР перенаправили торговлю углем с Украины в Россию / Захаров И., Кириллов Д. // [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.gazeta.ru/politics/2017/03/06_a_10560857.shtml.
4. Путин подписал указ о признании Россией паспортов ДНР и ЛНР [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.znak.com/2017-02-18/putin_podpisal_ukaz_o_priznanii_rossiey_pasportov_dnr_i_lnr.

5. Рябінін Є.В. Екзогенні чинники етносепаратистських процесів: теоретичний аспект / Є.В.Рябінін // Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. – 2015. – № 12. – С. 263-270.
6. Україна не змогла доказати в суді присутність військ Росії на Донбасі, — Тука [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://hvylyya.net/news/exclusive/ukraina-ne-smogla-dokazat-v-sude-prisutstvie-voysk-rossii-na-donbasse-tuka.html>.

УДК 323.283.001.36(477+497.1)(043)

Пахоменко С.

УКРАИНСКИЙ КРИЗИС И КОНФЛИКТЫ НА ТЕРРИТОРИИ БЫВШЕЙ ЮГОСЛАВИИ: ЛОВУШКА ЛОЖНЫХ АНАЛОГИЙ

Украинский кризис и те процессы, которые его составляют часто сравнивают с событиями в Югославии 20-летней давности. И в экспертной и, особенно, в медиа среде можно наблюдать некое жонглирование украинским кейсом и подстраивание его под югославскую ситуацию. И хотя некоторые аналогии все же можно проводить, в основе своей, подобные сравнения несут на себе отпечаток пропагандистской заангажированности, а попытки, опираясь на них, найти пути разрешения нашего кризиса нецелесообразны.

Среди тех составляющих югославского кризиса, которые наиболее часто сравнивают с событиями в Украине, наиболее часто упоминаются: якобы сходство в природе конфликта (его причинах и характере), вопросах его международного урегулирования, и возможных моделях (сценариях) его разрешения.

Природа конфликта.

Природа конфликта в Югославии весьма сложна и содержит несколько факторов - распад социалистической федерации, который сопровождался этнополитическими конфликтами в разных ее частях. Сепаратизм как часть этого процесса имел два уровня. Сепаратизм республик, стремившихся покинуть федерацию (Словения, Хорватия, Босния и Герцеговина) и сепаратизм отдельных территорий уже внутри этих республик (Сербская Краина в Хорватии, Республика Сербская и Республика Герцег-Босна в Боснии) Но и на одном, и на другом уровне главным маркером противостоящих сторон была этничность. Этот маркер подхватили местные элиты и использовали националистическую идеологию и политику для легитимизации своей власти в новых условиях.

Конфликт на Донбасе не является по своей природе этническим и не имеет исторического бэкграунда. Он искусственный в своей основе, противостояние разжигалось пропагандой, а его перерастание в вооруженный конфликт стало возможным в результате российской военной агрессии. Идентичностное размежевание происходит во время конфликта, а не до него. Элиты юго-восточных регионов не возглавили сепаратизм, а предпочли оставаться в политическом и правовом поле Украины. Лидеры

самопровозглашенных «республик» являются прямыми ставленниками Кремля и до данных событий не фигурировали в общественно-политических процессах региона.

Некие общие моменты можно увидеть во второстепенных процессах в Югославии и в Украине - слабость центральной власти, делигитимизация ее в глазах сепаратистски настроенных движений («в Киеве произошел «переворот»), деструктивная роль пропаганды, использование своей этнической группы в качестве ирредентов – Сербия использовала сербов в Боснии и Хорватии, Хорватия- хорватов в Боснии. Россия- также использовала русское и русскоязычное население на Юго –Востоке Украине, что впрочем, не привело бы к конфликту без факта агрессии.

Попытки международного урегулирования конфликта.

Международное миротворчество в Хорватии и Боснии не блокировалось мощным давлением со стороны замешанного в конфликте постоянного члена Совета Безопасности ООН. А международная поддержка не тормозилась из-за коррупции и опасности активного вмешательства вооруженных сил сверхдержавы на стороне участника конфликта.

Но и на территории бывшей Югославии и в Украине международные усилия не решали главной проблемы для государств, противостоящих сепаратизму и внешней агрессии– восстановление государственного суверенитета над всей территорией. Они были направлены на снижение остроты конфликтного противостояния, прекращение огня, демилитаризацию [1].

«Хорватский» сценарий:

Хорватский сценарий представляет собой восстановление территориальной целостности военным путем, как это осуществила Республика Хорватия в 1995 году, ликвидировав в ходе операций «Буря» и «Молния» самопровозглашенную республику Сербская Крайна [2]. При моделировании такого сценария, Хорватия представляется в виде Украины, а Сербская Крайна- в качестве ЛДНР. Украина начинала АТО при такой модели и, возможно, достигла бы успеха, если бы не интервенция России. С этих пор «хорватский сценарий» не представляется возможным.

Говоря о хорватском сценарии, следует больше акцентировать внимание на другом процессе - реинтеграции Восточной Славонии (1995-1998 гг) ,которая представляла собой мирный процесс, осуществляемый под контролем ООН и сопровождавшийся жесткими требованиями лояльности населения хорватскому государству. Однако , следует сказать, что мирная интеграция Восточной Славонии стала возможной только после ликвидации Сербской Крайны и военного решения проблемы сербского сепаратизма в другой части Хорватии.

«Боснийский" сценарий.

Согласно Дейтонским соглашениям 1995 года Босния и Герцеговина (БиГ) представляет собой конфедеративное государство под протекторатом ООН и ЕС. Оно состоит из двух равноправных и в реальности малоинтегрированных друг с другом частей – Мусульмано-Хорватской Федерации и Республики Сербской. Боснийская модель предусматривает сохранение контроля над

сепаратистским регионом и территориальную целостность государства. Однако это происходит ценой изменения государственного устройства. Это может быть федерализация, конфедерализация, автономия или придание особого статуса [3].

Как показал более чем 20-летний опыт существования государства в таком формате, вопросы интеграции и создания эффективной системы государственного управления так и не были решены и сегодня перед БиГ снова возникла угроза дезинтеграции и сепаратизма.

Таким образом, при некоторой внешней схожести, ни природа югославских конфликтов, ни пути выхода из них не позволяют проводить прямых аналогий с Украиной.

Список используемых источников

1. В Киеве представили модели реинтеграции Донбасса [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://dii.dn.ua/news/285-v-kyeve-predstavyly-modely-reynTEGRacyy-donbassa>.
2. Война в Хорватии: ликвидация сепаратистов за 84 часа и сдача героев. Записано со слов Максима Каменецкого, доцента Института международных отношений Киевского национального университета им. Т. Шевченко, эксперта по военным конфликтам на Балканах [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-news/id/1581913/>.
3. Матвеев В. Реинтегрировать или отдать? Пути разрешения конфликтов в Донбассе и Крыму / В. Матвеев// [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://rian.com.ua/analytics/20170303/1021930585.html>.

УДК: 327.54(043)

Шварц А.

УКРАИНСКИЙ КРИЗИС КАК ПРОЯВЛЕНИЕ «ХОЛОДНОЙ ВОЙНЫ» В НОВЫХ УСЛОВИЯХ

Конфликт на Юго-Востоке Украины имеет важное значение не только для самих украинцев, но также и для остального мира, поскольку его развитие оказало огромное влияние на современную систему международных отношений, изменив взаимоотношения между государствами. В основном, здесь речь идёт о США и России.

Эта гражданская война вызвала «новую холодную войну» между Соединенными Штатами и НАТО, с одной стороны, и Россией — с другой. Сейчас она стала, как мы говорим, американо-российской «войной по доверенности». Бесспорно, Россия в военном отношении поощряет боевиков (или сепаратистов) в Восточной части Украины. А Соединенные Штаты чуть менее открыто финансируют армию Киева [4]. И в настоящее время в Вашингтоне обсуждается предложение о том, чтобы США финансировали эту армию в более крупных масштабах. Планируется, что на поставки гораздо

более существенных вооружений в ближайшие три года будет выделено 3 миллиарда долларов.

Еще хуже обстоит дело с нынешней «новой холодной войной». Нет сомнений, что она идет, хотя пресса и не решается назвать ее своим именем, именуя по каким-то журналистским соображениям «худшим кризисом со времен холодной войны». Как бы то ни было, эта «новая холодная война» может оказаться более опасной, чем минувшая, которую мир с таким трудом пережил [5].

Почему же? Эпицентр теперешней «холодной войны» расположен на Украине, как раз на границах России. Больше того — прямо в центре русской славянской цивилизации, в которую входит и большая часть Украины. Конечно, не все, но очень многие украинцы связаны с этой цивилизацией — через браки, историю, культуру, язык, религию. Вот в чем одна из причин того громадного потенциала недоразумений, несчастий, провокаций, катастроф, какой только возможен. И вот почему нынешняя ситуация в тысячу раз опаснее, чем тогда.

Во-вторых, теперешняя «холодная война» разворачивается в той же атмосфере, какую в преддверии Первой мировой войны называли «военным туманом». Это выражение подразумевает дезинформацию. Тогда не существовало электронной почты, цифровой связи. Сегодня все изменилось. Есть дезинформация из Москвы. Есть дезинформация из Киева, есть дезинформация со стороны Вашингтона, есть дезинформация из Брюсселя. Даже те из нас, кто следит за событиями и, владея языками, может обо всем прочитать в оригинале, кто знает историю вопроса, часто не в состоянии разобраться, кто говорит правду, а кто лжет. Трудно разобраться в реальных фактах, и в итоге получается, что все факты носят скверный и угрожающий характер, и положение только ухудшается [2].

В-третьих, нынешняя «холодная война» может оказаться более опасной потому, что ощущается нехватка взаимно выработанных норм и опыта разного рода ограничений, который был накоплен в течение десятилетий прежней «холодной войны». Между Москвой и Вашингтоном были достигнуты тогда определенные договоренности. Существовали знаменитый красный телефон, «горячая линия», принцип «давайте проверим это до того, как начнем действовать». Имелось соглашение, что «мы не будем делать то-то, а вы не будете делать того-то». У нас были красные линии и границы, про которые мы знали, что их лучше не пересекать. Ничего из этого теперь не существует, ничего. Еще хуже то, что развивавшиеся десятилетиями отношения сотрудничества с Россией рассыпались в прах. Это касается всех областей от образования до исследований космоса. Даже музеи не могут обмениваться экспонатами. Все разорвано. Кто в этом виноват? Обе стороны, каждая отвечала на действия другой. Вы разрываете одно, я разрываю другое [3].

С обеих сторон идут даже разговоры о возможности применения тактического ядерного оружия. Все те бесчисленные ограничения, которые были установлены после карибского кризиса, кажется, канули в вечность.

В-четвертых, и это главное, — переговоры. Попытки восстановить сотрудничество между Москвой и Вашингтоном почти полностью

заблокированы новым способом. Это можно назвать демонизацией президента России Владимира Путина. Это делается с помощью личной дискредитации, когда, например, на страницах «New York Times» обозреватели, считающиеся наиболее информированными и просвещенными, регулярно называют его «бандитом», «убийцей». По словам Стивена Коэна (американский историк, занимающийся изучением истории СССР), работавшего в области советских исследований в эпоху Хрущева: «За все годы моей работы я не припомню, чтобы американские СМИ, американский истеблишмент так обливали грязью какого-нибудь советского, коммунистического лидера, как они делают это в отношении Путина» [1].

Чем же вызван интерес двух государств территорией Украины? Это геополитический интерес. Ещё в 90-е НАТО начал своё продвижение на Восток, как можно ближе к России. Учитывая, что Украина граничит с Россией, она вызывает повышенный интерес. У США имеются опасения, что Россия станет той сверхдержавой, которая помешает гегемонии США в мире, потому им выгодно дестабилизировать обстановку в регионе и портить отношения России с другими странами, в частности, со странами ЕС. Россия же, в свою очередь, понимает это и опасается, в случае вступления Украины в НАТО, размещения военных баз на территории Украины так близко к границам России.

В итоге можно сказать, что украинский кризис является явным проявлением «холодной войны» в современных международных отношениях, поскольку его последствия характерны для процессов, происходящих в период «холодной войны» 1945-1991 гг., а именно: сокращение культурных связей, введение экономических санкций, создание «образа врага», наращивание военной мощи», сведение к минимуму политического диалога.

Список использованной литературы

1. A new, bloody chapter [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://www.bbc.com/news/world-europe-38837730>.
2. Features Of The War In The Donbass [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://rinf.com/alt-news/editorials/features-war-donbass/>.
3. Донбасский разлом: причины, суть, итоги конфликта на Юго-Востоке Украины [Электронный ресурс]. — Режим доступа : [http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/98169/Eastern Ukraine conflict:](http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/98169/Eastern%20Ukraine%20conflict).
4. Удастся ли избежать экологической катастрофы на Донбассе? [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://vybor.ua/article/vzaimootnosheniya/udastsya-li-izbejat-ekologicheskoy-katastrofy-na-donbasse.html?yclid=475955000508206&yclid=2452461637296720845>.
5. Украинский кризис. Новая "холодная война"? Стивен Коэн [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://svom.info/entry/554-ukrainskij-krizis/>.

УДК 327.5(477)"312"(043)

Прекрасний Ю.

СТРАТЕГІЯ ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ВІДНОСНО РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ЕКСПАНСІЇ, У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ

Гарантування безпеки та збереження державності розглядається, як основна функція держави. Для України, з моменту надбання незалежності, побудова ефективної системи міжнародної та регіональної безпеки є одним з ключових пріоритетів, для формування безпечного оточення. Це питання ускладнюється перетвореннями та змінами світового порядку, а також динамічним розвитком сучасних держав. Глобалізація та інтеграція сприяли посиленню взаємозалежності держав, виникненню нових загроз для безпеки, що призвело до зміни сутності безпеки. Все більшої ваги набирає проблема ефективності міжнародних організацій та міжнародного права в питаннях гарантії безпеки та суверенітету держав. В цьому контексті дослідження цього питання є вкрай важливими для формування комплексних знань про аспекти формування та реалізації політики національної безпеки України, її місця і перспектив у системі міжнародної безпеки, що продовжує залишатися нестабільною.

Початок збройного конфлікту на Донбасі, та безпосереднє втручання в нього Росії, звело нанівець усю оборонну доктрину України, яка діяла до цього, до цього ж вона була здебільшого декларативною та не виконувалася. Саме тому, перед новою владою, перш за все постало завдання, вибудувати нову оборонну доктрину, яка б відстоювала, нові пріоритети та інтереси України, та реагувати на агресивні дії Росії. Станом на 2014 рік, українська військова та оборонна система, знаходилася у стані глибокої кризи, та не могла адекватно виконувати покладені на нього завдання – вона потребувала повного реформування та оновлення. Саме через це, Росії вдалося без усяких перешкод провести блискавичну військову операцію з окупації Криму, та ефективно підтримувати сепаратистів на Донбасі [1].

Основним документом, у якому повністю прописані нові цілі та завдання, щодо національної безпеки, які постали перед Україною, після початку військових дій, є Стратегія національної безпеки України, яка була прийнята на засіданні РНБО, 6 травня 2015 року [4].

Стратегія національної безпеки України розрахована на термін до 2020 р. Основними її цілями є:

- мінімізація загроз суверенітету України та створення необхідних умов для відновлення територіальної цілісності України в межах визначеного державного кордону;
- відновлення процесу мирного розвитку держави;
- розвиток нових якостей економічного й гуманітарного розвитку, забезпечення стійкого процесу інтеграції України до ЄС та її становлення як демократичної, правової, соціальної держави [4].

Стратегія національної безпеки України визначає два блоки загроз: зовнішній і внутрішній. Зовнішньою загрозою є Росія, та її агресивне втручання

у внутрішні події країни. Як зазначається в документі, вперше в історії одна з держав-постійних членів Ради Безпеки ООН, яка володіє ядерною зброєю, використовує цей фактор для залякування міжнародного співтовариства, нехтує міжнародним правом, використовує свій військовий потенціал для анексії та захоплення території європейської країни. Внутрішніми загрозами нацбезпеки є неефективність системи нацбезпеки; корупція та неефективна система державного управління; економічна криза і виснаження фінансових ресурсів держави, зниження рівня життя населення; загрози енергетичні, інформаційні, екологічні та техногенна безпека [2].

Стратегія національної безпеки розглядає Росію, як довготривалу загрозу, а ресурси України, значна частина яких спрямовується на захист від цієї загрози, є обмеженими. У зв'язку з цим, вперше після відмови від позаблокового статусу, чіткіше акцентується увага на міжнародних системах колективної безпеки та можливому членстві в НАТО. «Ми бачимо у членстві в НАТО єдину надійну зовнішню гарантію державного суверенітету і територіальної цілісності країни. Пріоритетом є впровадження стандартів НАТО, досягнення сумісності нашої армії і спецслужб зі службами і засобами відповідних країн-членів НАТО, що забезпечить у майбутньому набуття членства України в Альянсі», – наголошує голова РНБО О. Турчинов [3].

Важливим напрямом оборонних реформ є оновлення та посилення військово-морського флоту України, після втрати Криму, та переходу деяких частин особистого складу ВМФ та ВСУ на бік Росії. Це питання знову набуло актуальності, через останні події в Криму, у яких зазначено, що Росія активно перекидає війська та військову техніку на півострів. Нині в Україні продовжується процес введення нових кораблів до флоту, але все це ракетні або легкі десантні катери, із орієнтацією на патрулювальну місію, тому вони не можуть бути серйозними супротивниками для Чорноморського флоту Росії. Розуміючи це, українська влада, продовжує нарощувати співпрацю із країнами блоку НАТО у питаннях морської безпеки. Важливою подією у 2016 році, стало проведення військово-морських навчань «Сі-бриз 2016» разом із флотом США, Туреччини та Румунії.

Серйозним ударом, для української економіки стала, так звана «санкційно-митна війна», яка розпочалася, одразу після погіршення дипломатичних відносин із Росією, а також початку війни на Сході. Росія продовжує спекулювати своїм положенням у енергетичній сфері, що використовує для дипломатичного тиску, як на Україну так і на країни ЄС, також було накладено ембарго на ввіз деяких продуктів із України, зокрема солодоші та м'ясо, та підвищено мита на інші. Україна, у свою чергу відповідала тим самим, і у повному обсязі підтримує антиросійські санкції. Але разом з тим, Україна активізувала процес диверсифікації своєї економіки, щоб відійти від залежності від Росії, перш за все у питанні газової залежності. Були досягнуті деякі успіхи у цьому напрямку, передусім підписанням угоди з ЄС, щодо зони вільної торгівлі, та активізації торгівлі з іншими країнами, зокрема з Туреччиною, але казати про повний успіх, ще зарано, через процес

трансформування та переорієнтації промисловості України та її внутрішніх ринків, що продовжується [2].

Сьогодні перед державою стоїть важке завдання стабілізації економіки, виводу її з глибокої кризи та вирішення й закінчення конфлікту на Сході України – усі ці проблеми мають бути вирішені у найкоротші терміни.

Стратегія пропонує напрямок розвитку, відповідно до якого, необхідним вважається, забезпечити готовність України, її економіки та населення до оборони, власними зусиллями та захист від зовнішньої агресії в будь-якій формі, підвищення рівня обороноздатності, нарощування оборонних можливостей України, зміцнення здатності країни до самозахисту. Перш за все, Україна самотужки, має потурбуватися про свою безпеку, не розраховуючи на допомогу інших держав.

Список використаної літератури

1. Белов О. Нашій країні потрібно знайти власне місце у багатовимірному світі міжнародних відносин і нових структур безпеки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/tasko/001.htm>.
2. Мелеганіч Г. «Безпекова стратегія України в умовах сучасних міжнародних викликів та загроз» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/8812>.
3. Потіха А. Нова стратегія національної безпеки України в умовах зовнішньої загрози [Електронний ресурс]. — http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1122:strategiya-natsionalnoji-bezpeki&catid=8&Itemid=350.
4. Указ Президента України від 4 березня 2015 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року "Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України"» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/92/2016>.
5. Указ Президента України від 6 травня 2015 року «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України"» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>.

СЕКЦІЯ
«УКРАЇНСЬКА КРИЗА І ЗАРУБІЖНІ КРАЇНИ: СПЕКТР ПОЗИЦІЙ І
ОЦІНОК»

УДК 327(100):355.48(477)"2014/2017"(043)

Черепченко О.

УКРАЇНСЬКА КРИЗА І ЗАРУБІЖНІ КРАЇНИ: СПЕКТР ПОЗИЦІЙ І
ОЦІНОК

Кожен з нас снідав спокійно, коли йшли війни у Африці. Кожен за нас спав спокійно, коли Ірак і Сирію поглинала війна. Кожен з нас співчував грузинам у 2008-му, але кожен з нас не зробив нічого для припинення цих війн. А багато хто взагалі не вважав ці інциденти війною. А багато хто не вважав усі згадані інциденти війною, називаючи їх терміном «криза»...

І ось війна прийшла до нашої оселі. Ми схаменулися про міжнародну підтримку. Нас реально збентежує відсутність цієї підтримки? Що ми зробили задля подолання набагато менших конфліктів? Що ми зробили задля закінчення цих війн? Ми не знали, що це є війни? Ми не знали що зробити задля їхнього припинення?

А у випадку, коли на нашу країну нападає ядерна держава, з правом «вето» в ООН, чого ми очікували? Ось тепер, в разі якщо ви поставите себе на місце людини що живе і хоче жити, то зрозумієте основу реакції міжнародного суспільства на вторгнення РФ до України.

Саме тому після другої світової війни у міжнародному праві створили безліч евфемізмів до терміну «війна». В разі, коли б зараз РФ поставило б питання ребром, то в інституціях ООН визнали б що «Перша світова криза» передувала «Другій світовій кризі», Центральною і абсолютно окремою частиною якої була б «Велика вітчизняна криза». А до них були «30-ти літня криза» і «Столітня криза», а назву книжки Ю. Цезаря «*Commentarii de Bello Gallico*» просто неправильно перекладали раніше: правильний переклад звучить як, «Коментарі до галльської кризи». Складається враження, що в разі нападу «марсіан» на Швецію у Норвегії будуть старанно замірювати норми радіації, щоб проста не визнавати невідповідність термінів реальності.

У цьому ключі, здається і реагує переважна більшість ЗМІ переважно не ядерних країн, і справа тут не у 5% експорту с/х продукції до РФ. У даному випадку підміна понять – це просто спроба інших вижити, усі з одного боку бояться російської ядерної зброї, а з іншої сторони – так само не впевнені у ефективності американської зброї ПРО.

Саме на цьому підґрунті і формується світова думка мас та еліт, що відображено у доповідях учасників нашого круглого столу у цьому розділі.

УДК 327(495):355.48(477)"2014/2017"(043)

Булик М.

КОНФЛІКТ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ: СПРИЙНЯТТЯ ГРЕЦЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Події на Південному Сході України отримали широке висвітлення у засобах масової комунікації Греції, розділивши суспільство на дві частини. Особливо активно вони обговорювалися у середовищі вихідців з колишнього СРСР, зокрема Росії та України. Необхідно зазначити, що офіційна позиція Міністерства закордонних справ Греції протягом всього періоду конфлікту залишається незміною – Україна є територіально цілісною та неподільною, конфлікт має бути зупинено і вирішено мирним шляхом [4]. Не зважаючи на критику з боку окремих однопартійців, уряд СИРІЗА на чолі з Алексісом Ципрасом підтримав санкції Європейського Союзу щодо Російської Федерації, а під час відвідування України у лютому 2017 р. грецький прем'єр-міністр завірив у своїй підтримці територіальної цілісності нашої країни [3]. Водночас у травні 2014 р. під час обговорення питання введення санкцій проти Росії саме А. Ципрас звинувачував нову українську владу у неонацизмі, закликав ЄС не визнавати її та підтримати сепаратистські рухи [2]. Подібні висловлювання грецького політика були зумовлені, на наш погляд, особистими симпатіями до РФ та її президента В. Путіна та політичною позицією партії СИРІЗА, що виступає за активну співпрацю з даною країною. Свою роль відіграло також бажання отримати фінансову допомогу з боку російського уряду для вирішення економічних проблем власної країни та небажання розриву тісних економічних зв'язків з РФ, що призвело б до значних втрат грецьких підприємців.

Складним є ставлення і інших грецьких партій до військово-політичного конфлікту в Україні. Тут визначальними є їхня політична орієнтація та ставлення до провідних світових гравців. Зокрема, провідна правоцентристська партія «Нова Демократія» стоїть на позиціях визнання територіальної неподільності України та збереження санкцій. Однак ця партія є провідною проєвропейською політичною силою в Греції і спирається переважно на представників середнього класу, зацікавлених в активній співпраці з ЄС. В свою чергу, радикально налаштовані партії як правого, так і лівого характеру виступають з активною критикою Європейського Союзу, звинувачуючи його в небажанні активної підтримки Греції у питанні подолання наслідків фінансово-економічної кризи, що вразила країну в 2008 р. Цим партіям властива антиглобалістська та антиамериканська риторика, а також декларування підтримки зовнішньої політики Росії. Таким чином вони грають на утримання радикального грецького електорату, незадоволеного жорсткими фінансовими обмеженнями, запровадженими під час реалізації політики оздоровлення національної економіки. Своєю антиукраїнською позицією відомі Комуністична партія Греції, «Народна єдність», «Золота зоря» тощо. Основні звинувачення полягають у проамериканській та проєвропейській позиції українського уряду, і, водночас, проведенні «неонацистської» політики та «геноциду» населення Донбасу. Особливої гостроти цим звинуваченням додає наявність на території

Південно-Східної України значної грецької діаспори, її тісні родинні та суспільні зв'язки з Грецією. Разом із тим, слід зазначити, що дискусія щодо передумов, причин та наслідків конфлікту в Україні не отримала широкого висвітлення у Греції, населення якої зосереджено на вирішенні власних соціально-економічних проблем. Не надто уваги приділяється даній проблемі і в грецьких ЗМІ. Певним чином, можна стверджувати, що вони реалізують спільну політику, спрямовану на недопущення втручання суспільства у внутрішні справи іншої держави та необхідності займати чітку позицію будь-якої зі сторін конфлікту. Свою роль відіграє і релігійна близькість між народами, тому протистояння всередині православного населення також сприймається негативно.

Разом із тим, слід зазначити, що на боці «ДНР» та «ЛНР» під час конфлікту воювали члени праворадикальної партії «Золота зоря», які наголошували на своїй антиглобалістській позиції, та кількох анархічних угруповань, що знову ж таки звинувачували українську владу у «неонацизмі». Крім того, своїми симпатіями до сепаратистів відомий грецький журналіст та політик, що входить до правлячої партії СИРІЗА, Андреас Зафіріс, який відвідував тимчасово окуповані території, а в березні 2017 р. ініціював створення в Греції «представницького центру ДНР» [1]. Тим самим була здійснена спроба представити дане угруповання на міжнародній арені, створеними видимість підтримки сепаратистів грецьким суспільством. МЗС Греції відразу ж відкинула подібну можливість та підтримала територіальну цілісність України [4]. Грецькі ЗМІ не надали даній події ніякого значення, а серед присутніх на «відкритті» були лише представники радикальних політичних сил та росіяни, що перебувають у Греції. Цікавим моментом є той факт, що адреса даного «представницького центру» співпадає з місцем реєстрації маргінальної театральної групи «2510», яка провела кілька протестних акцій поблизу посольства України в Афінах.

Визнаючи, що українська проблематика не має широкої недійної представленості і не перебуває в центрі уваги суспільства в Греції, влада якої підтримує територіальну цілісність України, слід брати до уваги той, факт, що російські мас-медіа набагато ширше представлені в Греції, мають стабільну аудиторію серед вихідців з пострадянського простору. В цих умовах критично важливим з огляду на проживання у Південно-східному регіоні України етнічних греків є посилення відповідної інформаційної складової діяльності як органів влади, так і національних мас-медіа, створення мережі публічної дипломатії з активним використанням соціальних мереж і неофіційних каналів.

Список використаної літератури

1. В Греции открылся представительский центр ДНР [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://ria.ru/world/20170321/1490526406.html>.
2. Грецький прем'єр називав Україну неонацистською, голова МЗС на фото з Дугіним [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukrainian.voanews.com/a/2615662.html>

3. Порошенко проводить зустріч з прем'єр-министром Греції Ципрасом [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://censor.net.ua/photo_news/427178/poroshenko_provodit_vstrechu_s_prem_erministrom_gretsii_tsiprasom_fotoreportaj.
4. Απάντηση Εκπρωσώπου ΥΠΕΞ, Στράτου Ευθυμίου, σε ερώτηση δημοσιογράφου σχετικά με πληροφορίες περί εγκαινίων αυτοαποκαλούμενης "επίσημης αντιπροσωπείας της Λαϊκής Δημοκρατίας Ντόνετσκ" στην Ελλάδα [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.mfa.gr/epikairotita/diloseis-omilies/apantese-ekprosopou-upeks-stratou-euthumiou-se-erotese-demosiographou-skhetika-me-plerophories-peri-egkainion-autoapokaloumenes-episemes-antiprosopeias-tes-laikes-demokratias-ntonetsk-sten-ellada.html>.

УДК 327(73):355.48(477)"2014/2017"(043)

Константинова Ю.

РОЛЬ США У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

Перемога на президентських виборах у США Дональда Трампа на думку експертів призведе до зміни стратегії світового лідерства, яку реалізовували попередні адміністрації Білого Дому. В інавгураційній промові Трамп пообіцяв переглянути зовнішню політику, яку тривалий час проводив Білий дім і яка призвела до того, що зміцнення економіки, армії та безпеки багатьох країн світу відбувалося за рахунок інтересів США. Відповідно до промови нового президента, торгівля, зовнішня політика та міграційна політика США буде в першу чергу враховувати інтереси американських громадян [6]. Лозунг – «America first», може суттєво вплинути і на політику США щодо України.

Останні два роки Україна входила до п'ятірки пріоритетів зовнішньої та безпекової політики США, тому перед Україною стоїть важлива мета – переконати адміністрацію Трампа в необхідності продовжити співпрацю хоча б на тому ж рівні.

Ключові інтереси України у відносинах з США:

1) безпекова та військово-технічна співпраця, яка б дозволила Україні у довгостроковій перспективі стати важливим безпековим союзником США в регіоні;

2) допомога США у проведенні реформ, включно з наглядом з боку США над певним блоком реформ (поліція, реформа прокуратури, реформа митної служби) у тісній координації з країнами ЄС;

3) міжнародна підтримка США у стримуванні російської агресії, зокрема координаційна роль у збереженні санкційного режиму щодо Росії;

4) фінансова підтримка, зокрема через міжнародні фінансові інституції, передусім МФВ;

5) посилення з допомогою США енергетичної безпеки України.

Інтереси США щодо України дещо інакші:

1. Україна розглядається, як складова Європейської безпекової архітектури, спираючись на принцип «Європи цілісної, вільної і в мирі» (Europe whole, free and at peace);

2. Україна як модель успішного реформування та демократичного розвитку для інших країн регіону, включно з Росією. Тобто, йдеться теж не лише про Україну, а про регіональний вимір, у якому Україна є надзвичайно важливим елементом [2].

Отже, суттєва різниця у сприйнятті основних завдань співпраці є однією з ключових проблем діалогу між двома країнами.

Аналізуючи участь США у врегулюванні конфлікту на Південному Сході України, необхідно враховувати низку моментів: по-перше, історично склалось, що Вашингтон розглядає Україну не як самостійного гравця, а в широкому європейському контексті, тому російську агресію він сприймає в першу чергу як загрозу європейській безпековій архітектурі; по-друге, США кваліфікують Україну не як союзника, а як партнера. Останнє, з моменту окупації Криму та частини Донбасу, залишається головним подразником у безпековому діалозі, і знову ж таки пов'язане з різним сприйняттям інтересів країн у співробітництві.

США та Україна по різному бачать зобов'язання в рамках Будапештського меморандуму. За логікою української сторони, Сполучені Штати повинні були першими серед міжнародних партнерів Києва стати на захист територіальної цілісності та суверенітету України, з огляду на їхню ініціацію процесу ядерного роззброєння України та підписання Будапештського меморандуму. Українська сторона сприймала меморандум як гарантії безпеки, американська ж як безпекові запевнення реалізація яких здійснюється через проведення відповідних консультацій [2].

Такі консультації були ініційовані спочатку у Парижі (невдало, через деструктивну позицію російської сторони), а потім проведені у Женеві. Саме у рамках виконання Будапештського меморандуму деякі експерти пропонують розглядати допомогу США у зміцненні оборонних спроможностей України, а також ініціювання, утримання та координацію з міжнародними партнерами санкцій щодо Росії. Жоден інший документ, окрім Будапештського меморандуму, не спонукає Вашингтон до такої допомоги. Будапештський меморандум надає США політичне та моральне зобов'язання бути залученими до врегулювання конфлікту та надавати допомогу Україні.

З українського боку виконання США своїх зобов'язань згідно з Будапештським меморандумом викликає питання, оскільки Вашингтон не зміг своєчасно та належним чином відреагувати на загрозу суверенітету та територіальної цілісності України. Одним із символів такої неспроможності став той факт, що Білий Дім не спромігся ухвалити позитивне рішення про надання Україні оборонного летального озброєння.

Питання надання летальної зброї є не єдиним каменем спотикання у безпековому діалозі України та США. Інші чутливі питання — надання Україні статусу ключового союзника поза НАТО (Major NonNATO Ally, або ж MNNA), яке фактично зняте з порядку денного, а також підписання між Україною та США двосторонньої безпекової угоди (на зразок тих, які США має з Південною

Кореєю та Японією). Обидві ідеї були визнані нерелевантними з боку США, і на сьогодні є подразником у діалозі з Вашингтоном [2].

За два роки з моменту анексії Криму США надали Україні 266 мільйонів доларів безпекової та військової допомоги. У цьому році очікується ще 335 мільйонів доларів на тренування та обладнання [1]. Нова допомога, надана Конгресом США, дасть змогу розширити тренування на Яворові та у Хмельницькому і забезпечити військово-обладнання для покращення оборонних спроможностей України. США від початку робили ставку на людей та інституції (тренування та навчання, боротьба з корупцією, посилення цивільного контролю).

Сполучені Штати безпосередньо не беруть участі у переговорному процесі щодо вирішення конфлікту між Україною та Росією. Американські урядовці стверджують, що делегування Німеччині питання врегулювання конфлікту відбулось природнім чином (naturally). Для США важливо було, аби саме Німеччина, а не ЄС як такий, грала ключову роль у цьому процесі. Крім того, лише безпосередня залученість керівництва Німеччини (а також Франції) до переговорів із Путіним дозволила канцлеру Меркель та президенту Олланду особисто відчутти рівень договоропроможності російського президента та його налаштованість на ревізійний порядок денний [2].

Діалог на найвищому рівні між США та Україною значно інтенсифікувався за останні два роки. З боку Державного Департаменту США рівень залученості до українського питання став надзвичайно високим, оскільки вперше українським питанням на постійній основі опікувалась безпосередньо помічниця (в українському еквіваленті заступник) Держсекретаря США (Вікторія Нуланд). Раніше візаві України був в основному на рівні заступника помічника США, відповідального за Україну.

Важливо, що внаслідок російської агресії вдалося посилити та вивести на новий рівень інституційний діалог і у безпековій сфері. Йдеться про так званий Об'єднаний координаційний комітет з питань військового співробітництва та оборонного реформування й щорічні військово-політичні консультації. Статус комітету після анексії Криму був підвищений. Українське досье було передано безпосередньо під Європейське командування США в Європі для більш оперативного та ефективного вирішення питань. Окрім того, Комітет був розширений за рахунок долучення до нього Британії, Канади та Литви [4]. На сьогодні він є де-факто головним інструментом контролю американської військової та безпекової допомоги для України.

До кінця президентського терміну Обама політика США щодо України не змінювалась, вона полягала у недопуску чергової хвилі ескалації на Сході України та збереженні Мінських домовленостей.

Входження США в нові переговорні формати та ініціативи щодо України залишається під питанням і за нової адміністрації, враховуючи складність та довготривалість вирішення конфлікту між Україною та Росією, неможливість досягнути видимої перемоги над путінським режимом, ізоляціоністські настрої в США тощо.

Сьогодні у Вашингтоні спостерігається досить високий рівень психологічної готовності до поступового заморожування конфлікту на Донбасі. Встановлення сталого перемир'я та відсутність чітких перспектив врегулювання конфлікту на Сході України і деокупації Криму в осяжній перспективі, на думку експертів, утримуватиме США поза переговорним процесом. Їхня роль у відновленні територіальної цілісності України зводиться до ритуально символічної. Їхнє головне завдання полягатиме у тому, аби забезпечити перемир'я і не допустити новий виток ескалації в регіоні. І в питанні Криму, і, можливо, в питанні Донбасу США візьмуть за основу так звану декларацію Велеса, яка полягала у невизнанні окупації Балтійських країн Радянським Союзом [2].

Загалом, експерти прогнозували досить песимістичний сценарій розвитку відносин США та України, в контексті заяв Трампа щодо Росії. Але за перші 100 днів президентства не було помітно особливих заяв з вуст Дональда Трампа щодо ситуації в Україні. Президент США вважає анексію Криму незаконною, однак більше ставлення США до України простежується крізь висловлювання держсекретаря країни Рекса Тіллерсона.

«Три роки тому агресія Росії проти України похитнула основні принципи Європи: безпеку і стабільність. Сьогодні, тривала ворожість і агресія Росії ставлять під загрозу наше спільне бачення Європи, яка є цілісною, вільною і мирною. Підтримка України з боку США і НАТО залишається непохитною. Як ми вже неодноразово повторювали на кожній зустрічі міністрів і самітах, коли Росія почала свою агресію проти України, союзники по НАТО твердо стояли на підтримці суверенітету і територіальної цілісності України. Ми не приймали і не будемо приймати зусилля Росії по окупації території України», – сказав Тіллерсон [3].

«Разом ми будемо виступати за Україну, захищаючи суверенну територію, зміцнюючи її економіку і продовжуючи проводити реформи. Як сказав президент Трамп, кожна країна має право визначати своє власне майбутнє, і ми повинні допомогти українському народові зберегти це священне право і ми повинні допомогти українському народові забезпечити це священне його право», - заявив державний секретар США Рекс Тіллерсон на засіданні у Брюсселі Комісії Україна-НАТО [5].

Сьогодні, з боку США проти Росії й надалі зберігаються санкції. Відбувається дискусія, щодо скорочення фінансових асигнувань в Україну. Продовжується співробітництво в безпековій та військовій сферах.

Таким чином, суспільно-політична криза на Південному Сході України, залишається актуальним питанням зовнішньої політики США. Не дивлячись на прихід до влади у Білому домі нової адміністрації Трампа, і передвиборчих його заяв щодо Росії, відносини з Україною залишаються у вже існуючому форматі.

Список використаної літератури

1. Власенко Р.В. Українське питання в контексті політичних змін в США. Аналітична записка / Р. В. Власенко – Режим доступу : http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/ukr_pytan-db571.pdf.

2. Гетьманчук А. Аудит зовнішньої політики: Україна – США. Дискусійна записка / А. Гетьманчук – Режим доступу : https://drive.google.com/file/d/0B7i_OSucRX5wUHFhS21MSUplQjg/view.
3. Уже не пропутінський і з ударом по Асаду. 100 днів Трампа у зовнішній політиці США – Режим доступу : <https://tsn.ua/svit/posvarilisya-z-rf-vdarili-ro-siriyi-yak-zminilasya-zovnishnya-politika-ssha-za-100-dniv-administraciyi-trampa-918913.html>.
4. Партнерство з НАТО – Режим доступу : <https://defense-reforms.in.ua/partnership>.
5. Тіллерсон гостро засудив агресію Росії в Україні, санкції з Москви США не зніматимуть – Режим доступу : <http://ukrainian.voanews.com/a/tillerson-ukraine/3791142.html>.
6. Ярошенко Є. Америка передусім: інавгураційна промова 45-го Президента США Дональда Трампа / Є. Ярошенко – Режим доступу : <http://icps.com.ua/ameryka-peredusim-inavhuratsiyuna-promova-45-ho-prezydenta-ssha--donalda-trampa/>.

УДК 327(470+571):355.48(477)"2014/2017"(043)

Альошина М.

РОЛЬ РОСІЇ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ КРИЗІ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Події на Євромайдані загострили відносини між Києвом, заходом і центром України, які підтримали опозицію, що прийшла до влади, з одного боку і сходом України, де були сильні позиції президента Януковича і його прихильників з Партії регіонів, підтримуваних Росією, з іншого боку.

Протистояння посилювалося з 22 січня 2014 року, після масових протестів, що мали місце в Україні, із захопленнями адміністративних будівель і насильницькими відстороненнями від посади місцевих керівників, призначених адміністрацією Януковича. У лютому 2014 року протистояння в Києві призвело до зміни влади на Україні.

Якщо в столиці, північних, центральних і західних регіонах України нова влада, які заявили про відновлення руху в бік євроінтеграції, користувалися певною підтримкою населення і швидко зміцнила своє становище, то на сході країни характер приходу до влади колишньої опозиції, її перші рішення викликали невдоволення і акції протесту проти нової влади. Зростаюча нестабільність і розкол в суспільстві висунули на перший план глибокі внутрішні протиріччя українського суспільства, які почали проявлятися ще в середині 1990-х років і загострилися за часів «Помаранчевої революції», а потім в ході подій, що відбувалися після листопада 2013 года.

1 березня 2014 року колишній Президент України написав заяву про прохання введення військ Російської Федерації на територію України. В цей самий день президент Росії Володимир Путін вніс до Ради Федерації звернення «про використання Збройних Сил Російської Федерації на території України». У той же день Рада Федерації, зібравшись на позачергове засідання, одноголосно

прийняв постанову «Про використання Збройних Сил Російської Федерації на території України», відповідно до якого президенту давалося право на використання російських військ на території України «для нормалізації суспільно-політичної обстановки в цій країні».

У Криму, в результаті подальшого розвитку політичної кризи, що супроводжувався втручанням збройних сил РФ була проголошена незалежна Республіка Крим, яка підписала з Росією договір про входження до складу Федерації.

Україна, США і ряд інших держав, а також НАТО, Рада Європи, ОБСЄ та Європейський союз звинувачують Російську Федерацію у втручанні в збройний конфлікт в Донбасі - зокрема, у використанні регулярних військ в бойових діях на боці повстанців, постачаннях зброї і фінансову підтримку. Російське керівництво відкидає ці звинувачення, заявляючи, що Росія не є стороною протистояння.

Кожна країна та організація по різному бачить роль Росії у конфлікті на сході України :

НАТО

22 серпня 2014 року офіційний представник НАТО в інтерв'ю The New York Times заявила про те, що російська армія в останні кілька днів переправила через кордон з Україною артилерійські частини, укомплектовані розрахунками з власних військовослужбовців, і використовує їх, за його словами, для обстрілу підрозділів українських силовиків. У той же день генеральний секретар НАТО Андерс Фог Расмуссен заявив, що має дані про переміщення через російсько-український кордон танків, бронетранспортерів, артилерії, що надходять безпосередньо повстанцям, а також, що НАТО має тривожні відомостями про скупчення російських військ поблизу кордону з Україною. 23 серпня Ігор Конашенков повідомив, що заяви пана Расмуссена і його прес-секретаря «коментувати ... по суті не має сенсу».

28 серпня представник штабу Об'єднаних сил НАТО в Європі заявив, що «понад тисячу російських військовослужбовців воюють в Україні» і це «дуже скромна оцінка». Представник Росії при ОБСЄ Андрій Келін заявив, що єдиними російськими військовослужбовцями, які достовірно знаходяться на території України є «ті 10 десантників, один з яких був важко поранений, які випадково перетнули в недемаркованому місці український кордон і потрапили в полон до українських силовиків», а постійний представник Росії при ЄС Володимир Чижов в ефірі ВВС сказав, що «НАТО досі не представила хоча б один доказ, так само як і США, Європейський союз або хто-небудь ще», він також висловив думку, що «вкидання дезінформації по каналах ЗМІ і безпосередньо з Києва» приурочується до важливих зустрічей на рівні ЄС. У той же день глава місії ОБСЄ в Ростовській області Поль Пікар повідомив, що спостерігачі на російських прикордонних пунктах пропуску «Гуково» і «Донецьк» не бачили колони російської військової техніки, що рухається в бік України, а представник генерального секретаря ООН Стефан Дюжаррік заявив, що не має можливості «точно підтвердити, хто знаходиться на якій стороні кордону».

12 листопада 2014 року Філіп Брідлав повідомив про те, що за попередні 2 дні НАТО зафіксувало прибуття на схід України кількох колон з військовою технікою та військовими з Росії. За його даними, до цього на території південного сходу України знаходилося 250-300 російських військових фахівців.

ООН

У своєму сьомому доповіді по ситуації на Україні моніторингова місія Управління Верховного комісара ООН з прав людини повідомила про участь військовослужбовців з Росії в збройному конфлікті на сході України. У восьмому доповіді по ситуації на Україні моніторингова місія Управління Верховного комісара ООН з прав людини вказала на участь в конфлікті іноземних бійців, а також на те, що деяких з бійців влади України впізнали як російських військовослужбовців.

ОБСЄ

13 лютого 2015 року генеральний секретар ОБСЄ Ламберто Занньєр, виступаючи на конференції в Києві, заявив: «Якщо ви запитаєте, чи бачив я рух і розташування російських підрозділів на цій території [в Донбасі], то я скажу, що не бачив. Але якщо ви запитаєте, чи бачив я учасників бойових дій і озброєння, яке надходять з Росії, я сказав би "так", я бачив».

26 вересня 2015 року важка вогнеметна система (ВОС) залпового вогню «Буратіно» була виявлена на полігоні повстанців в селі Круглик в Луганській області спостерігачами ОБСЄ під час реалізації «Комплексу заходів з виконання Мінських угод». 2 жовтня 2015 року агентство Рейтер повідомило, що Міноборони Росії не відповіло на їх письмовий запит, чи була ВОС «Буратіно» поставлена формуванням самопроголошених ДНР і ЛНР. В агентстві також відзначили, посилаючись на дані Інформаційного центру Джейна і Стокгольмського інституту дослідження проблем світу, що «... такі системи виробляє тільки Росія, вони не були експортовані на Україну до початку конфлікту в Донбасі».

У вересні 2016 року Занньєр знову заявив, що не може підтвердити присутність в Донбасі російських військ. В листопаді 2016 року представник ОБСЄ Олександр Хуг заявив, що місія ОБСЄ не має переконливих доказів участі російських військ у бойових діях на сході України.

Україна

7 червня 2014 року МЗС України офіційно вручило ноту протесту тимчасовому повіреному в справах Росії в Україні. У ноті зверталася увага на бездіяльність прикордонної служби та інших компетентних органів Росії, які не перешкоджають незаконному переміщенню збройних організованих формувань та осіб на територію України. У той же день Президент РФ Володимир Путін дав вказівку прикордонній ФСБ Росії вжити всіх необхідних заходів щодо посилення режиму охорони держкордону РФ з Україною з метою виключити незаконні переходи.

29 січня 2015 року начальник Генштабу Збройних сил України Віктор Муженко на прес-конференції заявив, що на даний момент йому відомі факти участі в бойових діях окремих російських військовослужбовців і громадян РФ в складі збройних формувань ДНР і ЛНР, і зазначив, що українська армія не воює

з підрозділами регулярної російської армії. У квітні 2015 року прес-служба Міноборони України опублікувала інтерв'ю з Муженко, де він заявив, що його слова «були вирвані з контексту» і що тепер він має в своєму розпорядженні підтвержені факти участі російських регулярних військ в лютевих боях в районі населених пунктів Чорнухине, Логвинове і Дебальцеве . Крім того, за його твердженнями, на території України в даний час знаходяться 15-я окрема мотострілецька бригада 2-ї армії Центрального військового округу, 8-а окрема мотострілецька бригада, 331-й повітряно-десантний полк 98-ї повітряно-десантної дивізії і інші російські частини.

Франція

25 березня 2015 року голова Управління військової розвідки Франції генерал Крістоф Гомар, виступаючи на засіданні комісії з питань оборони в Національних зборах Франції, заявив, що Росія не готувала вторгнення на територію України: «НАТО повідомило, що Росія готувалася напасти на Україну, але, по наших даних, цю гіпотезу ніщо не підтверджувало». «Росіяни не розміщували ні командних пунктів, ні підрозділів тилової підтримки, в тому числі польових госпіталів, які дозволили б зробити військове вторгнення», - пояснив генерал, відповідаючи на питання парламентської комісії.

Тож, роль Росії у суспільно- політичній кризи на сході України неоднозначна. Найвпливовіші міжнародні організації (НАТО, ОБСЄ, ООН) та сама Україна підтверджує присутність російських військ на сході України, в той самий час коли провідна європейська держава Франція каже зворотнє.

Список використаної літератури

1. RESOLUTION ON THE CONTINUATION OF CLEAR, GROSS AND UNCORRECTED VIOLATIONS OF OSCE COMMITMENTS AND INTERNATIONAL NORMS BY THE RUSSIAN FEDERATION [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.oscepa.org/meetings/annual-sessions/2015-annual-session-helsinki/2015-helsinki-final-declaration/2282-07>.
2. В Гааге в Международном суде ООН начнутся слушания по иску Украины против России [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.unian.net/politics/1808756-v-gaage-v-mejdunarodnom-sude-oon-nachnutsya-slushaniya-po-isku-ukrainyi-protiv-rossii.html>.
3. В НАТО заявили о российских военных на Украине [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://www.interfax.ru/world/393823>
4. Генсек ОБСЕ заявил, что не видел российских войск на востоке Украины [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1765559>.
5. Евросоюз призвал Россию немедленно вывести войска из Украины [Електронний ресурс] – Режим доступа: <https://www.unian.net/politics/957348-evrosoyuz-prizval-rossiyu-nemedlenno-vyivesti-voyska-iz-ukrainyi.html>.

6. Заявление МИД России по событиям на Украине на сайте МИД России [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.mid.ru/ru/home>.
7. Киссинджер Г. Дипломатия [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.e-reading.club/book.php?book=1016921>.
8. НАТО обвинило Россию в переброске артиллерийских расчетов на Украину // РБК, 22.08.2014 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.rbc.ru/politics/22/08/2014/570421149a794760d3d40e8d>.
9. НАТО призывает Кремль прекратить «незаконную военную операцию» в Украине [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.golos-ameriki.ru/a/ukraine-us-russia-nato/2432116.html>.
10. Совет Европы признал присутствие российских войск в Украине — решение Комитета министров // Интерфакс-Украина [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://interfax.com.ua/news/political/224263.html>.
11. Французская разведка: Россия никогда не готовила вторжение на Украину [Электронный ресурс] – Режим доступа: <https://ria.ru/world/20150411/1057935734.html>.

УДК 327.56(71:477.62)«2014/2017»(043)

Жигір А.

РОЛЬ КАНАДИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

Канада належить до групи високорозвинених держав, за своїм економічним потенціалом вона замикає «G7» та є другою за розмірами території країною світу. Розвинута науково-технологічна сфера, значні запаси природних ресурсів, розвиток альтернативних джерел енергії дають змогу розвиватися та надавати допомогу іншим країнам, які цього потребують. Таким чином, у зовнішній політиці Канади було виділено декілька основних напрямків: політика мультикультуралізму та забезпечення миру у всьому світі.

Активізація миротворчої діяльності, як провідної ніші Канади на міжнародній арені, відбулась лише після приходу до влади восени 2015 р. прем'єр-міністра Джастіна Трюдо, лідера ліберальної партії, який у своїй передвиборчій програмі заявив про повернення Канаді статусу «країни – миротворця» та наголосив на збільшенні фінансової, технічної та гуманітарної допомоги державам, що розвиваються. Що суттєво суперечило доктрині Стівена Харпера, його попередника, який наголошував на необхідності відійти від концепції миробудування і зменшити фінансову допомогу для того, щоб зробити акцент на внутрішній політиці.

Окрім миротворчої діяльності, Канада — займає одне з перших місць у світі з найбільшим складом етнічних общин. Діаспори, що представлені в уряді країни мають безпосередній вплив на формування зовнішньополітичної стратегії, вони спроможні лобіювати власні інтереси. Наразі, в Канаді проживає близько 1 300 000 осіб українського походження [3].

Держава північної Америки є міжнародним прихильником України та її демократичних і соціально – політичних реформ, сприяє економічному зростанню та підтримує верховенство права. Тому для Канади важливо налагоджувати зв'язки не тільки з урядом країни в рамках двосторонніх відносин, а й надавати допомогу неурядовим українським організаціям та активістам, що прагнуть до змін. Гуманітарна допомога, як невідкладна, так і в довгостроковій перспективі, допомога ВПО з Донецької та Луганської областей, відновлення інфраструктури міст, розвиток сільського господарства є основними напрямками допомоги відсталим країнам або тим, що перебувають у стані військового конфлікту. Україна на протязі останніх трьох років переживає найсильнішу соціально-політичну, економічну кризу. У зв'язку з військовими діями на південному – сході країни, більша частина Донецької та Луганської областей була окупована, більшість інфраструктурних об'єктів, міст, домівок було зруйновано, замінована велика площа сільськогосподарських угідь та окуповано всі підприємства з видобування вугілля, які розташовані на тимчасово окупованих територіях. У 2014 році урядом Канади Україна була визначена стратегічним партнером в області забезпечення сталого розвитку. Мета міжнародної програми розвитку Канади в Україні є поліпшення економічних можливостей для українців у зміцненні демократії. Канада співпрацює з урядом України, щоб допомогти з реформами, які необхідні для реалізації повного економічного потенціалу країни і створення ефективних державно-інституціональних і правових умов для більш тісної інтеграції з Європою. Канада надає підтримку зацікавленим сторонам та компаніям в Україні для покращення обміну інформацією про діяльність та послуги для внутрішньо переміщених осіб та постраждалих від конфлікту [1].

В умовах триваючої російської агресії та незаконної окупації, Канада зробила ряд кроків, щоб підтримати український народ на шляху до відновлення та становлення демократичних реформ, у тому числі уряд країни наполягаю на введенні і продовженні дії санкцій проти Росії та інших осіб, що несуть відповідальність за кризу на сході України. Канада також вживає заходів щодо підвищення готовності НАТО через ряд заходів зміцнення колективної оборони Альянсу та збільшення частки фінансування збройних сил. Поки Росія явно демонструє свою повагу до суверенітету і територіальної цілісності України, Канада буде продовжувати працювати зі своїми союзниками і країнами-однодумцями.

Активну участь у стабілізації ситуації в Україні відіграють урядові організації Канади: Перш за все це «Канадське Агенство Міжнародного Розвитку» (CIDA). Головною метою є сталий економічний та соціальний розвиток країн, що розвиваються, шляхом співпраці у проведенні заходів, для подальшої стабілізації всередині держави та надання гуманітарної допомоги.

Особливу увагу приділено реформуванню нафтогазового комплексу, будівництво та машинобудування. В рамках діяльності на території України, КАМР спрямовую свою діяльність на підвищення конкурентоспроможності молочного сектора, розвиток плодоовочівництва. В політичній сфері це стосується розроблення та впровадження публічної політики, забезпечення

розвитку місцевих ініціатив, реформування системи кримінальної юстиції, стосовно неповнолітніх. Також Канадське агентство Міжнародного розвитку (КАМР) профінансувало створення центру для малого бізнесу та економічного розвитку (SBEDIF) в Івано-Франківську. Додатково, було виділено \$3,8 млн. (САПР) для створення регіонального мережевого проекту, в рамках підтримки малого бізнесу та економічного зростання було інвестовано в п'ять підприємств в тій же області на заході України [2].

Окрім КАМР, в Канаді діє програма «Канадський фонд підтримки місцевих ініціатив» (КФМІ), що підтримує малі та середні проекти для реалізації їх місцевими громадськими та іншими народними об'єднаннями, сільськими радами, кооперативами та жіночими групами. Головною метою програми є розвиток демократії та надання можливостей для дітей і молоді у реалізації власних проектів та ініціатив. Проектна діяльність спрямована на розширення прав населення і розкриття можливостей громад у правовому просторі. Зазвичай, максимальна сума гранту за програмою КФМІ становить 50 тисяч доларів.

Програма КФМІ діє в Україні з 2014 р. На протязі 3 років фонд місцевих ініціатив надав значну допомогу людям з країн, що розвиваються, але також налагоджує відносини Канади з громадянським суспільством та суспільними ініціативами. В рамках програми КФМІ здійснюється діяльність за декількома напрямками:

- Захист прав людини, закріплення інклюзивного та підзвітного врядування, мирного плюралізму та поваги до різноманітності;
- Гендерна рівність;
- боротьба зі змінами клімату і підтримання екологічної безпеки;
- Стимулювання сталого економічного розвитку;
- Забезпечення стабільності в країнах, що розвиваються і створення безпечної середовища для мирного населення [7].

Головною особливістю діяльності фонду та багатьох урядових організацій є те, що вони не фінансують проекти, які мають суто комерційний характер та пов'язані з управлінням організації, мають безперервний або періодичний характер, масштабне будівництво, і спрямовані на задоволення загальних бюджетних потреб.

З 1993 року діє Канадсько-українська Торгова палата (CUCC), яка також відіграє важливу роль у розвитку торгових та ділових зв'язків між двома країнами. Метою Канадсько-української торгової палати є створення сприятливих умов для торгівлі й інвестицій між Україною та Канадою. Торгова Палата організовує та спонсорує торговельні місії, делегації, проводить семінари й конференції. Вона також надає експертні оцінки та консультації фахівців у певних сферах бізнесу, сприяє налагодженню прямих контактів бізнесменів України та Канади [5].

Канадські неурядові організації також істотно надавали допомогу українській армії та реабілітаційні клініки для українських солдатів за війну в Донбасі. Однією з останніх подій, пов'язаних з надання гуманітарної допомоги,

відбулося 4 січня 2017 року. Тоді «Конгресом Українців Канади», спільно із канадською компанією «Caravan Logistics», а також канадськими громадськими організаціями «Ukraine Appeal», «GlobalFire», «Global Medic» та «Лігою Українців Канади» було зібрано близько 11 тон гуманітарної допомоги, в склад якого ввійшло медичне обладнання та засоби пожежогасіння. Вантаж було передано в лікарні і пожежні станції Маріуполя та інших міст Донецької області. Зазначені організації та меценати вже неодноразово надсилають гуманітарну допомогу Україні [5].

За 3 роки активізації діяльності Канади на території України, за загальними підсумками, з січня 2014 року, канадський уряд виділив близько 140 млн. доларів [4] у рамках двосторонніх відносин в цілях економічного розвитку країни: її реформування та сталого економічного зростання.

Також з початку 2014 року понад 88 млн. доларів [4] Канада виділила на міжнародну допомогу у сфері демократії, захист прав людини і верховенства права в Україні шляхом підтримки державних, а також місцевих інститутів, громадських груп та об'єднань, політичних партій і національних незалежних ЗМІ. В рамках підтримки демократії та захисту прав людини, основний акцент було зроблено на підвищення участі населення країни у суспільному житті і прийнятті рішень шляхом підтримки діяльності політичних партій для активної участі у суспільному житті країни та для підвищення рівня мобільності та реагування громадян до нових викликів. Програма захисту прав людини сприяє демократизації держави, забезпечує надання допомоги потерпілим від конфлікту, і підтримує релігійну свободу і плюралізм. Канадський уряд також надає підтримку Україні с сфері реформування судової системи, зміцненні незалежності та доступу до правосуддя. Фінансується Канадою прийняття законопроектів, що спрямовані на поліпшення порівнянності, об'єктивності і прозорості в застосуванні правосуддя у відповідності з міжнародними і європейськими нормами.

Багато років поспіль візитною карткою зовнішньої політики Канади є її мультикультуралізм та надання гуманітарної допомоги у рамках концепції миротворчості. Новий уряд на чолі з Джастіном Трюдо ставить на меті розкрити потенціал країни за рахунок розвитку та трансформації вже існуючих стратегій. Однією з таких є участь у миротворчих операціях та надання гуманітарної допомоги країнам, що розвивається. З 2013 року Україна переживає глибоку суспільно-політичну, економічну кризу та перебуває у стані війни. У зв'язку з окупацією Криму та територій Донецької та Луганської областей на південному - сході України, світова спільнота активізувала власні зусилля для стабілізації ситуації всередині країни. Демократизація суспільства, захист прав людини, гендерна рівність, екологічна безпека – основні пріоритети та для припинення зовнішньої агресії. Більшістю розвинених країн було накладено санкції на Росію з метою припинення вторгнення на територію України. Канада бере активну участь у стабілізації ситуації на сході України. Через значну діаспору українців та зміцнення ролі Канади на міжнародній арені як впливового гравця у врегулюванні міжнародних конфліктів, вона здійснює фінансову допомогу. Канада здійснює допомогу у рамках урядової

організації «Канадське агенство Міжнародного Розвитку» та програми «Канадського фонду підтримки місцевих ініціатив». Також у рамках багатьох неурядових організацій, за підтримки національної діаспори у Канаді. Країна буде й надалі продовжувати нарощувати економічний, соціальний, суспільно – політичний потенціал України для забезпечення міжнародної стабільності в регіоні.

Список використаної літератури

1. Canada's Bilateral Development Assistance in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.international.gc.ca/development-developpement/countries-pays/ukraine.aspx?lang=eng>.
2. Canadian International Development Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: (CIDA)<https://www.devex.com/organizations/canadian-international-development-agency-cida-44563>.
3. Global Affairs Canada / Canada's response to the situation in Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.international.gc.ca/international/ukraine.aspx?lang=eng>.
4. Statistical report on international assistance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.international.gc.ca/development-developpement/assets/pdfs/2014-15StatisticalReport-eng.pdf>
5. Ukraininform / Конгресс українців Канади и канадских организаций гражданского общества было Отправлено 11 тонн гуманитарной помощи Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrinform.net/rubric-society_and_culture/2151954-canada-sends-11-tons-of-humanitarian-aid-to-ukraine.html.
6. Посольство України в Канади / Торговельно-економічне співробітництво між Україною та Канадою <http://canada.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ca/trade>.
7. Канадський фонд підтримки місцевих ініціатив [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://region.kname.edu.ua/index.php/uk/granti/80-kanadskij-fond-pidtrimki-mistsevikh-initsiativ-ogoloshue-konkurs-proektiv>.

УДК 327(430):355.48(477)"2014/2017"(043)

Гільченко О.

РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

Серед країн ЄС ключову роль у формуванні спільної позиції щодо російсько-українського конфлікту та в процесі врегулювання суспільно-політичної кризи на Південному Сході України відіграє, без сумніву, Німеччина. А її політичний лідер канцлер Ангела Меркель стала основним посередником врегулювання конфлікту з Росією. Крім того, вплив Німеччини відіграв надзвичайну роль не лише в запровадженні дієвих санкцій ЄС проти РФ у березні 2014 р. та їх розширенні в липні та вересні 2014 р.

Щодо військового конфлікту на території України, то й в цій проблемі Німеччина виступає ініціатором його мирного врегулювання й на дипломатичному міжнародному рівні активно до нього залучена. Так, у червні 2014 р. у Нормандії на зустрічі глав МЗС Німеччини, Франції, України та Росії було створено дипломатичну групу Нормандська четвірка для врегулювання ситуації на сході України.

Німеччина - одна з тих країн, яка з того часу постійно ініціює регулярні зустрічі в цьому форматі, в ході яких країни намагаються дійти згоди у виробленні спільних рішень. Результатом цих зустрічей стало підписання 5 вересня 2014 р. «Протоколу за підсумками консультацій Тристоронньої контактної групи щодо спільних кроків, спрямованих на імплементацію Мирного плану Президента України П. Порошенко і ініціатив Президента Росії В. Путіна», більш відомого як Мінський протокол. Невиконання умов Мінського протоколу змусило Нормандську четвірку знов сісти за стіл переговорів й вже 11-12 лютого 2015 р. з'явилась Друга Мінська угода щодо деескалації військового конфлікту на сході України.

Після проведення незаконних референдумів у Донецькій і Луганській областях Берлін не визнав ні самі референдуми, ні їх результати, адже вони суперечили Конституції України і взагалі були проведені в неналежних умовах. Важливою частиною врегулювання німецькі політики також вважали організацію спільного контролю кордону Україною та Росією. Крім того, велику увагу Німеччина приділила організації всеукраїнського політичного діалогу. Перший такий «круглий стіл» за участю центральної влади та представників всіх регіонів країни був призначений на 14 травня 2014 року, а його головою, як спеціального уповноваженого від ОБСЄ, було обрано голову Мюнхенської міжнародної конференції з безпеки Вольфганга Ішингера [1].

Сьогодні серед німецьких політиків, в цілому існує єдина позиція щодо інтерпретацій та оцінки подій на Південному Сході України.

Щодо подій у лютому – березні 2014 року, то Ангела Меркель неодноразово наголошувала про незаконність референдуму у Криму та звинувачувала Росію у підриві міжнародної стабільності. Крім того, канцлер вимагала проведення чесних та вільних виборів президента України з найбільшою можливою участю людей та застерігала Росію від подальших спроб дестабілізації.

У серпні 2014 року свою позицію щодо ситуації на Україні озвучив й експрезидент Німеччини Йоахім Гаук у вітальній телеграмі, надісланій президенту України Петру Порошенку з нагоди Дня незалежності. Він висловив сподівання на розвиток більш тісних зав'язків між Україною та ЄС, а також стурбованість за мирне населення, що страждає на сході України під час боїв.

У лютому 2017 р. новим президентом Німеччини був обраний екс-міністр закордонних справ Франк-Вальтер Штайнмайер. Його позиція щодо конфлікту на Південному Сході України на минулій посаді змінилась після візиту на Донбас у вересні 2016 р., в ході якого голова МЗС Німеччини ознайомився з умовами життя на Сході України та поспілкувався з членами Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ. До цього візиту він неодноразово наголошував на

необхідності дотримуватись Мінських домовленостей, при чому при необхідності навіть в односторонньому порядку. Вважав за доцільне розглянути як варіант врегулювання внесення змін в українську Конституцію з наданням окремого статусу Донбасу та проведення виборів на окупованій території. Проте, після побаченого на власті очі на Сході України, у міністра закордонних справ Німеччини одразу змінилась позиція щодо нав'язування Україні особового статуту Донбасу.

Ф.-В. Штайнмайер традиційно вважав врегулювання конфлікту між Україною та Росією своєю місією. Тому й зараз, після обрання його президентом Німеччини, він буде залишатись своєрідним посередником між Німеччиною та Росією відносно України взагалі та в питанні врегулювання конфлікту на Донбасі особово. Крім того, федеральний президент у ФРН не є тією фігурою, яка активно впливає на зовнішньополітичний курс. А сам новообраний президент заявив, що не збирається нічого змінювати в цьому напрямку [2].

На відміну від німецьких політиків, серед дослідників, активістів і журналістів, які займаються українсько-російським конфліктом з наукової, суспільної або журналістської позицій, відбувається дискусія щодо інтерпретацій та оцінки подій в Україні. Так, у грудні 2014 р. 60 відомих представників німецьких політичних, ділових і культурних кіл опублікували в газетах *Die Zeit* і *Der Tagesspiegel*, а пізніше російською мовою на сайті *inoСМІ.Ru* відозву "Нова війна в Європі? Не від нашого імені!", відому як "Заклик 60 німецьких знаменитостей". У ній вони просили Берлін продовжити свої партнерські відносини з Москвою. Пізніше 142 німецьких експерти з питань Східної Європи опублікували в газетах *Zeit Online* (Гамбург), *Der Tagesspiegel*, *Die Welt*, *Berliner Zeitung* (Берлін) і *Der Standard* (Відень) звернення-відповідь, у якому закликали до того, щоб політика Німеччини щодо Росії базувалася на реаліях, а не ілюзіях. Констатуючи, що "в цій війні є як однозначний агресор, так і чітко ідентифікована жертва", підписанти заявили, що "ми, німці, не можемо знову заплющувати очі, коли йдеться про суверенітет однієї з пострадянських республік, про виживання української держави"... "у наших власних інтересах протидіяти експорту антиліберальних ідей Кремля в ЄС" [3].

У цілому, підхід Німеччини щодо врегулювання конфлікту на Південному Сході України містить 3 складові: санкції проти Росії, фінансову підтримку України і використання Нормандського формату переговорів для врегулювання певних аспектів конфлікту дипломатичним шляхом. Німеччина рішуче підтримує санкції проти Росії з метою вчинення тиску на Москву задля припинення бойових дій на сході України, але водночас активно працює для створення умов, за яких вони можуть бути скасовані в майбутньому. Ідеться про зусилля Німеччини у двосторонньому форматі з Францією з метою політичного врегулювання, підтримку роботи контактної групи, створеної під егідою ОБСЄ, узгодження дій об'єднаної Європи зі США. Ангела Меркель розуміє, що аби скасувати санкції проти Росії, за що дедалі гучніше виступають невдоволені держави-члени, необхідним є прогрес у врегулюванні конфлікту.

Отже, завдяки зусиллям та підтримці України всіма представниками німецького уряду конфлікт на Сході України вдалося заморозити. Німеччина продовжує настоювати на продовженні санкцій проти Росії, незважаючи на ті економічні наслідки, які це несе за собою для самої ФРН та ЄС в цілому. До того ж, саме Німеччина є головним посередником у переговорному процесі в рамках Нормандської четвірки та, незважаючи на регулярні порушення Мінських домовленостей, саме завдяки її зусиллям цей мирний план був підписаний.

Список використаної літератури

1. Жолквер М. Берлін сподівається на внутрішньоукраїнський «круглий стіл» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/берлин-надеется-на-внутриукраинский-круглый-стол/a-17630109>.
2. Сирук М. Штайнмайер – новый федеральный президент / М. Сирук // День. – 2017. - № 25.
3. Вплив позицій держав-членів на формування стратегічної відповіді ЄС на російсько-український конфлікт [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/vpliv-pozicii-derzhav-chleniv-na-formuvannja-strategichno/>.

УДК 327(44):355.48(477)"2014/2017"(043)

Рабчевська О.

РОЛЬ ФРАНЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

Конфлікт на сході України змусив провідні держави світу переглянути підходи до багатьох питань зовнішньої політики. Утворення зони нестабільності у безпосередній близькості до країн Європейського Союзу вимагало якнайскорішого формування спільної позиції щодо подальшого вектору розвитку.

Події в Україні розкрили відсутність єдиної позиції серед європейських країн. Підсилюванні міграційною кризою ці розбіжності часто призводять до політичних спекуляцій на передодні президентських виборів у Франції, Німеччині, та парламентських у Німеччині, Нідерландах, Італії та ін.

Франція, хоча й не має Україну у розряді пріоритетних партнерів, активно долучилася до процесу мирного врегулювання конфлікту на сході України: нею були підтримані всі етапи економічних санкцій, призупинена підготовка переговорного процесу Євросоюзу і Росії про пом'якшення візового режиму, введені обмеження на в'їзд для багатьох російських політичних діячів і бізнесменів, та заморожені активи низки компаній з російським капіталом, які надавали підтримку порушенню територіальної цілісності і суверенітету України [2].

Франція як одна з найвпливовіших країн-учасниць Європейського Союзу була ініціатором створення дипломатичних переговорів між Москвою та

Києвом задля вирішення конфлікту. Французами був запроваджений «нормандський формат» переговорів, який запустив так званий Мінський процес, результатом якого стало підписання Мінського протоколу (Мінськ-1) та Мінської угоди від 12 лютого 2015 року (Мінськ-2). Ці угоди мають на меті зупинити війну на сході нашої держави і реінтегрувати Донецьку та Луганську області в майбутньому. Лідери Франції, Німеччини, України та Росії згодні з тим, що немає альтернативи "нормандському формату" і наполягають на його збереженні у майбутньому [1].

Важливим напрямом за обставин збройного конфлікту на сході України лишається реалізація глобального проекту з розмінування. Державна служба України з надзвичайних ситуацій отримала від уряду Франції три системи знешкодження боєприпасів CTS Lance, які дають змогу знешкодувати вибухонебезпечні предмети на відстані 150 метрів.

З огляду на неоднорідність підходів до вирішення «української кризи» у французьких політичних колах, та недалеко перспективу зміни правлячої партії, роль Франції в урегулюванні конфлікту на сході України може бути різною.

Звісно, Франція не діє виключно з позицій гуманізму, ініціюючи гуманітарні програми та чергові раунди переговорів у нормандському форматі. Саме загроза єдності Європейського Союзу через нестабільність на його кордонах спонукають французький уряд йти на не завжди прийнятні в економічному плані компроміси. Французькому бізнесу вкрай не вигідно дотримуватися економічних санкцій, введених Євросоюзом, тому деякі потужні французькі бізнес-кола, які мають значні інвестиції в Росії, долають санкції та закликають не приносити в жертву економічні інтереси, нехтуючи загальні декларації про європейські цінності [4].

А деякі з них навіть відвідали окупований Крим у травні 2015 року, викликавши несхвалення як з боку України, так і уряду Франції. Це в котре підтверджує сталий вираз, який стверджує, що політика – це концентрована економіка. Діючий президент Франсуа Олланд, уряд якого підтримує санкційний режим Росії, наразі має рекордно низький рівень підтримки серед населення, в той час коли вона лавиноподібно зростає у прибічників партій радикального толку, передвиборчі програми яких рясніють популістськими заявами.

Доволі активна позиція Франції і Німеччини щодо України пояснюється низкою дослідників небажанням існування дестабілізуючого фактору на кордонах ЄС. Адже конфлікт на сході України співпав із кризою всередині самого ЄС, та за відсутності вчасних дій з урегулювання, може призвести до ускладнення інтеграційних процесів Європейського Союзу.

Під ударом опиняється ідея великої Франції де-Голля, яка червоною ниткою проходить крізь програми сучасних правих партій.

Лідерка «Національного фронту» Мірін Ле Пен закликає до відновлення доктрини «Європи батьківщин», проведення Францією більш незалежної від Сполучених штатів зовнішньої політики, орієнтованої на досягнення національних інтересів, не озираючись на докірливі погляди країн-учасниць

інтеграційних об'єднань. Це означатиме відмову від продовження санкційного режиму у відносинах з Росією, та можливий початок процесу виходу з ЄС.

У типово голлістському дусі республіканець, лідер праймеріз Франсуа Фійон виступає за те, щоб Франція зайняла перше місце у оновленні ЄС та стала двигуном його відродження.

Не дивлячись на відміни в поглядах на майбутнє Франції в ЄС, фаворити президентської гонки демонструють майже однаковий сценарій дій щодо майбутнього України. Традиційно пріоритетне місце у зовнішній політиці Франції займає Середземноморський регіон. Обидві політичні сили націлені на досягнення Францією статусу регіонального лідера, що вимагає стабілізації економічної ситуації, підтримання важливих політичних, економічних і культурних зв'язків з країнами Магрибу та Близького Сходу, протистояння там економічній експансії КНР. Вирішення цих питань висуває на перший план необхідність нормалізації відносин з РФ.

Україна розглядатиметься Францією як зона впливу Росії без перспективи отримання повноправного членства в ЄС. Адже для більшості французів Україна є далекою країною, бідною і занадто корумпованою. Країною, яку деякі французи зневажливо називають білою Африкою [3].

Глобаліст, лідер руху «Вперед!» («En Marche!») Емануель Макрон, не конкретизував свої погляди на ситуацію в Україні, задля вирішення якої все ж згоден піти на діалог з Москвою.

Емануель Макрон – фаворит першого туру президентських виборів у Франції, виступає за європейські цінності і збереження ЄС, а це означає, що разом з лідерами інших західних країн буде відстоювати незалежність України і не зніме санкції з Росії до вирішення конфлікту на Донбасі.

Збереження солідарності в Європі і єдина політика Заходу є запорукою успіху у протистоянні російської агресії. Мінський і нормандський формати переговорів, ініційовані лідерами Франції і Німеччини, лишаються єдиним механізмом за допомогою якого можливе дипломатичне вирішення конфлікту на сході України, а тому результати виборів в цих країнах для України вкрай важливі.

Список використаної літератури

1. Еврокомиссия рассказала, какое будущее ждет Европу. Есть ли в нем место для Украины? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://voxukraine.org/2017/04/06/stsenarii-evrokomissii-v-otnoshenii-budushhego-evropy/>.
2. Інтереси Франції та «українська криза» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://iac.org.ua/interesi-frantsiyi-ta-ukrayinska-kriza/>.
3. Лидеры и аутсайдеры гонок на Елисейских полях. Президентские выборы во Франции. Последствия для Украины [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://gazeta.zn.ua/international/lidery-i-autsaydery-gonok-na-eliseyskih-polyah-prezidentskie-vybory-vo-francii-posledstviya-dlya-ukrainy-246323_.html.

4. Українська дилема та французькі цінності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovna-versija/view/article/ukrajinska-dilema-ta-francuzki-cinnosti-1/>.

УДК 327(477+481)(043)

Пелих Г.

УКРАЇНА-НОРВЕГІЯ: РОЛЬ СКАНДИНАВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВРЕГУЛЮВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ КРИЗИ

2017 рік є ключовим для України та Норвегії, оскільки цей рік є двадцять п'ятою річницею встановлення дипломатичних відносин між країнами. На протязі цих років можна помітити активний розвиток відносин між двома країнами як в політичній, так і в економічній сфері, що відбувається не тільки на двосторонній основі, а й в рамках міжнародних організацій та форумів. Особливістю даних відносин слід зазначити відсутність спірних чи невирішених питань між державами, що сприяє розвитку конструктивного діалогу на всіх рівнях.

Впродовж останніх років відносини України та Норвегії характеризуються становленням важливих партнерських взаємовідносин. В рамках цього відбулися ключові події. 24 червня 2010 р. в м. Рейк'явік між Україною та ЄАВТ (ЄАВТ) було підписано Угоду про зону вільної торгівлі. У 2012 та 2014 відбулися офіціальні візити прем'єр-міністрів двох країн, що стало важливим моментом для розвитку подальшого співробітництва двох країн. Крім того, в рамках візитів була розроблена програма головних пріоритетних напрямків співробітництва урядів на найближчу і середньострокову перспективу [4].

Слід зазначити, що торгівельно-економічне співробітництво також знаходиться на високому рівні. Співробітництво в економічній сфері з Норвегією як з провідною державою Європи є ключовим аспектом для України в плані розвитку та процвітання економічного становища нашої держави. Так, станом на 01.10.2014 інвестиції Норвегії в економіку України склали 6,7 млн. дол. США, де найбільшу питому вагу займають фінансові вкладення в сферу професійної, наукової і технічної діяльності (40%), промисловості (32%) і транспорту (20%) [8]. В 2015 обсяги фінансової допомоги Норвегії становили 310 млн. норвезьких крон (36,5 млн. євро) та були спрямовані на макрофінансову стабілізацію, розвиток енергетики, державного управління, національної безпеки, євроінтеграції та надання гуманітарної допомоги.

Важливою подією для розвитку даного співробітництва стала ратифікація 22.03.2017 р. Угоди про технічне та фінансове партнерство між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегії, підписаної у жовтні 2016 року. Дана Угода надає можливості для залучення фінансової та технічної допомоги від уряду Норвегії [15]. В угоді визначені головні способи надання даної допомоги, яка може бути реалізована через спеціальні проекти, механізми, пільги чи привілеї.

Крім того, необхідно зазначити про плідне співробітництво у сфері охорони здоров'я. Важливими питаннями тут є посилення допомоги в лікуванні та реабілітації поранених українських військовослужбовців, надання лікарням в Україні нового сучасного медичного обладнання.

На сучасному етапі Норвегія активно підтримує Україну та засуджує агресивні дії Російської Федерації, зазначаючи про нові раунди посилення обмежувальних заходів щодо РФ.

Уряд Норвегії активно підтримує українську сторону в питанні відносно статусу Криму, проведенні реформ та підтримання курсу на євроінтеграцію.

Норвегія засуджує політику Росії відносно України, офіційно не визнає політичні дії, які проводить Росія у по відношенню до України (а саме перехід півострова Крим до складу Росії у 2014 р.). та в економічному плані підтримує санкції, які запровадили країни Європейського Союзу. Так, інтенсивність російсько-норвезьких політичних контактів значно знизилась, а військове співробітництво взагалі зупинено до кінця 2015 року [3].

Хоча Норвегія має намір продовжувати міжнародні зв'язки з Росією, але нинішня позиція РФ не дозволяє здійснювати таке співробітництво в політичному плані. На думку Норвегії уряд Норвегії повинен змінити свою зовнішню політику в сторону більш лояльного відношення до інших країн і ведення своєї політики невійськовими способами.

Норвегія занепокоєна конфліктом в Україні та гуманітарною ситуацією на Сході. Тому країна підтримує проведення реформ в Україні та готова стати довгостроковим партнером для країни [17]. Тому, в лютому 2016 р. виділила 40 млн. норвезьких крон в якості гуманітарної допомоги для України, що будуть доставлені до України через Раду у справах біженців, а також з допомогою Міжнародного комітету Червоного Хреста та Міжнародної організації по міграції.

Крім того, в Україні створена Програма Норвезької ради у справах біженців (NRC), що діє з кінця 2014 р. Стратегія NRC спрямована на задоволення потреб внутрішньо переміщених осіб (ВПО) і постраждалого від конфлікту населення, особливо вздовж лінії розмежування в Луганській області (на підконтрольній і непідконтрольній уряду території). У березні 2016 р. NRC розширила свою діяльність на північні райони Донецької області [5]. Організація даної програми несе суттєву підтримку уряду у вирішенні проблем ВПО. Так, за даними NRC, у 2015 р. розмір допомоги склав 60 млн. норвезьких крон, а в 2016 – 45 млн. норвезьких крон. В результаті цього на кінець 2016 р. фінансову допомогу було надано понад 65,5 тис. чоловікам через такі програми, як: «Інформування, консультування і правова допомога» (ICLA), «Житло» і «Непродовольча допомога» (NFI), «Продовольча безпека» і «Життєзабезпечення» [18].

Україна потребує не тільки економічної підтримки від провідних країн світу, а також їх політичного узгодження з курсом українського уряду відносно конфлікту на Сході країни. Так, у відносинах з Норвегією 18 жовтня відбулася подія, головною метою якої є поглиблення подальшого політичного діалогу між країнами та підтримки від Норвегії – це візит Президента України П.

Порошенка до Норвегії [11]. За словами президента, Україна позиціонує Норвегію як державу, що є взірцем для підтримання прав людини. Згідно з цим, під час зустрічі з прем'єр-міністром Норвегії Ерною Солберг П. Порошенко зауважив на сильному порушенні прав людини на окупованих територіях України Росією (на Донбасі та в Криму).

В ході зустрічі норвезька сторона виказала свою підтримку Україні в ході конфлікту. До політичної допомоги входить підтримка резолюції ООН відносно прав людини у Криму, подальше збереження режиму санкцій у відносинах з Росією (поки обов'язки Мінських домовленостей не будуть виконані російською стороною), підтримка на міжнародній арені територіальної цілісності нашої держави.

Тож, результати візиту Президента України до Норвегії були ще одним підкріпленням існуючих взаємовідносин між двома країнами, що на сьогоднішній день проявляється у розвитку відносин як в економічній, так і в політичній сфері. Окрім фінансової допомоги, яку Норвегія надає Україні для сприяння вирішенню конфлікту, держави реалізують спільний план по соціальній адаптації учасників АТО. А в результаті зустрічі представники двох держав уклали Договір відносно надання фінансової допомоги Норвегією для зміцнення оборони і модернізації української армії, та підписали декларацію про співробітництво, засуджуючи дії РФ на Сході України і в Криму [9].

В рамках ООН Норвегія активно бере участь у наданні фінансової допомоги Україні від наслідків конфлікту на Південному Сході. Так, з 2014 року були реалізовані ряд програм розвитку ООН, що включали надання фінансової допомоги. Основним програмами стали:

1. Надання невідкладної допомоги та захисту постраждалому населенню східної України. Для реалізації проекту було залучено 2,7 млн. дол., які спрямувати на задоволення базових потреб дітей та сімей східної України. На сьогодні проект має завершений статус.

2. Оновлення соціальних послуг та сприяння облаштування миру в Донецькій та Луганській областях. Для здійснення програми було закладено в бюджет 5,1 млн. дол. Програма завершена, а головною її метою було оновлення важливої соціальної інфраструктури та послуг для найбільш вразливих груп населення у зазначених областях.

3. Економічне та соціальне оновлення Донбасу, на реалізацію якої виділено 5 млн. дол. Основна задача спрямована на допомогу економічного оновлення на місцевому рівні та створення нових можливостей більш сприятливих умов проживання для жителів Донбасу.

4. Швидке реагування на соціально-економічні проблеми внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні. Програма завершена, а на її реалізацію було спрямовано 6,3 млн. дол. Ключовими задачами в рамках даного проекту стало збільшення рівня життя та працевлаштування ВПО.

5. Допомога внутрішньо переміщеним особам на Сході України. Розмір проекту складає 5 млн. дол. в на сьогодні має статус завершеного. Метою є надання допомоги для забезпечення базових потреб населення, що постраждали від конфлікту на південному Сході [10].

Слід також зазначити, що з початком збройного конфлікту на Сході України провідні країни світу почали надавати у 2014 р. фінансову та технічну допомогу країні для того, щоб сприяти врегулюванню ситуації в регіоні та допомогти у вирішенні наслідків від протистояння (допомога на соціальне забезпечення ВПО, допомогу з відновлення інфраструктури, гуманітарна допомога тощо). Серед вісімнадцяти країн, які в цілому надали фінансової допомоги на суму близько 164 млн. дол., матеріальну допомогу активно почала надавати й Норвегія (разом із США, Канадою, Польщею, Великобританією, Австралією, Китаєм, Туреччиною та іншими європейськими країнами) [16].

Підтримка українського уряду відносно конфлікту на Сході здійснюється не за одним вектором. Не входячи до складу Європейського Союзу, Норвегія активно підтримує політику Союзу відносно України. Дана політика реалізується в рамках чотирьох основних векторів:

1. Політична підтримка країн, яка зазначається у офіційних та оприлюднених заявах держав. Провідні європейські держави активно підтримують Україну у конфлікті у політичному плані шляхом визнання національної території та суверенності держави та визнання протиправними діянь з боку Росії. В даному векторі Норвегія підтримує територіальну цілісність України, що проявляється у здійсненні візитів на вищих рівнях та проведенні спільних зустрічей та конференцій.

2. Фінансова допомога є однією з основних складових міжнародної допомоги для України. Вона проявляється через надання як гуманітарної допомоги, так і у вигляді кредитів чи фінансових коштів для проведення необхідних реформ і заходів задля врегулювання конфлікту. Норвегія у 2014 р. надала 23,8 млн. дол. фінансової підтримки для Східного регіону, а також гуманітарну допомогу у вигляді 77,5 тис. раціонів сухого пайку [12].

3. Військово-технічна допомога. Від початку конфлікту у 2014 р. президент П. Порошенко звернувся до провідних країн світу та країн НАТО про допомогу у вигляді давання військової техніки та зброї для запобігання розвитку конфлікту на Сході країни. Але, через побоювання міжнародних акторів відносно неконтрольованого поширення зброї та техніки на конфліктних територіях України та побоюючись розгортання повномасштабної війни на європейському континенті, країни відмовили у наданні зброї та техніки. НАТО в свою чергу можливою зброєю в такому випадку виділяє санкції проти Росії [13]. Деякі європейські країни (Британія, Франція, Польща, Нідерланди та Словаччина), а також Канада та США в рамках військово-технічної допомоги надають лише амуніцію для військовослужбовців, а саме бронежилети, каски та шоломи, щити.

Норвегія, разом з іншими учасниками НАТО, підтримує Україну та мирний план П. Порошенка. Але в даному векторі притримується позицій не постачати зброю до України, оскільки національне законодавство країни дуже жорстоке в плані експорту зброї. Як зазначив Радник Посольства Королівства Норвегії в Україні Річард Скарбороу, «поки Норвегія не готова постачати зброю для України, але буде надавати допомогу і державну підтримку в багатьох

інших сферах. Норвезький уряд готовий надати в цьому році значну фінансову підтримку Україні в обсязі 22 млн. євро» [7].

4. Останній вектор – це тиск на Росію, з метою «примусити її до миру». Так, в рамках даної політики, країни європейського та північноамериканського континентів активно приєднались до економічних санкцій відносно РФ, а також підтримали обмежувальні заходи щодо осіб, причетних до анексії Криму [19]. В даному контексті Норвегія підтримує санкції, та засуджує зміни і офіційно не визнає політичні дії, які проводить Росія по відношенню до України.

Окрім співпраці з ООН, Норвегія активно реалізує політику сприяння врегулювання української кризи в рамках діяльності в НАТО. Так, з 2014 р. основою такої допомоги стало сформування Трастових фондів НАТО для України, що покликані надавати допомогу країн-членів організації для важливих сфер сектору оборони та безпеки України. Так, в засновані п'ять трастових фондів країни-члени оголосили намір внести близько 4 млн. євро для допомоги Україні, які будуть спрямовані на:

1. Оновлення системи зв'язку та покращення управління українськими військами відповідно до найсучасніших стандартів.

2. Перепідготовку та соціальну адаптацію військовослужбовців, поранених під час антитерористичної операції. Реалізація програми напрямлена на 3 роки, а Норвегія є одним із держав-контрибуторів, що означає внесення фінансової допомоги для підтримання даного сектору оборони.

3. Лікування поранених військових, а також оновлення реабілітаційних центрів в Україні.

4. Реформування системи логістики і впровадження стандартів НАТО у ЗСУ.

5. Розвиток систем кіберзахисту, аби забезпечити Україну від комп'ютерних атак [2].

Іншим підходом НАТО у наданні допомоги Україні є спільні дії, що проводяться у вигляді військових навчань з країнами-членами організації та підготовці персоналу. Так, з 2014 р. проводяться регулярні багатонаціональні військові навчання та операції під проводом країн-учасниць НАТО. Серед 12 країн, що надали свої території для навчань, є Норвегія, де проводяться комп'ютерні навчання НАТО [1].

Таким чином, у висновку можна зазначити, що уряд Норвегії підтримує курс на реалізацію конструктивної лінії взаємовідносин з Україною, як у сфері політичних, так і в економічних та військово-технічних питаннях. В рамках зазначеної лінії Норвегія виражає підтримку Україні у її стремліннях до євроінтеграції, сприяючи реалізації економічних та демократичних реформ. Осло також проводить активну політику співробітництва з Україною через участь в ООН, НАТО, МВФ та інших міжнародних організаціях. Відносно конфлікту на Сході країни Норвегія активно підтримує Україну, засуджуючи дії Росії та підтримуючи санкції проти російського уряду. У відношенні України проводить активну політику допомоги та сприяння врегулювання конфлікту, насамперед через надання фінансової та гуманітарної допомоги, а також

залученням українських військовослужбовців до спільних навчань та підготовки в рамках НАТО. Тож, з початком військових дій на Сході України Норвегіє є одним з провідних держав, що підтримує національний суверенітет України, та наголошує на неправомірності дій з російської сторони, та є одним з головних акторів з надання допомоги для врегулювання кризи на Південному Сході України.

Список використаної літератури

1. Інфографіка №2. Україна в міжнародних військових навчаннях з країнами-членами НАТО [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwr.org.ua/media/o-00009266-a-00001588.jpg>.
2. Інфорграфіка №1. Трастові фонди НАТО на підтримку України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwr.org.ua/media/o-00009262-a-00001588.jpg>.
3. Российско-норвежское сотрудничество // Посольство Российской Федерации в Норвегии [Електронний ресурс]. — Режим доступу до документу : <http://www.norway.mid.ru/ru/rn-economics.html>.
4. Посольство України в Королівстві Норвегія. Політичні відносини між Україною та Норвегією [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://norway.mfa.gov.ua/ua/ukraine-no/diplomacy>.
5. Програма Норвезької ради у справах біженців (NRC) в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.nrc.no/globalassets/pdf/fact-sheets/2017/ukraine/nrc-----2014-_2.pdf.
6. Рада одобрила соглашение с Норвегией [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://finance.bigmir.net/news/80492-Rada-odobrila-soglashenie-s-Norvegiej>.
7. СДК у Миколаєві: «ЄС, НАТО...Що посилить безпеку України?» [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwr.org.ua/ukr/public/1410.html>.
8. Сможет ли Украина стать стратегическим партнером Норвегии <http://finance.bigmir.net/business/80840-Smozhet-li-Ukraina-stat-strategicheskim-partnerom-Norvegii>.
9. Спільна декларація про партнерство між Україною та Королівством Норвегія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/news/spilna-deklaraciya-pro-partnerstvo-mizh-ukrayinoyu-ta-koroli-38500>.
10. Кому и сколько помогла иностранная помощь? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.idps.in.ua/2016/12/26/komu-i-skolko-pomogla-inostrannaya-pomoshh-analiz/>.
11. Украина-Норвегия: с чем уехал и что привез Порошенко из страны викингов [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://24tv.ua/ru/ukrainanorvegija_s_chem_uehal_i_chno_privez_poroshenko_iz_strany_vikingov_n739235.

12. Україна – не одна. Як світ допомагає українцям протистояти агресії Росії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/ukr/public/1242.html>.
13. Україна просить вогню. НАТО пропонує воювати санкціями [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/ukr/public/1234.html>.
14. Україна-НАТО: прихована інтеграція чи неоголошений нейтралітет? [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/ukr/public/1588.html>.
15. Україна-Норвегія: тривале партнерство заради майбутнього [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.ifsa.kiev.ua/files/_book_2017_I_web.pdf.
16. Як світ підтримує Україну майбутнього [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/ukr/public/1238.html>.
17. Norway to give NOK 40 million in humanitarian assistance to Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/ukraine_assistance/id2474473/.
18. Norwegian Refugee Council in Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.nrc.no/countries/europe/ukraine/>.
19. Policy Brief. Як світ допомагає українцям протистояти агресії Росії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iwrp.org.ua/img/policybrief.pdf>.

СЕКЦІЯ
«МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМА ВИРІШЕННЯ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ
УКРАЇНИ»

УДК 327.83:355.48(477)"2014/2017"(043)

Грідіна І.

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РОЗВ'ЯЗАННІ КОНФЛІКТУ
НА СХОДІ УКРАЇНИ

Станом на 1 січня 2017 року Україна є членом 79 міжнародних організацій [4]. Більшість з них своєю метою мають підтримання міжнародного миру та безпеки через ефективні колективні заходи, запобігання загрози миру, придушення актів агресії або інших порушень миру, контролювання дотримання норм міжнародного права тощо. Але у ХХІ ст. Україна зазнала анексію суверенної території, вже три роки потерпає від війни, розв'язаної РФ. Без перебільшення можна говорити про руйнацію міжнародно-правових засад світового порядку, дестабілізацію міжнародного безпекового середовища. Повернення до «права сили» в міжнародних відносинах, що здійснюється Росією шляхом реваншистської зовнішньої політики створює ризик колапсу міжнародної системи, розпад якої тягнутиме за собою неконтрольоване множення загроз глобального виміру [10, с.3]. Глобальна безпекова криза стала серйозним випробуванням для міжнародних організацій, виявила недосконалість та низьку ефективність наявних механізмів запобігання військовим конфліктам та їх розв'язанню, що яскраво продемонструвала ситуація на Сході України. Вже зараз ця проблема активно обговорюється вітчизняними експертами, знаходить своє відображення в наукових публікаціях [5; 8; 10; 12; 13].

Отже, аналіз діяльності міжнародних організацій з точки зору ефективного виконання своїх функцій у розв'язанні військового конфлікту на Сході України, а відтак - їх спроможності адаптуватися до нових реалій сучасного світового порядку/безпорядку, - є надзвичайно актуальною та нагальною проблемою.

Анексія Криму, зовнішня агресія РФ в діяльності міжурядових міжнародних організацій щодо українського питання поставили на перше місце питання безпекового та політичного характеру. Разом з тим, саме в цих питаннях міжурядові організації виявили хиби в ухваленні своєчасних та адекватних рішень для розв'язання кризових ситуацій, адже їх автономія має відносний характер через неможливість прийняття рішень без участі відповідних держав. Прикладом цього може служити Рада Безпеки ООН, дії якої виявились практично заблокованими РФ, що звело нанівець усі спроби припинити російську агресію. Власне кажучи, саме визнання факту російської агресії з боку міжнародної спільноти коштувало для України неабияких

дипломатичних зусиль. У січні 2015 р. Верховна Рада України звернулася до міжнародних організацій та національних парламентів держав світу з прохання визнати Росію державою агресором [11]. Незважаючи на очевидність факту агресії та її ескалації, більшості державам світу або їх політичними силами, вигідно закривати очі на зовнішнє втручання, кваліфікуючи конфлікт на Донбасі як громадянську війну, уникаючи тим самим можливої конфронтації з Росією і визнаючи за неї в такий спосіб «право сили». Так, Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 68/262 від 27 березня 2014 р. визнала незаконність референдуму в Криму щодо приєднання до Росії, однак не містила жодного положення, яке б вказувало на анексію півострова чи називала діяння Росії актом агресії. І хоч історія не знає умовних способів, але майже очевидно, що адекватна реакція міжнародної спільноти на факт явної агресії/анексії Криму змогла б унеможливити військову агресію Росії на Сході України. Влітку 2014 р. українські війська могли б в короткий термін розв'язати конфлікт на Донбасі з мінімальними втратами з обох боків, однак військова інтервенція Росії врятувала їх маріонеткові антиурядові сили, дозволивши їм закріпитися на захоплених територіях, забезпечила військовим, політичним та фінансовим шляхом створення на них квазіреспублік [8].

Неодноразові скликання засідань Ради безпеки ООН щодо подій на сході України закінчувались безрезультатно через блокуючий голос РФ, яка в якості постійного члена Ради безпеки має право вето на ухвалення будь-яких рішень. І мабуть тільки загибель 298 пасажирів малайзійського Боїнгу МН17, більшість з яких були громадянами Нідерландів, Австралії та Великої Британії, примусила Захід усвідомити не тільки російську причетність до збройного конфлікту в Україні, але й неможливість залишатися осторонь вже через небезпеку для себе. Виключення Росії з G8, санкції США, ЄС та їх союзників продемонстрували і демонструють жорсткіші позиції. Тим не менш, Резолюція Ради Безпеки ООН 2202 (2015 р.), схвалюючи Мінські угоди, визначила Україну та ОРДЛО як сторони конфлікту. Першими ж багатосторонніми документами, де системно було відображено роль Росії у військовому конфлікті на Сході України стали:

- Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи «Політичні наслідки російської агресії в Україні» 2132 (2016),
- звіт Маріелли Бекк «Засоби правового захисту у випадку порушень прав людини на українських територіях, непідконтрольних українській владі», схвалений 12 жовтня 2016 р., в якому зокрема зазначається, що військова інтервенція російських військ у Східну Україну порушує міжнародне право; «ДНР» та «ЛНР» створені, підтримуються та ефективно контролюються Росією, не володіють жодною легітимністю відповідно до українського законодавства чи міжнародного права тощо;
- доповідь офісу прокурора Міжнародного кримінального суду за 2016 р., в якій ситуація на Донбасі кваліфікується як поєднання неміжнародного та міжнародного збройного конфлікту на одній і тій самій території [8].
- Рішення Міжнародного суду ООН з питання про тимчасові заходи, пов'язані з порушенням Росією двох міжнародних конвенцій (Конвенції про ліквідацію усіх форм расової дискримінації і Конвенції про боротьбу з

фінансуванням тероризму) (2017). Міжнародний суд ООН, проголошуючи, що очікує з боку Росії та України виконання Мінських домовленостей, де-факто визнає сторонами Мінських домовленостей Україну та Росію, відповідальних за їх виконання. В такий спосіб Суд поставив нарешті крапку в питанні, чи є Росія стороною Мінських домовленостей, яка до того цей факт відкидала, проголошуючи, що це угода виключно між українським урядом з одного боку, і «ДНР-ЛНР» - з другого [6];

– і, наразі, 1 квітня 2017 року пролунала новина щодо ухвалення Конгресом Європейської народної партії резолюції із закликом до країн-членів ЄС розробити довгостроковий план, що включатиме в себе негайну військову, гуманітарну й економічну підтримку, просування демократичних реформ та сприяння довгостроковій зовнішній політиці України з європейської та євроатлантичної інтеграції. У резолюції також засуджено тривалу агресію Росії проти України, висловлено повагу до незалежності, суверенітету і територіальної цілісності української держави, а також схвалено продовження економічних санкцій ЄС проти Росії до повного виконання Мінських угод Emergency [1].

Потрібно було три роки війни, величезна кількість загиблих та поранених, масштабні руйнування, біженці, щоб міжнародна спільнота в особі міжнародних організацій врешті решт визнали причетність агресора до агресії. Разом з тим, певні зрушення в цьому аспекті дають можливість Президенту України наполягати на розгляді питання про розміщення на Донбасі міжнародного миротворчого контингенту під егідою ООН.

Більш-менш солідарними міжнародні організації виявились у наданні економічної, фінансової та гуманітарної допомоги Україні, яка напяму не вимагала від них визнання Росії стороною конфлікту, пошук коштів на відновлення інфраструктури та економіки обґрунтовувалось загальним «постраждалим внаслідок бойових дій». Ще у вересні 2014 року ООН, Світовий банк і ЄС створили спільну місію з метою оцінки короткострокових і середньострокових потреб у відбудові звільнених територій Донбасу [7].

Програма розвитку ООН, яка здійснювала свою діяльність в Україні протягом десяти років, змогла швидко зреагувати в умовах конфлікту, в першу чергу, налагодив надання гуманітарної допомоги, поступово переходячи до акцій середньострокового планування. З лютого 2016 р. ПРООН відкрила нову програму допомоги незахищеним верствам населення. Фінансування допомоги здійснює Церква Ісуса Христа Святих останніх днів. Загальний бюджет проекту склав 1,2 млн. доларів США. Проектом було передбачено надання гуманітарної допомоги в першу чергу особам, які проживають в соціальних закладах на територіях, непідконтрольних Україні. Також, гуманітарна допомога надавалась найбільш уразливим категоріям населення: особам з обмеженими можливостями, матерям-одиначкам, багатодітним родинам. Ще одним напрямом ПРООН стало залучення висококваліфікованих керівників до міських та обласних підрозділів влади. Проект, що фінансується Швейцарією та Швецією, мав бюджет 8 млн. євро для доплат спеціалістам-управлінцям, які б приїздили до Донецької області працювати з інших регіонів. Крім того ПРООН

планували забезпечити обласні та міські ради комп'ютерним та програмним забезпеченням, меблями, офісним обладнанням, провести ремонт приміщень. Усього ж з 2014 по 2016 рік ПРООН забезпечила допомогу Україні на суму 101 млн. доларів, з цієї суми на Донбас виділено 22 млн. [3]. Велике значення під час конфлікту має співпраця України з НАТО, Північноатлантичний альянс виконує свої зобов'язання як партнер України. Дії Альянсу, спрямовані на посилення оборони території країн-членів з Центральної Європи та Балтії, відіграють відповідну роль стримування агресора, запобігаючи подальшим діям Росії з ескалації конфлікту. На Варшавському саміті Єнс Столтенберг підтвердив підтримку Україні, заявивши, що члени альянсу «не визнають незаконну та протиправну анексію Криму Росією, засуджують дестабілізацію Росією Східної України, закликають Москву припинити свою політичну, військову та фінансову підтримку сепаратистів» [9]. Разом з тим Україна не може розраховувати на допомогу НАТО в питаннях оборони своєї території, адже вона не є членом Альянсу. На Україну не поширюється дія статті V Вашингтонського договору, на якій тримається система колективної безпеки Альянсу і яка передбачає, що напад на будь-яку країну – члена Альянсу вважатиметься нападом на всіх, а отже, кожна з країн-членів зобов'язана надати допомогу стороні або сторонам, які зазнали нападу, у т.ч. із застосуванням збройної сили.

У такий спосіб у контексті багатосторонніх зусиль, спрямованих на політичне врегулювання конфлікту на Сході України, єдиною міждержавною організацією з загальним членством, яка включає Україну, Росію та всі країни - учасниці женецького, нормандського та берлінського переговорних форматів залишається ОБСЄ. Саме на неї покладалися сподівання у врегулюванні військового конфлікту, але оскільки рішення в Постійній Раді ОБСЄ ухвалюються консенсусом, а Росія майже відкрито демонструє політику ігнорування, протидії та знецінення цієї структури, важко розраховувати на дієвий потенціал ОБСЄ у врегулюванні конфлікту на Донбасі. Та й сумний досвід участі ОБСЄ у заморожуванні інших конфліктів на пострадянському просторі (Абхазія, Придністров'я) не надає зайвого оптимізму. Разом з тим, в контексті інтернаціоналізації процесу врегулювання збройного конфлікту на Сході України ОБСЄ певним чином намагається виконати свої функції. У березні 2014 року Постійна Рада ОБСЄ на підставі запиту українського уряду ухвалила рішення про створення Спеціальної моніторингової місії (СММ) в Україні, мандат якої поширюється на всю територію держави для взаємодії місії з органами влади всіх рівнів, представниками громадянського суспільства, етнічними та релігійними групами, місцевими громадами з метою підтримання діалогу та зменшення напруження в країні. Завданнями СММ, яка спочатку нараховувала 100 неозброєних цивільних спостерігачів, було проведення моніторингу та підготовка звітів про ситуацію за дотриманням прав людини і гуманітарної ситуації на усій території України. З весни 2014 р. її основним пріоритетом стали події на Сході України. Влітку 2014 р., після загострення конфлікту, чисельність СММ було збільшено до 500 осіб, а мандат подовжено до 31 березня 2016 р. 18 лютого 2016, а потім в середині березня 2017 р. – ще на

рік до 31 березня 2018 р. з річним бюджетом 105,5 млн. євро [2]. Сам факт того, що місія тричі пролонгує свої повноваження свідчить про невтішні результати її роботи, спричинені як об'єктивними, так і суб'єктивними чинниками.

Головною метою роботи СММ є збір інформації, встановлення фактів та звітність про ситуацію з безпекою по усій Україні. До повноважень СММ не входить підведення висновків або здійснення будь-яких розслідувань. Спілкуючись з різноманітними громадськими групами, зокрема представниками влади усіх рівнів, громадянського суспільства, етнічних та релігійних груп і місцевих громад, організація щоденно збирає інформацію та публікує щоденні звіти, доступні на офіційному сайті ОБСЄ. Свого часу Президент України пропонував варіант розміщення поліцейської місії ОБСЄ, яка б гарантувала припинення вогню та змогла б забезпечити безпеку проведення місцевих виборів. Однак, Кремль, блюзнірські проголошуючи згоду на підсилення кількості представників ОБСЄ на лінії зіткнення, зокрема озброєних, цю пропозицію постійно блокує. Наявність в місії великої кількості громадян Росії (за думками деяких експертів – офіцерів ФСБ РФ) робить безпристрасність моніторингу досить сумнівною, їй закидають в кращому випадку імітацію діяльності, в гіршому – шпигунство [13]. Невисокий авторитет серед місцевого населення члени місії заслужили плітками про величезні зарплатні (500 євро на день), бездіяльність, вільну поведінку, навіть пияцтво. Отже, розв'язання військового конфлікту на Сході України для ОБСЄ є справжнім викликом у збереженні свого статусу організації, відповідальної за мир та безпеку в Європі, а відтак – нагальною потребою у реформуванні організації для ефективного виконання своїх безпосередніх функцій. Разом з тим, для України залишається важливою діяльність СММ ОБСЄ в контексті донесення до світової спільноти правдивої інформації про війну на Сході України.

Підводячи підсумок, варто зазначити, що роль міжнародних організацій, зокрема урядових, на сучасному етапі поки що істотно не вплинула на політику РФ, політичне розв'язання військового конфлікту на Сході України, їх діяльність полягала переважно у намаганні подолати його гуманітарні наслідки.

Список використаної літератури

1. Resolution adopted at the EPP Congress, St. Julian's (Malta), 29 – 30 March 2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://malta2017.epp.eu/wp-content/uploads/2017/03/EPP-Emergency-Resolution-Nr.-41.pdf>.
2. Александр Хуг: Обострение, как в Авдеевке, может произойти в любой момент [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://apostrophe.ua/article/society/accidents/2017-03-28/aleksandr-hug-obostrenie-kak-v-avdeevke-mojet-proizoyti-v-lyuboy-moment/11148>.
3. Донбасс получит поддержку от ПРООН [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kramatorskpost.com/2016/10/19/%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%B1%D0%B0%D1%81%D1%81-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%B4%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B>

A%D1%83-%D0%BE%D1%82-
%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BE%D0%BD/.

4. Єдиний державний реєстр міжнародних організацій, членом яких є Україна станом на 01.01.2017 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/international-organizations/io-register>.
5. Каракуц А. Україна в ОБСЄ – від врегулювання конфлікту на Донбасі до розвитку демократії. Доповідь старшого наукового співробітника відділу з проблем зовнішньої політики та міжнародної безпеки Національного інституту стратегічних досліджень при президенті України [Електронний ресурс] / А. Каракуц. – Режим доступу: - http://www.niss.gov.ua/public/File/2016_table/03-06-karakuts.pdf.
6. Міжнародний суд ООН частково задовольнив прохання України ввести тимчасові міри проти Росії [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.yurfact.com.ua/fakty/mizhnarodnyi-sud-oon-chastkovo-zadovolnyv-prokhannia-ukrainy-vvesty-tymchasovi-miry-protu-rosii>.
7. Місія Світового Банку, ООН та ЄС завершила тижневу роботу з вивчення оцінки потреб у відновленні Донбасу [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://old.minregion.gov.ua/news/misiya-svitovogo-banku-oon-ta-es-zavershila-tizhnevuu-robotu-z-vivchennya-ocinki-potreb-u-vidnovlenni-donbasu-519485/?print=1>.
8. Моделі і ціна врегулювання конфлікту на Донбасі: міжнародний досвід та українські реалії [Електронний ресурс] / В. Філіпчук, А.Октисюк, В.Поворозник, Є. Ярошенко; Міжнародний центр перспективних досліджень (МЦПД). - Режим доступу: <http://fmd.kh.ua/wp-content/uploads/2017/02/donetsk3.pdf>.
9. НАТО надає допомогу Україні та підтримує її в конфлікті з Росією [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrainian.voanews.com/a/nato-ukraine/3410726.html>
10. Парахонський Б.О. Зовнішня політика України в умовах кризи міжнародного безпекового середовища : аналіт. доп. / Б. О. Парахонський, Г. М. Яворська. – К. : НІСД, 2015. – 100 с. – С.3.
11. Постанова Верховної Ради України № 129-VIII «Про Звернення Верховної Ради України до Організації Об'єднаних Націй, Європейського Парламенту, Парламентської Асамблеї Ради Європи, Парламентської Асамблеї НАТО, Парламентської Асамблеї ОБСЄ, Парламентської Асамблеї ГУАМ, національних парламентів держав світу про визнання Російської Федерації державою-агресором» від 27.01.2015 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/129-19#n9>.
12. Толстов С. Діяльність міжнародних організацій в Україні: загальні тенденції та орієнтири [Електронний ресурс] / С.Толстов // Віче. – 2015. - № 4. - Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/4590/>.
13. Эксперты: возможности международных организаций на Донбассе ограничены [Електронний ресурс] // Лабиринты войны. Ситуация на Донбассе и в Крыму. - Режим доступу: <http://war.intsecurity.org/2016/04/%D1%8D%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0>

%B5%D1%80%D1%82%D1%8B-
 %D0%B2%D0%BE%D0%B7%D0%BC%D0%BE%D0%B6%D0%BD%D0%
 BE%D1%81%D1%82%D0%B8-
 %D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%8
 0%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D1%85/.

УДК 327.8(430:477)(043)

Верютіна Д.

ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ В ОБСЄ В РАМКАХ ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА СХОДІ УКРАЇНИ

ОБСЄ (Організація безпеки та співробітництва в Європі, до 1995 року – НБСЄ) – міжнародна організація, утворена у 1975 році підписанням Гельсінського заключного акту, що став платформою для спільного діалогу та співпраці в умовах «холодної війни». Німеччина визначає організацію як невід’ємну частину європейської системи безпеки: «Для нас, німців, діалог Гельсінкі нерозривно пов’язаний з діалогом за круглим столом в Берліні і мирним возз’єднанням двох німецьких держав» – наголосив влітку 2015 року, у 40 річницю Гельсінського заключного акту, тодішній міністр закордонних справ Франк-Вальтер Штайнмаєр [3].

Німеччина проводить активну політику, спрямовану на зміцнення ОБСЄ та захист цінностей та принципів, які вона відстоює. Країна двічі головувала в організації - в 1991 та 2016 році. Німецькі політики діяли на чолі різних структур ОБСЄ, наприклад Вільгельм Хьоінк як Генеральний секретар ОБСЄ (1993-1996), Фраймут Дуве, як перший представник ОБСЄ з питань свободи ЗМІ (1998-2003), Майкл Георг Лінк - нинішній директор Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДІПЛ) [3].

Федеративна Республіка Німеччина є однією з найбільших країн за фінансуванням та наданням персоналу, забезпечуючи трохи менше 11% від бюджету ОБСЄ, що робить її другим за величиною донором після США. Німецький уряд також надає істотну підтримку у вигляді додаткових добровільних внесків на проекти в усьому регіоні діяльності ОБСЄ. Так, в 2016 році 5,5 млн. євро були задіяні у 86 проектах. Близько 70 німецьких експертів задіяні у майже всіх польових місцях та інститутах ОБСЄ [3].

З початком суспільно-політичної кризи та подій на сході України на прохання ОБСЄ та уряду України і спільного рішення всіх 57 держав-учасниць ОБСЄ 21 березня 2014 року була розгорнута Спеціальна Моніторингова Місія ОБСЄ в Україні (СММ). СММ є неозброєною цивільною місією, основними завданнями якої є спостереження та неупереджена і об’єктивна звітність про ситуацію в Україні, а також сприяння діалогу між усіма сторонами кризи [4]. На сьогодні в Україні налічується близько 700 спостерігачів з більш ніж 40 країн-учасниць ОБСЄ. СММ представлена головним офісом у Києві та центрах спостереження у Івано-Франківську, Львові та Чернівцях, а також в

Херсонській, Донецькій, Дніпропетровській, Луганській та Одеській областях [5].

З 2014 року ОБСЄ також почала роботу над вирішенням конфлікту в Україні політичним шляхом в рамках Тресторонньої Контактної Групи, де представники України, Росії та ОБСЄ консультуються і обговорюють конкретні кроки з реалізації Мінських угод.

Німеччина, як один з ключових гравців на міжнародній арені та європейському просторі, активно залучена до всіх внутрішньо- та зовнішньополітичних процесів в Україні. Тому з початком української кризи Німеччина стала найактивнішою з європейських країн, що надала підтримку Україні не лише по урядовій лінії, а й через участь у міжнародних організаціях, зокрема, в ОБСЄ. Тому в якості члена трійки ОБСЄ (разом з Австрією та Італією), Німеччина несе політичну відповідальність за роботу важливих інституцій ОБСЄ, зокрема, спеціального представника діючого Голови ОБСЄ в офісі в Україні, Тресторонньої контактної групи і Спеціальної Моніторингової місії в Україні (СММ), місії спостерігачів на пунктах пропуску «Гуково» та «Донецьк» та Координатора проектів ОБСЄ в Україні (КПУ). Німеччина також підтримує роботу Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ), Верховного комісара у справах національних меншин та Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ в Україні для сприяння національного діалогу, боротьбі з корупцією та реформування системи поліції і правосуддя [3].

Здійснюючи підтримку діяльності ОБСЄ в Україні, Німеччина надала персонал, технічне оснащення і фінансування. Країна направила 40 експертів в СММ і в цілому фінансує близько 12% річного бюджету місії. Також Франція і Німеччина у вересні 2014 року, у відповідь на прохання ОБСЄ, запропонували надати для місії ОБСЄ в Україні свої безпілотні літальні апарати для моніторингу режиму припинення вогню [9].

У 2016 році Німеччина головувала в ОБСЄ, представляючи свою діяльність під гаслом «оновити діалог, повернути довіру, відновити безпеку». За словами Ф.-В. Штайнмаєра, Німеччина вступила на цю посаду в неспокійні часи, і основними пунктами її програми були представлені кризове управління і поліпшення діалогу як між країнами-учасницями ОБСЄ, так і за межами організації [6]. При цьому як головні напрямки діяльності він визначив терористичну загрозу в Туреччині, кризи в Сирії і на Сході України.

Продовжуючи політичну підтримку України, в середині вересня 2016 року Франк-Вальтер Штайнмайер побував з візитом в Україні разом зі французьким колегою Жаном-Марком Ейро. Програма візиту включала відвідування Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ в Україні. При цьому політик у заяві від імені ОБСЄ, адресованій сторонам конфлікту в Києві та Москві, нагадав про їх відповідальність за досягнення політичного врегулювання на сході України і реалізації Мінських угод. В рамках візиту він, окрім керівництва нашої країни, зустрівся з Мартіном Сайдик, тодішнім спеціальним представником Голови ОБСЄ в Україні. На сході країни голова ОБСЄ відвідав представництва СММ ОБСЄ в Слов'янську і Краматорську та реабілітаційний центр для внутрішньопереміщених осіб, який забезпечує

психологічну підтримку громадян [2]. Німецький політик відзначив роль ОБСЄ у попередженні загострення конфлікту та висловив свою глибоку повагу та вдячність відважним членам СММ ОБСЄ в Україні, які кожен день працюють на лінії конфлікту [2].

У квітні 2016 року у відповідь на численні повідомлення про ймовірні плани зміни характеру місії ОБСЄ на сході України федеральний прес-секретар МЗС Німеччини опублікував наступну заяву: «Моніторингова місія ОБСЄ на сході України на даний час є цивільною, беззбройною місією. Таке рішення було прийнято 57 державами-учасниками ОБСЄ, і ні Німеччина, ні Франція не беруть участі в будь-яких угодах щодо зміни цивільного характеру місії – ні в рамках ОБСЄ, ні в Нормандському форматі» Крім того, організація вважає, що збройна місія ОБСЄ може бути мало ефективною як для забезпечення безпеки на можливих виборах у тимчасово окупованих регіонах так і як засіб підвищення власної безпеки спостерігачів. Це пов'язано також з тим, що ОБСЄ не має прецедентів збройних місій і, навпаки, цивільний характер - це особливо важлива особливість місії, яка вимагає злагодженої роботи конфліктуючих сторін [1].

Продовжуючи реалізовувати практичний напрямок підтримки діяльності ОБСЄ в Україні, у березні 2017 року уряд Німеччини передав у користування СММ три тепловізійні камери, які покликані розширити можливості спостерігачів ОБСЄ з моніторингу та верифікації виконання Мінських домовленостей [8].

У квітні 2017 року спеціальний представник уряду Німеччини в ОБСЄ Ерлер Гернот заявив, що Росія прагне створити «заморожений конфлікт» на Сході України, аби мати свій важіль впливу на зовнішню та внутрішню політику сусідніх країн. Однак такий конфлікт може зупинити вступ України до ЄС чи НАТО. Крім Сходу України, прикладами цього вже є Абхазія, Південна Осетія та Придністров'я. Однак офіційно Росія говорить про суто внутрішній конфлікт в Україні, але, в той же час, на зустрічах Тристоронньої контактної групи у Мінську вона представлена саме як сторона конфлікту. З цього приводу Ерлер заявив: «Отже, РФ фактично погодилася, що вона є учасником конфлікту. І в цілому це можна назвати успіхом західної дипломатії» [7].

Таким чином, роль Німеччини у врегулюванні суспільно-політичної кризи на сході України досить важлива для подальшого розвитку країни та захисту принципів та цінностей, проголошених ОБСЄ на європейському просторі. При цьому Німеччина здійснює багатовекторну діяльність як на урядовому рівні, так і в ОБСЄ. Надаючи політичну підтримку, країна є головним посередником у переговорному процесі в рамках Нормандської четвірки та Тристоронньої контактної групи. Країна здійснює активну підтримку Спеціальної Моніторингової місії в Україні (СММ), місії спостерігачів на пунктах пропуску «Гуково» та «Донецьк», Координатора проектів ОБСЄ в Україні (КПУ), Бюро з демократичних інститутів і прав людини (БДПІЛ), Верховного комісара у справах національних меншин та Представника ОБСЄ з питань свободи ЗМІ.

Здійснюючи матеріально-фінансову підтримку, Німеччина надала у розпорядження СММ ОБСЄ в Україні фінансові кошти, безпілотні апарати та

тепловізори для покращення процесу моніторингу ситуації на сході України. При цьому позиція Німеччини передбачає збереження виключно цивільного характеру СММ як головного механізму досягнення політичного врегулювання кризи в Україні.

Список використаної літератури

1. Federal Foreign Office comments on alleged plans for armed OSCE mission to eastern Ukraine. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/Presse/Meldungen/2016/160427_Ostukraine.html.
2. Foreign Minister Steinmeier in Ukraine. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.auswaertiges-amt.de/EN/AAmt/BM-Reisen/2016/160914_UKR/160914_UKR.html.
3. Germany within the OSCE. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.wien-osze.diplo.de/Vertretung/wienosce/en/03/Deutschland_20in_20der_20OSZE.html.
4. OSCE Special Monitoring Mission to Ukraine. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.osce.org/ukraine-smm>.
5. OSCE crisis management in Ukraine. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Aussenpolitik/Laender/Aktuelle_Artikel/Ukraine/OSZE.html.
6. З 2016 року Німеччина виконує функції голови в Організації з безпеки і співпраці в Європі (ОБСЄ). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minsk.diplo.de/Vertretung/minsk/ru/03/OSZE-Vorsitz-2016-ru/OSZE-Vorsitz-2016-ru.html>.
7. Заморожений конфлікт може зупинити вступ України до ЄС чи НАТО - спецпредставник ФРН. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/04/11/7064406/>.
8. Німеччина передала місії ОБСЄ в Україні тепловізори. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.korrespondent.net/ukraine/events/3829462-nimechchyna-peredala-misii-obse-v-ukraini-teplovizory>.
9. Франція і Німеччина готові надати свої безпілотники для місії ОБСЄ в Україні. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://onpress.info/franciya-i-germaniya-gotovy-predostavit-svoi-bespilotniki-dlya-missii-obse-v-ukraine-13937>.

УДК 061.1НАТО:3201951(043)

Ляшенко А.

ДОСВІД СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НАТО В КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ

У сучасну інформаційну епоху одним з дієвих способів забезпечення національної безпеки держави є реалізація стратегічних комунікацій. Сьогодні саме інформація найчастіше виступає в якості зброї в неоголошених війнах та спричиняє не менш тяжкі збитки ніж при використанні вогнепальної зброї. Саме вдале використання наявної інформації або її замовчування може вплинути на результат інформаційного протистояння акторів міжнародних відносин чи авторитет держави на міжнародній арені загалом.

Україна сьогодні – єдина країна світу, яка активно бореться з гібридною війною, яку веде велика держава. Україна безпосередньо зазнає агресивних інформаційних і пропагандистських кампаній; експлуатації соціальних мереж; кібернападів; повзучого проникнення сил спеціальних операцій, ополченців і озброєнь; економічних ембарго і саботажу; мереж впливу в політиці і бізнесі; та спекуляцій на проблемах нацменшин.

Поле битви наразі є не тільки фізичний простір країни, а предметом – її суверенітет і територіальна цілісність, а й «серця та розум» українських громадян і, відповідно, лояльність та підтримка світової спільноти. У цій війні переможе той, чия розповідь (наратив) переможе. Отже, критичної ваги набувають механізми формування цього наративу, канали його поширення, прийнятність сформованого наративу для аудиторії, перехід від політики реагування до проактивної політики [3].

Стратегічні комунікації є тим інструментом, що відповідає всім зазначеним вимогам, а також застосовується в сучасній практиці провідних акторів міжнародного простору. З огляду на специфічний стан неоголошеної війни в Україні для застосування нашою державою інструменту стратегічних комунікацій вважаємо за доцільне звернутися передусім до досвіду НАТО.

Ключовими компонентами процесу реалізації стратегічних комунікацій представники НАТО називають:

а) розуміння владою суспільства, його інформування та залучення для просування інтересів і цілей через вплив на сприйняття, настанови, переконання та поведінку;

б) узгодження дій, зображень, висловлювань на підтримку політики й планування з метою досягнення всеосяжних стратегічних цілей;

в) визнання того, що всі операції і види діяльності є важливими компонентами процесу комунікації, оскільки все, що говорить і робить комунікаційний центр – або не спромігся сказати й зробити цей центр, має передбачувані й непередбачувані наслідки для цільових і нецільових аудиторій;

г) визнання того, що стратегічні комунікації є не додатковими діями, а невід'ємною частиною планування та реалізації усіх операцій та видів діяльності [2].

Саме застосування цих ключових компонентів допоможе українській владі досягти позитивної динаміки у вирішенні соціально політичної кризи на південно-східній Україні.

Як свідчить практика військових місій НАТО, підтримка місцевого населення, населення країни в цілому та міжнародної спільноти є критично важливою для розв'язання конфлікту. Чутливі питання, пов'язані з воєнними діями, адекватно не висвітлені через офіційні джерела, стають предметом пропаганди опонентів.

Стратегічні комунікації спрямовані на підрив і делегітимізацію противника у спосіб набуття підтримки й визнання з боку місцевого населення, електорату своєї країни, міжнародної громадськості та всіх інших цільових груп [1].

Для української влади наразі дуже важливо заручитися підтримкою населення тимчасово окупованих територій, намагатися розробити широку мережу взаємодії та співробітництва. Надсилати наративи, отримувати на них відповідь, аналізувати та на підставі отриманих даних відправляти нові наративи, які будуть інформувати населення, створювати позитивний настрій а гармонізацію поглядів, ідей відправника та одержувача. Слід враховувати, що стратегічні комунікації це не просто питання «повідомлення», «відправника» і «отримувача» за класичною схемою комунікативного акту. Стратегічні комунікації передбачають діалог і підхід до побудови відносин на основі уважного ставлення до культурних та історичних особливостей, місцевих способів ведення справ і виявлення місцевих лідерів думок [4].

Отже, саме стратегічні комунікації можуть стати з'єднувальним ланцюгом між українською владою та населенням тимчасово окупованих територій, які наразі перебувають під інформаційним натиском з боку агресора та не мають можливості отримувати адекватну інформацію на події які відбуваються в регіоні і в світі в цілому.

Список використаних джерел

1. Mapping of StratCom. Practices in NATO countries. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: file:///C:/Users/User/Downloads/stratcom_mapping_public_use_12.01.2016.pdf.
2. National framework for strategic communication [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://fas.org/man/eprint/pubdip.pdf>.
3. NATO Strategic Communications Policy [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://info.publicintelligence.net/NATO-STRATCOM-Policy.pdf>.
4. The Role and Place of Strategic Communication in Countering Terrorism [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.kho.edu.tr/akademik/enstitu/savben_dergi/112/makale1.pdf.

УДК 323.1(477.6):341(043)

Серова В.

ПРОБЛЕМА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА СХОДІ УКРАЇНИ: ЗАЛУЧЕННЯ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ

На сучасному етапі перед Україною та міжнародним співтовариством постають серйозні проблеми, які безпосередньо пов'язані зі стабільним розвитком та функціонуванням держави, як актора міжнародних відносин та одного з основних суспільних інститутів. В контексті політичної кризи в Україні, тимчасової анексії АР Крим та втрати контролю над частиною Луганської та Донецької областей в Україні гостро постало питання щодо залучення міжнародних стандартів захисту та допомоги внутрішньо переміщеним особам (**Internally Displaced Persons**).

За даними Міністерства соціальної політики станом на 28.11.2016 року в Україні нараховується 1 664 645 внутрішньо переміщених осіб або 1 343 257 сімей з Донбасу і Криму [2].

Відповідно до Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [1].

Розробка законодавчої бази щодо проблем ВПО в Україні знаходиться у кризовому стані. Складність проблеми міграції в Україні і світі полягає в тому, що вона тісно пов'язана з іншими актуальними для ХХІ ст. проблемами, такими як розповсюдження зброї масового знищення, кримінальна злочинність, культурне зубожіння, руйнування основ багатополісного світового порядку тощо.

Центр моніторингу внутрішнього переміщення (IDMC) є провідним джерелом інформації та аналізу з проблеми внутрішнього переміщення по всьому світу. За останніми даними центру Україна посіла 8 місце у світі і 1 місце в Європі по кількості внутрішньо переміщених осіб [3].

Політична криза на Сході України активно вивчається світовим співтовариством. В Україні на сьогоднішній день функціонує багато міжнародних організацій, діяльність яких направлена на захист прав і свобод людини. У регіонах діють різноманітні програми допомоги ВПО, які підтримуються урядами іноземних країн і міжнародними донорами.

Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) забезпечує захист і допомогу біженцям у різних країнах світу. Сьогодні агентство впроваджує в Україні низку програм та намагається корегувати формування нормативно-правової бази задля забезпечення прав людини.

Програмою розвитку ООН за фінансової підтримки Уряду Японії та в партнерстві з урядом України, регіональною та місцевою владою, а також у співпраці з іншими агентствами ООН в Україні впроваджується проект «Швидке реагування на соціальні та економічні проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні».

Програма розвитку ООН у співпраці з благодійним фондом «Творчий центр ТЦК», благодійним фондом «Гореніє» та Всеукраїнською організацією зі справ вимушених переселенців надає малі гранти для започаткування та/або відновлення підприємницької діяльності для ВПО [4].

Управління Верховного комісара у справах біженців у лютому 2016 року розробило перелік проблемних питань та рекомендацій направлених на підтримку ВПО в Україні.

По-перше, в них УВКБ ООН висловило своє занепокоєння обмеженням свободи пересування ВПО в Україні та відсутністю механізмів забезпечення безперешкодного доступу гуманітарних організацій до постраждалого населення. ООН наголосило, що Українським урядом також повинна бути розроблена стратегія, яка б відповідала на гуманітарні виклики, зокрема на територіях, які постраждали від конфлікту. На думку УВКБ органи влади мають гарантувати постійний і необмежений доступ до допомоги та прав для всіх ВПО, незалежно від факту взяття їх на облік. Український уряд повинен активізувати надання документів цивільного стану для ВПО і вирішити житлові проблеми, які мають чи не найпершу необхідність. Має бути відпрацьований чіткий план розселення постраждалих громадян ому, що зараз розселення відбувається хаотично і часто громади не можуть в повній мірі впоратися з потоками переселенців.

На карті зображена нерівномірність розселення ВПО в Україні.

На законодавчому рівні має відбуватися постійна правова, економічна та соціальна інтеграція постраждалого населення без дискримінації, а права ВПО повинні бути відновлені.

У рамках програми ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні» реалізовується низка проектів підтримки ВПО у співпраці з місцевими органами влади.

Міжнародний Комітет Червоного Хреста з гуманітарної допомоги за сприяння Міністерства соціальної політики у співпраці з українським

Товариством Червоного Хреста реалізує в Україні програми підтримки найуразливіших категорій переселенців, в першу чергу людей похилого віку. Програми передбачають забезпечення продуктами харчування, а також, у разі необхідності, коштами, щоб людина сама могла собі купити їжу [4].

Основні виклики, з якими стикаються ВПО полягають у наданні гуманітарної допомоги – житла, їжі, одягу, доступу до ліків, медичного обслуговування, психологічної допомоги. Гостро постала проблема працевлаштування людей або сприяння їх самозайнятості, медичного обслуговування, психологічної реабілітації, розв'язання проблеми доступу до освіти, культурної та соціальної реінтеграції, вирішення житлового питання. Зволікання з активними діями щодо ВПО може призвести до погіршення ситуації у суспільстві, виникнення напруги у стосунках між ВПО та місцевим населенням зони переселення, а також до використання зростаючого невдоволення для подальшої дестабілізації ситуації в країні. Міжнародний досвід свідчить, що проблему ВПО не можна розглядати як скороминущу. Слід передбачати заходи з локальної інтеграції переселенців у нових місцях проживання [5].

Міжнародна організація з міграції, зокрема Представництво МОМ в Україні, надає фінансування постраждавшим та нужденним категоріям ВПО, які зареєструвались у Мінсоцполітики. Це негайне реагування на необхідність задоволення базових потреб ВПО, які залишилися без житлових і матеріальних засобів для безпечного та гідного життя. Ця допомога доповнювала державну підтримку вимушених переселенців, щоб вони могли покрити свої основні нагальні потреби, включаючи, зокрема, житло, одяг, непродовольчі товари, предмети гігієни, ліки та харчування. Загалом МОМ в рамках проектів підтримує переселенців у 21 з 24 областей континентальної України.

Міжнародні організації мають неоціненний досвід щодо захисту прав внутрішньо переміщених осіб та людини в цілому.

Український уряд має втілювати в роботу напрацьовані матеріали, які надаються з боку світового співтовариства задля вирішення основних проблем ВПО.

Підсумовуючи дослідження можна зробити такі висновки, що:

- розробка та впровадження підходів до вирішення проблем ВПО має інтенсивно реагувати на нові виклики часу і виходити з непостійної динаміки подій на Сході України;
- інтеграція переселенців у суспільство має виходити з досвіду міжнародних організацій;
- треба проводити постійну кампанію з інформування внутрішньо переміщених осіб про можливості, які надаються міжнародними організаціями та донорами;
- має бути створено механізм громадянського контролю по збереженню прав ВПО в Україні;
- працевлаштування ВПО повинно стати основним завданням для приймаючих громад міст та селищ;

- мають стимулюватися розселення у сільській місцевості і надаватися необхідні пільги та квоти;
- усі групи ВПО повинні отримувати належні умови для існування і підтримку з боку держави.

Міжнародним організаціям, органам місцевого та державного управління слід виконувати усі належні заходи для забезпечення сталого розвитку країни. Треба проводити роботу для підвищення рівня інформування ВПО щодо можливостей і варіантів отримання допомоги. У цьому контексті головне значення має вдала співпраця усіх елементів сучасної системи міжнародних відносин.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про внутрішньо переміщених осіб» [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1706-18>.
2. Облікова база Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.msp.gov.ua/news/11555.html>.
3. IDMC's Global Internal Displacement Database [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://internal-displacement.org/database/>.
4. Внутрішньо переміщені особи: соціальна та економічна інтеграція в приймаючих громадах [Електронний ресурс] – режим доступу: [»п/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf](http://p/05/IDP_REPORT_PLEDDG_edited_09.06.2016.pdf).
5. В. Смаль / Велике переселення: скільки насправді в Україні внутрішньо переміщених осіб і як склалася доля цих людей [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://voxukraine.org/2016/06/30/great-migration-how-many-internally-displaced-persons-are-there-in-ukraine-and-what-has-happened-to-them-en/>.
6. Управління Верховного комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН) [Електронний ресурс] – режим доступу: http://unhcr.org.ua/en/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1293.
7. Ініціатива «Міста солідарності» ООН [Електронний ресурс] – режим доступу: http://unhcr.org.ua/uk/?option=com_content&view=article&layout=edit&id=1600.
8. Документы Refworld, касающиеся внутренне перемещенных лиц, включая правовые и директивные документы, а также справочную информацию [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.refworld.org.ru/idps.html>.
9. В. Смаль / Велике переселення: скільки в Україні переміщених осіб і як склалася їх доля [Електронний ресурс] – режим доступу: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/07/7/598316/>.

УДК 061.235:314.745.23(477)(043)

Аль-Хурані І.

ДОПОМОГА МОМ ГРОМАДІ, ЩО ЗАЗНАЛА НАСЛІДКІВ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ

Основні напрямки допомоги Міжнародної організації міграції (МОМ) внутрішньо переміщеним особам (ВПО):

- **Підтримка самозайнятості та мікропідприємництва ВПО та людей, постраждалих від конфлікту**

МОМ продовжує свої зусилля зі створення можливостей для заробітку ВПО та членів громад, що їх приймають. У січні 2017, тренінги із самозайнятості, мікропідприємництва та профорієнтації розпочалися в рамках нового проекту МОМ, фінансованого Міністерством Великої Британії у справах міжнародного розвитку. Проект діятиме у 24 областях України і надасть можливість пройти тренінг понад 2 300 особам. Близько 65% із них отримають гранти розміром GBP 350 – 1 700 залежно від їхніх потреб та встановлених критеріїв.

У рамках ще одного схожого проекту, що фінансується ЄС, МОМ планує провести тренінги для 1 850 осіб, із яких, як очікується, 950 учасників пізніше цього року отримають гранти на професійні курси чи обладнання розміром до EUR 2 150.

Для кожного учасника проекту буде надано експерта для допомоги у формуванні бізнес-плану (групи «Самозайнятість» та «Мікропідприємництво») або заявки на курси перекваліфікації (група «Професійне орієнтування»). Підтриманим учасникам проекту буде виділено грант для закупівлі обладнання (групи «Самозайнятість» та «Мікропідприємництво») або проходження курсів перекваліфікації (група «Професійне орієнтування»).

Самозайнятість

Розмір гранту: до 650 EUR

Призначення: обладнання, інструменти, професійна техніка, меблі тощо

Мікропідприємництво

Розмір гранту: до 2150 EUR

Призначення: обладнання, інструменти, професійна техніка, меблі тощо

Професійне орієнтування

Розмір гранту: до 400 EUR

Призначення: для навчання на професійних курсах (за вибором заявника)

Умови участі у проекті: усі учасники, які претендують на грант, повинні взяти участь у дводенному тренінгу, підготувати бізнес-план або заявку на курси, та особисто її представити в ході захисту. Підтримані учасники груп «самозайнятість» та «мікропідприємництво» також повинні будуть взяти участь у подальших тренінгах, які триватимуть два і один день. Участь в усіх тренінгах є обов'язковою.

Усі учасники, які отримають грант (бенефіціари), матимуть право на отримання додаткових консультацій від місцевої громадської організації – партнера МОМ, щодо власної комерційної діяльності або щодо пошуку роботи.

Крім того, обов'язковою умовою участі у проекті є згода співпрацювати з проектом, у тому числі надання необхідної та правдивої інформації в ході здійснення моніторингу, проведення періодичних зустрічей з представниками місцевої неурядової організації та МОМ, які можуть здійснити візит до місця здійснення діяльності із самозайнятості/мікропідприємництва. Така діяльність триватиме до завершення проекту (до липня 2018 року).

З 2014 по 2016 рр., МОМ вже організувала курси із самозайнятості та мікропідприємництва для близько 5 500 ВПО та людей, що постраждали від конфлікту, з яких понад 3 300 осіб отримали гранти на професійні курси, самозайнятість чи дрібний бізнес.

• **Проект із соціального згуртування ВПО та членів приймаючих громад**

Починаючи з 2015 року Міжнародною організацією з міграції (МОМ) було успішно реалізовано проекти із соціального згуртування населення у 61 громаді, переважно на сході України – у Донецькій (на території, підконтрольній Уряду), Луганській (на території, підконтрольній Уряду), Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій, Одеській областях.

Проте, беручи до уваги останні дослідження щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у приймаючі громади і процеси соціального згуртування, команда МОМ вирішила розширити проект на інші регіони України.

Було оголошено конкурс для громад, зацікавлених в участі у проекті. Основні критерії для участі у конкурсі: більше 500 ВПО, які проживають на території громади, наявність ініціативної групи (що складається щонайменш із 15 осіб, включаючи ВПО, членів приймаючої громади, представників національних меншин, людей з інвалідністю тощо), наявність об'єкта соціальної інфраструктури, на базі якого планується впровадження заходів із соціальної згуртованості населення і наявність ідей щодо заходів, які б допомогли сприяти соціальній стабілізації і зміцненню довіри в громаді. Громади для проекту були обрані на основі поданих аплікаційних форм, а також оціночного візиту за участі представників МОМ.

Члени ініціативної групи в обраних громадах пройшли триденні тренінги із соціального згуртування, мобілізації ресурсів, написання проектів та ефективних комунікацій. Під час тренінгу учасники ініціативної групи проаналізували проблеми, що існують в їхній громаді, а також розробили план заходів із соціального згуртування, які будуть реалізовані в рамках проекту. МОМ забезпечує проведення тренінгів у громадах і закупівлю матеріалів, необхідних для впровадження заходів із соціального згуртування, наприклад:

Культура: проведення концертів, фестивалів, виставок тощо;

Освіта: проведення майстер-класів, клуби за інтересами тощо;

Спортивні заходи: спортивні змагання, фестивалі, ініціативи, що сприяють здоровому способу життя;

Інше: проведення семінарів, круглих столів, флешмобів, екологічних ініціатив тощо.

У рамках даного проекту вже було проведено тренінги із соціального згуртування в Дрогобичі та Івано-Франківську. У найближчий час заплановане проведення тренінгів в Ізюмі, Новомосковську, Павлограді, Куп'янську, Балаклії, Чугуєві, Мелітополі, Приморську, Ірпіні, Маріуполі.

Заходи із соціального згуртування реалізуються в рамках проекту «Сприяння відбудові та сталому розв'язанню проблем ВПО та постраждалого від конфлікту населення в Україні», що фінансується Європейським Союзом. Проект триватиме до липня 2018 року і охопить понад 35 000 бенефіціарів по всій Україні.

- **Розвиток інфраструктури у зонах переселення та повернення**

МОМ впроваджено ряд заходів, які залучатимуть як переселенців, так і місцеве населення до розвитку проектів із покращення соціальної інфраструктури, як то розширення шкіл та дитячих садочків або ігрових майданчиків; покращення медичних закладів первинної ланки та акушерських пунктів; розвиток та вдосконалення інфраструктури культури та відпочинку; або інші аналогічні ініціативи, які потенційно можуть привести до покращення якості життя населеного пункту.

Наразі у проекті МОМ, що фінансується Урядом Японії, беруть участь 20 громад Донецької та Луганської областей.

Із 2016 до березня 2017 року, загалом 20 громад у Луганській та Донецькій областях отримали користь від фінансованого Японією проект МОМ із соціального згуртування. Було відновлено 12 соціальних закладів – міських та районних бібліотек, будинків культури, центрів дитячої та юнацької творчості. Загалом проект приніс користь близько 30 тис. людей, які взяли участь у заходах соціального згуртування та зараз користуються відновленими об'єктами соціальної інфраструктури.

У рамках нового фінансованого Японією проекту МОМ, що стартував цієї весни, вищезазначені 20 громад отримають подальшу підтримку у сфері соціального згуртування. Додатково дев'ять громад буде відібрано для допомоги у відновленні соціальної інфраструктури та підтримки впровадження їхніх планів із розбудови довіри та підтримки діалогу поміж членами громади.

Список використаної літератури

1. IOM's assistance to internally displaced persons in Ukraine [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/ioms-assistance-internally-displaced-persons-ukraine-dopomoga-mom-vymushenym-pereselencyam-v>.
2. Дванадцять громад на Донбасі долучилися до проекту соціального згуртування, впроваджуваного МОМ за підтримки Японії [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iom.org.ua/ua/dvanadcyat-gromad-na-donbasi-doluchylsya-do-proektu-socialnogo-zgurtuvannya-vprovadzhuvanogo-mom-za>.
3. Допомога вимушеним переселенцям і громадам, які зазнали наслідків конфлікту [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iom.org.ua/ua/dopomoga-vymushenym-pereselencyam-i-gromadam-yaki-zaznaly-naslidkiv-konfliktu>.
4. Допомога МОМ вимушеним переселенцям в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/dopomoga-mom-vymushenym-pereselencyam-v-ukrayini>.
5. Міжнародна організація з міграції (Представництво в Україні) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://www.iom.org.ua/ua>.
6. Статистика гарячої лінії для внутрішньо переміщених осіб (ВПО) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://www.iom.org.ua/sites/default/files/info-donbass-sos_ukr_march-2017.pdf.
7. Японія та МОМ надають подальшу підтримку розвитку громад та відновленню на Сході України [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://iom.org.ua/ua/yaponiya-ta-mom-nadayut-podalshu-pidtrymku-rozvytku-gromad-ta-vidnovlennyu-na-shodi-ukrayiny>.

ЗМІСТ

**СЕКЦІЯ «РОЛЬ ЗОВНІШНЬОГО ЧИННИКА У ФОРМУВАННІ
ПЕРЕДУМОВ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ
СХОДІ УКРАЇНИ»**

Трофименко А., к.політ.н., старший викладач кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

ПОНЯТТЯ «ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНА ОСОБА» В
УКРАЇНСЬКОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ..... 3

Medalinskas A., lecturer, researcher of Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania)

EXTERNAL FACTORS IN THE DEVELOPMENT OF DONBAS
REGION..... 8

Сазонов В., науковий співробітник Тартуського університету

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ПРОПАГАНДИСТСКИХ НАРРАТИВОВ
И ГИБРИДНЫХ СИСТЕМ ПУТИНСКОГО РЕЖИМА И ИГИЛ..... 12

Тодоров І., д.і.н., професор кафедри міжнародних студій та суспільних комунікацій Ужгородського національного університету

РОСІЙСЬКА ІНВАЗІЯ – ПРОВІДНИЙ ЧИННИК СУСПІЛЬНО-
ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ..... 18

Рябінін Є., к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

ВПЛИВ РОСІЙСЬКОГО ЕКЗОГЕННОГО ЧИННИКА НА ПОЛІТИКО-
ВІЙСЬКОВУ КРИЗУ НА ДОНБАСІ..... 24

Пахоменко С., к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету

УКРАИНСКИЙ КРИЗИС И КОНФЛИКТЫ НА ТЕРРИТОРИИ
БЫВШЕЙ ЮГОСЛАВИИ: ЛОВУШКА ЛОЖНЫХ АНАЛОГИЙ..... 30

*Шварц А., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини»
Маріупольського державного університету*

УКРАИНСКИЙ КРИЗИС КАК ПРОЯВЛЕНИЕ «ХОЛОДНОЙ ВОЙНЫ»
В НОВЫХ УСЛОВИЯХ..... 32

<i>Прекрасний Ю., студент IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i> СТРАТЕГІЯ ОБОРОНИ УКРАЇНИ, ВІДНОСНО РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ ТА ЕКСПАНСІЇ, У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРОСТОРІ.....	35
---	----

**СЕКЦІЯ
«УКРАЇНСЬКА КРИЗА І ЗАРУБІЖНІ КРАЇНИ: СПЕКТР ПОЗИЦІЙ І
ОЦІНОК»**

<i>Черепченко О., к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету</i> УКРАЇНСЬКА КРИЗА І ЗАРУБІЖНІ КРАЇНИ: СПЕКТР ПОЗИЦІЙ І ОЦІНОК.....	38
--	----

<i>Булик М., к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету</i> КОНФЛІКТ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ: СПРИЙНЯТТЯ ГРЕЦЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.....	39
---	----

<i>Константинова Ю., к.і.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету</i> РОЛЬ США У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	41
---	----

<i>Альошина М., студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i> РОЛЬ РОСІЇ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІЙ КРИЗИ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	45
--	----

<i>Жигір А., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i> РОЛЬ КАНАДИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	49
---	----

<i>Гільченко О., к.політ.н., доцент кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету</i> РОЛЬ НІМЕЧЧИНИ У ВРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	53
---	----

<i>Рабчевська О., студентка III курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i> РОЛЬ ФРАНЦІЇ В УРЕГУЛЮВАННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	56
--	----

<i>Пелих Г., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i>	
УКРАЇНА-НОРВЕГІЯ: РОЛЬ СКАНДИНАВСЬКОЇ ДЕРЖАВИ У ВРЕГУЛЮВАННІ УКРАЇНСЬКОЇ КРИЗИ.....	59

**СЕКЦІЯ
«МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОБЛЕМА ВИРІШЕННЯ
СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ
УКРАЇНИ»**

<i>Грідіна І., д.і.н., професор кафедри міжнародних відносин та зовнішньої політики Маріупольського державного університету</i>	
РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У РОЗВ'ЯЗАННІ КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	66
<i>Верютіна Д., студентка ОС Магістр спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Маріупольського державного університету</i>	
ДІЯЛЬНІСТЬ НІМЕЧЧИНИ В ОБСЄ В РАМКАХ ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА СХОДІ УКРАЇНИ.....	72
<i>Ляшенко А., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i>	
ДОСВІД СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ НАТО В КОНТЕКСТІ ВРЕГУЛЮВАННЯ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ НА ПІВДЕННОМУ СХОДІ УКРАЇНИ.....	76
<i>Серова В., студентка ОС Магістр спеціальності «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» Маріупольського державного університету</i>	
ПРОБЛЕМА ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ НА СХОДІ УКРАЇНИ: ЗАЛУЧЕННЯ ДОСВІДУ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СВІТОВИХ СТАНДАРТІВ.....	78
<i>Аль-Хурані І., студентка IV курсу спеціальності «Міжнародні відносини» Маріупольського державного університету</i>	
ДОПОМОГА МОМ ГРОМАДІ, ЩО ЗАЗНАЛА НАСЛІДКІВ КОНФЛІКТУ В УКРАЇНІ.....	82